

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 1

Finanțele publice-concept, conținut

- 1.1 Introducere
 - 1.2 Obiectivele unității de învățare 1
 - 1.3 Conceptul de finanțe
 - 1.4 Conținutul economic al finanțelor publice
 - 1.5 Bunuri și nevoi publice și private
 - 1.6 Rezumat
- Bibliografie
Lucrare de verificare nr. 1 și răspunsuri

1.1. Introducere

Când ne referim la Finanțe, avem în vedere mai multe elemente, fie finanțele private ale organizațiilor, fie finanțele publice ale entităților publice.

Pe de altă parte, avem în vedere sistemul financiar și de credit care, în economie, se regăsesc sub forma mai multor subsisteme, delimitate prin metodele și destinațiile pe care le au, prin participanții la formarea lor.

1.2. Obiectivele unității de învățare 1

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe privind:

- conceptul de finanțe publice;
- modalități de satisfacere a nevoilor din societate;
- conținutul economic al finanțelor publice;
- relațiile financiare ce se desfășoară în societate.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 2 ore.

1.3. Conceptul de finanțe

Având originea în limba latină, termenul de finanțe s-a folosit în evul mediu în diferite sensuri, cum ar fi:

- *finatio*, *financias* și *financia pecuniaria*, în sensul de “plată în bani”;
- ”*finis*” utilizat în sensul de “ termen de plată”.

De asemenea, s-au folosit expresiile:

- *hommes de finances* pentru denumirea arendașilor de impozite și a persoanelor care încasau impozitele regelui;

- finance = o sumă de bani, respectiv un venit al statului;
- finances = întregul patrimoniu al statului.

De-a lungul timpului cuvântul finanțe a căpătat un sens foarte larg, incluzând bugetul statului, creditul, operațiile bancare și de bursă, relațiile cambiale ș.a. În prezent, se utilizează frecvent noțiunea de finanțe cu semnificația de bani, resurse bănești, creanțe și obligații de plată în bani.

Finanțele au apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății omenеști, au evoluat de la o orânduire social-economică la alta, conținutul economic, funcțiile și rolul lor fiind determinate de modul de producție respectiv.

Finanțele publice constituie o componentă importantă a vieții social-economice a fiecărei țări, iar impactul lor asupra economiei naționale influențează dimensiunile și distribuirea produsului intern brut și modul concret de realizare a acestui proces.

Existența finanțelor publice este strâns legată de existența statului, care are de îndeplinit atribuții importante în organizarea și conducerea activității economico-sociale naționale, apărarea independenței și suveranității țării.

În procesul procurării și repartizării resurselor financiare necesare statului pentru a-și îndeplini funcțiile și sarcinile sale se formează anumite relații sociale, de natură economică, care exprimă modul de repartizare a unei părți din P.I.B. între diverse categorii sociale. Aceste relații se concretizează în transferuri bănești de la întreprinzători, instituții și persoane fizice la bugetul statului, de la bugetul de stat către întreprinzători, între instituții și chiar în interiorul unor structuri economice, la formarea sau utilizarea diferitelor fonduri.

Finanțele publice sunt considerate ca fiind:

1. Fonduri bănești prelevate la dispoziția statului pentru îndeplinirea obiectivelor și funcțiilor sale interne și externe;
2. Mijloace de intervenție a statului în economie cu ajutorul unor pârghii sau instrumente specifice constituite din impozite, taxe, contribuții, împrumuturi, alocații bugetare, subvenții, diverse facilități fiscale, în vederea influențării într-un sens dorit de stat a activității economice
3. Forme și metode concrete de administrare a banului public;

Constituirea și repartizarea de către stat a resurselor bănești de care acesta are nevoie se realizează în procesul de distribuire și redistribuire a produsului intern brut, prin intermediul unor instrumente specifice, cu ajutorul unor instituții publice și într-un cadru juridic adecvat.

În evoluția concepțiilor privind finanțele publice se disting următoarele etape:

- cea aferentă perioadei de încheiere a finanțelor ca știință economică de sine stătătoare, corespunzând capitalismului premonopolist (concepțiile clasice);
- cea aferentă afirmării doctrinei intervenționiste, de după marea criză economică mondială, din perioada 1929-1933 (concepțiile moderne);
- cea aferentă sintezei neoclasice și școlii opțiunii publice, din perioada actuală (concepțiile contemporane).

Concepția clasică a fost întemeiată pe doctrina liberalismului economic. Se urmărea evitarea oricărei intervenții a statului în economie, statul trebuind să se limiteze la îndeplinirea sarcinilor sale tradiționale: menținerea ordinii interne, apărarea țării și întreținerea relațiilor diplomatice (ideea guvernului ieftin).

Știința finanțelor publice era orientată cu prioritate către problemele legate de:

- acoperirea cheltuielilor publice;
- neutralitatea impozitelor, taxelor, contribuțiilor, împrumuturilor publice;
- păstrarea echilibrului bugetar .

Concepțiile de acest gen au fost avute în vedere în așa numita etapă a statului jandarm. Concepțiile aferente acestei perioade au un caracter juridic, fiind orientate spre:

- problematica procurării resurselor necesare statului și ale utilizării economicoase a acestora;
- repartizarea sarcinilor fiscale pe diverse categorii de contribuabili;
- contractarea împrumuturilor publice atunci când este nevoie și rambursarea lor conform condițiilor asumate de stat;
- întocmirea și executarea echilibrată a bugetului public;
- respectarea regulilor disciplinei financiare și ale buneii gestionări a fondurilor publice.

Concepția modernă a avut la bază doctrina intervenționismului, promovată de lordul englez J. M. Keynes, în lucrarea sa „*Teoria generală a folosirii mâinii de lucru, a dobânzii și a banilor*”. Statul trebuia :

- să dețină un rol activ în economie;
- să corecteze evoluția ciclică a economiei, intervenind pentru prevenirea crizelor sau pentru înlăturarea efectelor negative ale acestora;
- să încurajeze înființarea de întreprinderi publice sau mixte, cu coparticipare de capital de stat;
- să acorde subvenții și alte facilități în favoarea întreprinderilor private, în vederea redresării economiei și combaterii șomajului.

În aceste condiții, statul jandarm este înlocuit cu statul providență sau statul bunăstării.

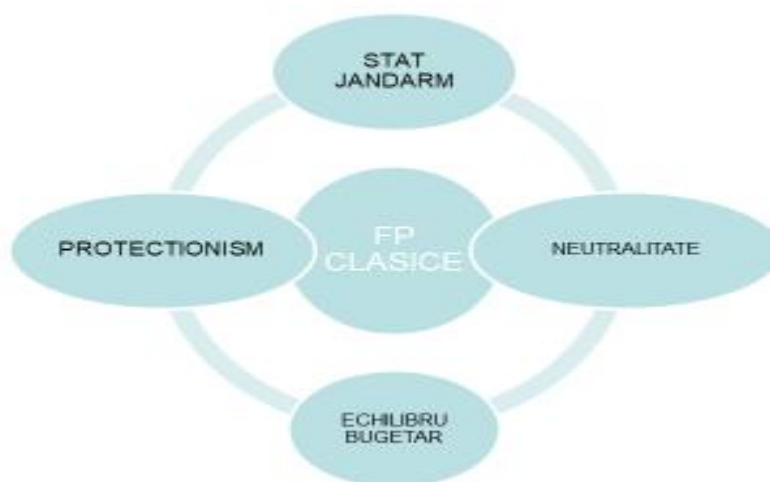

Fig. 1 Finanțe publice clasice

Finanțele publice moderne se bazează pe 3 principii:

1. Cheltuielile nu mai sunt limitate (in situatii de criza, Keynes e de acord cu cresterea cheltuielilor care sa sustina relansarea economica, mai ales investitii si infrastructura)
2. Interventionism bugetar: in criza, statul accentueaza politicile bugetare si cele monetare
3. Echilibrul economic (nu bugetar) : relansarea activitatii prin intermediul deficitului bugetar

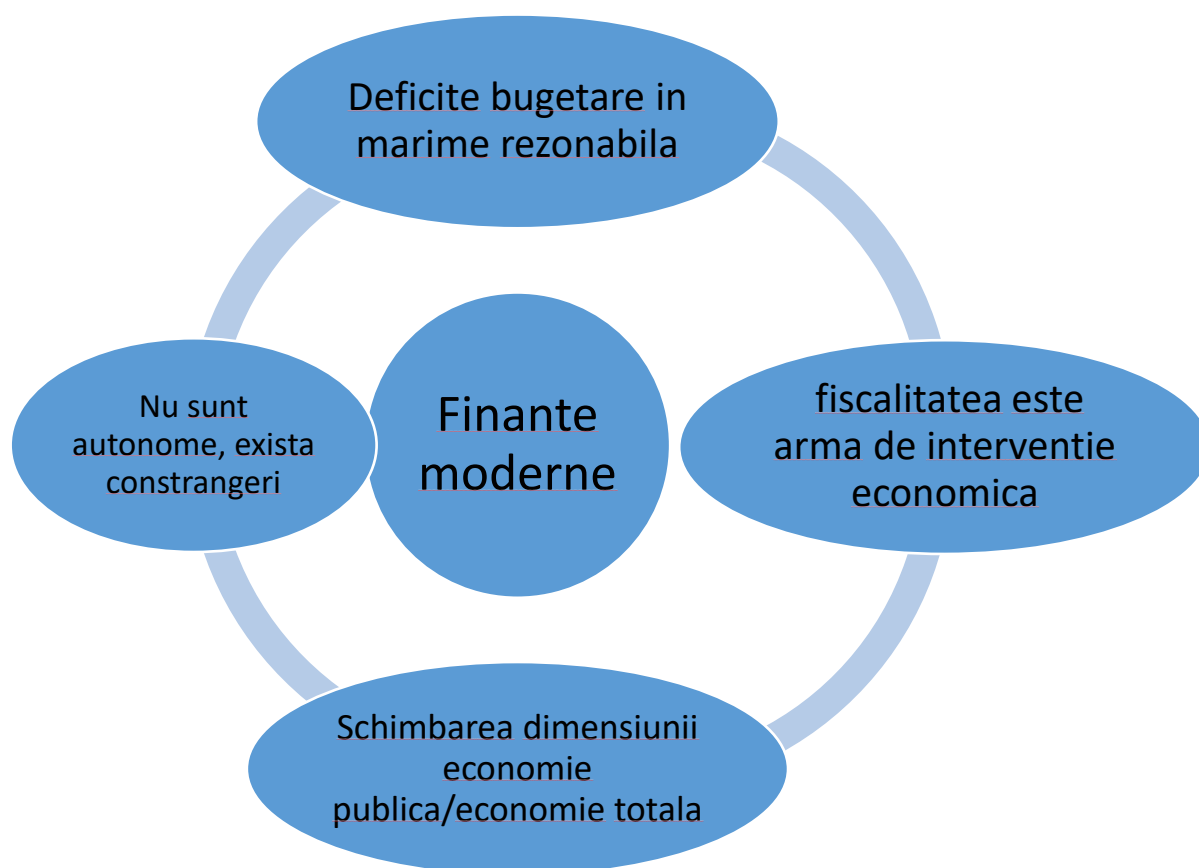

Fig 2 Finanțe publice moderne

Relatiile financiare cuprind numai relatiile banesti care :

1. Exprima un transfer de valoare in forma baneasca
2. Transferul se realizeaza fara contraprestatie directa
3. Transferul se realizeaza partial in conditii de rambursabilitate

1.4 Conținutul economic al finanțelor publice

Finanțele publice se manifestă ca relații de natură economică în scopul formării și utilizării fondurilor bănești ale statului. Apariția finanțelor publice și dezvoltarea lor ulterioară și în prezent se încadrează în procesul obiectiv al evoluției societății omenеști, având la bază două condiții :

1. dezvoltarea relațiilor bănești, astfel încât să fie posibilă formarea și utilizarea resurselor statului în formă bănească;
2. apariția statului și amplificarea funcțiilor și a sarcinilor pe care acesta și le asumă și pentru a căror îndeplinire sunt necesare resurse.

Cele două condiții au făcut necesară și posibilă apariția finanțelor publice, iar menținerea și dezvoltarea lor reprezintă efectul legăturii strânse dintre aceste condiții. Relațiile financiare publice au fost și sunt generate de procesele de prelevare, repartizare și utilizare a resurselor bănești necesare statului pentru exercitarea funcțiilor și îndeplinirea sarcinilor sale.

Finanțele reprezintă mobilizarea și utilizarea unei părți din PIB sub formă bănească pentru realizarea diverselor obiective din societate.

Finanțele se împart în două categorii:

- finanțe publice;
- finanțe private.

Finanțele publice exprimă relații sociale, de natură economică ce se manifestă între persoane fizice și juridice, rezidente și nerezidente, pe de o parte, și stat, pe de altă parte, în procesul repartizării PIB-ului, în scopul realizării obiectivelor politicii sociale, economice, financiare, bugetare, fiscale, monetare a statului.

Finanțele private se referă la resursele, cheltuielile, împrumuturile primite și acordate, creanțele de încasat și obligațiile de plată, asigurările și reasigurările de bunuri, persoane și răspundere civilă la nivelul întreprinzătorilor privați.

Scopul finanțelor publice este satisfacerea nevoilor generale ale societății, iar finanțele private au drept scop realizarea de profit de către întreprinzătorii privați.

Finanțele publice sunt reglementate de dreptul public, iar cele private de dreptul civil și comercial.

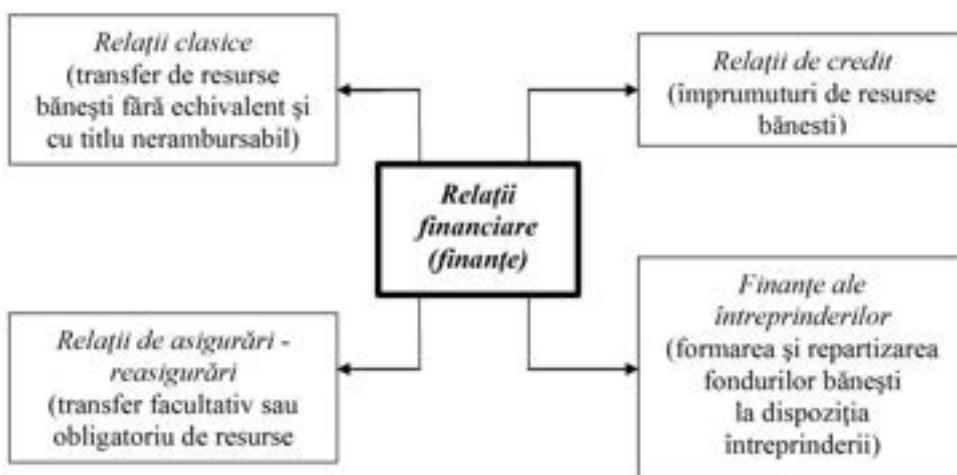
Relațiile financiare apar ca urmare a transferurilor de valoare la fondurile ce se constituie în economie sau de la acestea către diverși beneficiari, efectuat

- prin intermediul banilor,
- fără o contraprestație și
- cu titlu obligatoriu și nerambursabil, ori în condiții de rambursabilitate, după caz, în scopul satisfacerii nevoilor colective.

Relațiile financiare presupun un transfer de putere de cumpărare, contribuabilii, persoane fizice și/sau persoane juridice, prin plata impozitelor și taxelor către bugetele din sistemul unitar de bugete, diminuându-și resursele bănești destinate procurării unor bunuri/servicii necesare persoanei, familiei, întreprinderii.

Relațiile financiare se diferențiază datorită condițiilor specifice în care apar, astfel:

- a) relațiile care exprimă un transfer de resurse bănești obligatoriu, cu titlu nerambursabil și care, de regulă, nu presupun o contraprestație din partea statului, acestea fiind relațiile financiare clasice;
- b) relațiile care exprimă un împrumut de resurse bănești pe o perioadă de timp determinată pentru care există contraprestație (dobânda ș.a. forme de câștig), acestea fiind relații de credit (facultativitate, rambursabilitate, existența unei contraprestații);
- c) relațiile care exprimă, după caz, un transfer facultativ sau obligatoriu de resurse bănești, în schimbul unei contraprestații care depinde de producerea unui fenomen aleatoriu (risc). Aceste relații de asigurări apar în procesul constituirii și repartizării fondurilor de asigurări de bunuri, de persoane, de răspundere civilă, a fondurilor de asigurări sociale (facultativitate / obligatoriu, rambursabilitate, existența unei contraprestații).
- d) relațiile care apar în procesul formării și repartizării fondurilor bănești la dispoziția întreprinderilor în vederea desfășurării activităților economice și a dezvoltării acestora, pe seama veniturilor realizate, a creditelor bancare, a vânzării de acțiuni, a emiterii de obligațiuni sau pe alte căi. Acestea sunt finanțele întreprinderilor.

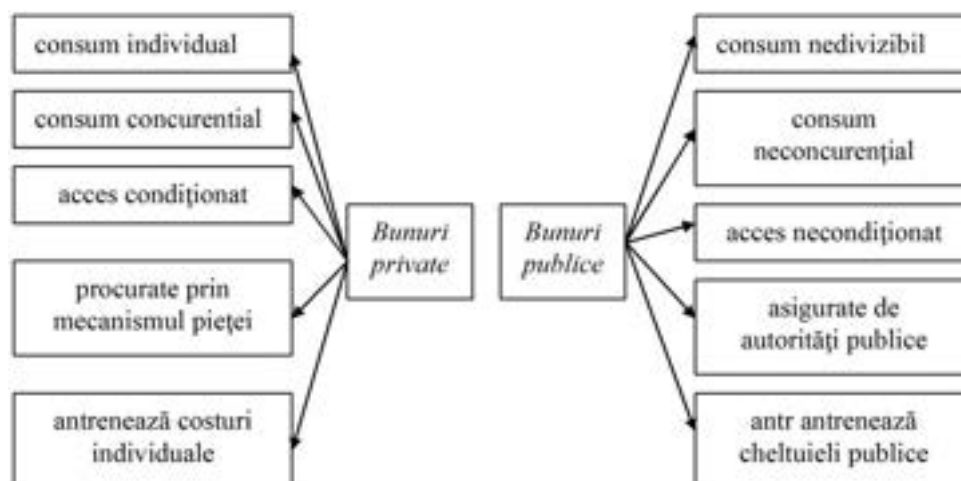

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.17

Fig. 3 Clasificarea relațiilor financiare

1.5 Bunuri și nevoi publice și private

Nevoile sociale (de apărare împotriva eventualelor agresiuni militare externe, protecție împotriva persoanelor care pun în pericol viața, de apărare împotriva acțiunii forțelor naturii, de asistență într-o situație socială critică) au caracter social sau colectiv și ele pot fi satisfăcute pe seama unor activități organizate de autoritățile publice de care beneficiază întreaga colectivitate, chiar dacă unii membri ai colectivității au participat sau nu la constituirea acestor fonduri publice. Consumul bunurilor și serviciilor publice este indivizibil și neconcurențial.

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.13

Figura nr.1. Bunurile private și bunurile publice

Nevoi colective

- ▶ sunt satisfăcute pe seama unor activități (servicii) organizate de autoritățile publice,
- ▶ autoritățile publice se preocupă de satisfacerea acestora în favoarea tuturor membrilor societății, fără criterii de eligibilitate și fără vreo contribuție directă din partea acestora la acoperirea cheltuielilor instituțiilor publice care prestează astfel de servicii.

Nevoile individuale

- ▶ nevoia de hrană, îmbrăcăminte și încălțăminte, de adăpost;
- ▶ depind de:
 - preferințele fiecăru om,
 - diferă în funcție de vârstă, sex, ocupație, mediu social,
 - zonă geografică
 - sunt satisfăcute pe seama bunurilor private,

Nevoile semipublice (cvasipublice) reunesc trăsături specifice și nevoilor individuale și nevoilor sociale. Acestea pot fi satisfăcute și pe seama bunurilor publice, dar și pe seama bunurilor private. Exemple de nevoi cvasipublice sunt: nevoia de educație și instrucție, de cultură, de ocrotire a stării de sănătate.

Bunurile care satisfac cele trei categorii de nevoi de mai sus sunt:

- ★ bunuri private;
- ★ bunuri publice;
- ★ bunuri cvasipublice, respectiv cvasiprivat.

1. Bunurile private

CARACTERISTICI:

1. *rivalitatea (bunurile sunt concurențiale) sau divizibilitatea* :

- achiziționarea unui bun de către un cumpărător într-o anumită cantitate determină diminuarea ofertei aceluși bun

- un bun poate fi consumat doar de o singură persoană;

- un bun consumat de o persoană nu poate fi consumat de o alta.

2. *excluderea*:

- deținătorul bunului este în măsură să împiedice accesul altor persoane care refuză să îl cumpere la prețul cerut.

- Deținătorul acestui tip de bun exercită un drept de proprietate care îi este conferit de lege.

▶ În 1927, Pareto propunea un criteriu care permitea stabilirea celei mai bune alocări a resurselor, dintre mai multe posibile.

▶ Eficiența Pareto este situația în care nu este posibilă creșterea bunăstării sociale a unui individ fără a o diminua pe a celorlalți.

▶ Există 3 condiții de eficiența Pareto:

- a. A schimbului
- b. A producției
- c. A combinării de bunuri produse

Când este alocarea optimă?

Alocarea devine optimă din momentul în care nu se mai poate modifica alocarea resurselor în sensul creșterii bunăstării unui individ, fără a reduce satisfacția a cel puțin unui alt individ

Importanța criteriului Pareto:

1. identifică alocările corespunzând punctelor de pe frontieră ca fiind cele mai bune dintre toate cele convenabile din societate.
2. Este imposibil să mergem mai departe și să alegem una dintre ele ca fiind cea mai bună dintre cele mai bune, deoarece am reveni la a decide în ce măsură putem scădea bunăstarea unuia dintre agenți pentru a crește bunăstarea celuilalt.

Acest criteriu are trei implicații:

▶ *alocările posibile de resurse* pot fi clasificate unele în raport de altele, în afara celor care presupunem un raționament al valorii între creșterea satisfacției unui individ și diminuarea satisfacției altora,

▶ *fiecare agent economic* evaluează propria bunăstare cu ajutorul propriei judecăți și nu este necesar un centru capabil să compare bunăstarea diferiților agenți.

▶ *societatea* este constituită dintr-un ansamblu de indivizi și se refuză o concepție organică în favoarea uneia individualistă.

2. Bunurile publice :

- se utilizeaza de toată lumea, în comun,
- consumarea unui asemenea bun de către un individ nu afectează consumul aceluiași bun de către un alt individ.

Caracteristici:

1. *non-rivalitate în consum*: - o dată ce au fost produse, acestea pot fi consumate de un număr mare de persoane, fără a se înregistra costuri suplimentare de producție; ofertă este *indivizibilă*, adică întreaga cantitate produsă din bunul considerat este pusă la dispoziția colectivității spre a fi consumată/utilizată în comun de toate persoanele interesate;

2. *non-excludere (imposibilitatea excluderii)*:

- un individ nu poate fi exclus de la consumul acestor bunuri;
- imposibilitatea excluderii de către producători: producătorii nu pot exclude consumatorii sau alți producători care doresc acces la bunurile respective;
- imposibilitatea excluderii de către consumatori: consumatorii nu pot alege să nu aibă acces la bun sau să nu îl consume.

- Conceptul de bunuri publice este definit de către Samuelson (1954) , respectiv sunt „bunuri” de care se bucură toată lumea în comun, astfel încât consumarea unui asemenea bun de către un individ nu împiedica consumul aceluiași bun de către un alt individ.

- bunurile publice nu au preț,
- ele vor fi evaluate doar la costul acestora

3. Bunurile mixte

a. Bunuri mixte caracterizate prin *non-rivalitate*, dar unde se aplică *posibilitatea excluderii atât pentru producător, cât și pentru consumator*

b. Bunuri mixte caracterizate prin *rivalitate și imposibilitatea excluderii (de către producător)*

c. Bunuri mixte caracterizate de *non-rivalitate, imposibilitate excluderii de către producători, dar consumatorii au dreptul și posibilitatea de a nu consuma bunul .*

Externalitatea este definită ca fiind acel efect, pozitiv și negativ, apărut ca urmare a interdependenței între actori economici distincți, efect ce nu este sancționat direct prin mecanisme de piață și prin preț (sunt serviciile neremunerate și pagube necompensate). Meade (1973) considera că externalitatea este o economie (sau dezechonomie) externă este un fenomen ce produce un beneficiu apreciabil (sau induce un prejudiciu semnificativ) unei sau mai multor persoane care nu sunt părți ce consimt la procesul de decizie în urma căruia s-a produs direct sau indirect efectul. Deoarece definiția nu precizează caracterul de interdependență între agenți, putem concluziona că ea se referă la așa – numitele externalități pecuniare (Scitovsky, 1954). Aceste externalități afectează bunăstarea altor

agenți economici dar această influență se exercită prin preț.

Pigou scoate în evidență această divergență între costul privat și costul social al unei activități; doar costurile private sunt reflectate pe piață, dându-se din acel moment o imagine trunchiată a bunăstării sociale. Pigou preconizează intervenția statului sub forma taxelor asupra dezechaniilor externe, considerând că apariția externalitatilor este legată de costuri și beneficii sociale dar și de cele private.

Costul social=costurile suportate de membrii unei colectivități în urma organizării unei anumite activități

Costul privat=costurile suportate de agenții ec. implicați în mod direct într-o activitate

Venitul social=veniturile de pe urma cărora beneficiază membrii unei societăți

Venitul privat= veniturile obținute de agenții ec. implicați în mod direct într-o activitate

Cost social= cost privat +externalități

- ▶ Internalizarea externalității, fenomen exterior pieței, se traduce prin plată, ce exprimă într-un anumit fel prețul pagubei, prețul bunului produs fiind egal cu costul marginal social al bunului.
- ▶ Astfel, instituirea unei taxe echivalează cu a ține cont de dezechonomie printre costurile emitentului.

Există 2 modalități de internalizare a externalității, după cum urmează:

1. Interdicții , reglementări , norme
2. Utilizare mecanisme de piață (taxe pigouviene, permise negociabile, sisteme de consignație, ajutoare financiare și subvenții

1.5 Rezumat

Finanțele reprezintă relații sociale exprimate bănesc ce apar și se manifestă în procesul de repartiției PIB pentru ca statul să-și îndeplinească sarcinile și rolul în societate.

Finanțele publice reflectă orientarea politicilor guvernului și/sau ale partidului aflat la guvernare. Nevoile publice vor fi acoperite pe seama bunurilor publice caracterizate prin non-excludere și non-rivalitate, în timp ce nevoile individuale se vor acoperi pe seama bunurilor private.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.
3. ROMAN, Daniela Lidia, *Finanțe aplicate*, vol. 1, Editura Economică, București, 2001.
4. *Legea finanțelor publice nr. 500/2002*, publicată în M.O.. partea I, nr. 597/2002.

Lucrare de verificare nr. 1

1.1. Existența finanțelor, a relațiilor financiare este legată de:

- a) apariția banilor și a unor structuri statale;
- b) apariția statului și a unei mărfi cu rol de echivalent universal;
- c) existența relațiilor marfă-bani-marfă și de faptul că acestea devin predominante fără o legătură directă cu existența și funcționarea unor structuri statale;
- d) existența statului, a folosirii banilor și a formelor valorice în repartizarea produsului intern brut;
- e) formarea statelor centralizate unitare și de dezvoltarea comerțului dintre țări.

1.2. Termenul de „asigurări de bunuri, persoane, răspundere civilă” se referă la:

- a) relații care exprimă un transfer de resurse bănești fără echivalent și cu titlu nerambursabil;
- b) relații care exprimă un împrumut de resurse bănești pe o perioadă determinată și este purtător de dobândă;
- c) relații care apar în procesul formării și repartizării fondurilor de resurse bănești la dispoziția întreprinderii;
- d) relații care exprimă numai un transfer facultativ de resurse bănești;
- e) relații care exprimă un transfer obligatoriu sau facultativ de resurse bănești, în schimbul unei contraprestații care depinde de producerea unui fenomen aleatoriu.

1.3. Care dintre caracteristicile următoare este proprie bunurilor și serviciilor publice:

- a) consumul lor este concurențial;
- b) accesul la ele este dependent de plata prețului solicitat de furnizor;
- c) sunt oferite pe piață numai de sectorul privat;
- d) oferta bunurilor și serviciilor publice este indivizibilă;
- e) sunt oferite pe piață și de sectorul privat și de sectorul public.

1.4. Relațiile de repartiție care exprimă un transfer de resurse bănești fără contraprestație și cu titlu nerambursabil sunt:

- a) relații financiare prin care se constituie toate fondurile (centralizate sau descentralizate) din economie;
- b) relații financiare manifestate numai în legătură cu formarea fondurilor bănești ale întreprinzătorilor privați;
- c) relații financiare, respectiv finanțe;
- d) relații financiare manifestate în legătură cu formarea și repartizarea fondurilor centralizate numai pentru sfera nematerială și a serviciilor;
- e) relații financiare clasice apărute în legătură cu formarea și repartizarea fondurilor bugetare sau a altor fonduri publice.

1.5. Relațiile care exprimă un transfer de resurse cu titlu obligatoriu sau benevol, în scopul obținerii unei contraprestații bănești care depinde de producerea unui fenomen, eveniment, risc cu caracter aleatoriu sunt:

- a) relații financiare clasice sau propriu zise;
- b) relații care apar numai în procesul constituirii și repartizării fondurilor de asigurări sociale;

- c) relații care apar numai în procesul constituirii și repartizării fondurilor de asigurări de bunuri;
- d) relații care apar numai în procesul constituirii și repartizării fondurilor de asigurări de bunuri, de persoane, de răspundere civilă, de asigurări sociale;
- e) relații care apar numai în procesul constituirii și repartizării fondurilor de asigurări de persoane.

1.6. *Trăsăturile finanțelor publice sunt:*

- 1) satisfac nevoile colective;
 - 2) sistem de principii și legi;
 - 3) sistem de instituții publice și private;
 - 4) asigură constituirea și utilizarea resurselor financiare publice;
 - 5) asigură numai dezvoltarea economică.
- a) 2,3; b) 2,5; c) 5; d) 3,5; e) 1,4.

1.7. *Finanțele publice au o serie de trăsături. Care este cea incorectă?*

- a) presupun transferul valorii de la agenții economici către stat și invers;
- b) au ca efect redistribuirea veniturilor în societate;
- c) au două funcții principale: macrostabilizare și controlul;
- d) sunt o premisă a producției de bunuri publice.

1.8. *Numai un răspuns este corect:*

- a) apariția finanțelor publice este legată numai de dezvoltarea mijloacelor de producție;
- b) statul nu cheltuie resurse financiare în scopul apărării persoanei și bunurilor sale;
- c) statul jandarm agreează ideea deficitului bugetar urmărind creșterea acestuia;
- d) statul providență nu intervine în vreun fel în economie;
- e) în prezent majoritatea statelor lumii se implică în economie.

Răspunsuri corecte:

1	d
2	e
3	d
4	c
5	d
6	e
7	c
8	e

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 2

Funcțiile și rolul finanțelor publice. Bunuri și nevoi

2.1. Introducere

2.2. Obiectivele unității de învățare 2

2.3. Funcțiile finanțelor publice, rolul finanțelor publice în societate

1.4 Rezumat

Bibliografie

Lucrare de verificare nr. 2

2.1 Introducere

Intervenția statului asupra economiei trebuie să-i permită îndeplinirea celor funcțiilor care îi sunt atribuite. Statul va utiliza resursele financiare ce se formează în procesul de de repartizare a produsului intern brut.

2.2 Obiectivele unității de învățare 2

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe privind:

- Funcțiile finanțelor publice;
- Rolul finanțelor publice în societate.

Durata medie de parcurgere a UI este de 2 ore.

2.3 Funcțiile finanțelor publice

Finanțele publice sunt necesare deoarece contribuie la realizarea sarcinilor și funcțiilor statului.

Mijloacele prin care finanțele publice, ca relații financiare își îndeplinesc acest rol, sunt funcțiile acestora:

- funcția de repartitie;
- funcția de control;
- funcția de stabilizare macroeconomică;
- funcțiile de reglementare.

Funcția de repartitie a finanțelor publice

1. Funcția de repartitie a finanțelor publice se materializează în două etape (faze) strâns legate între ele:

- a) etapa mobilizării de resurse financiare publice și constituirii pe baza lor a fondurilor financiare publice;
- b) etapa repartizării, distribuirii pe destinații a fondurilor financiare publice.

Cele două faze ale funcției de repartitie a finanțelor publice presupun participarea

finanțelor la procesele de repartiție primară și secundară a Produsului Intern Brut:

a) În cadrul primei etape (faze) la procesele de mobilizare a resurselor financiare participă: statul , agenții economici, instituțiile publice și private, populația, persoanele fizice și juridice rezidente în străinătate, dar care realizează venituri în țara considerată.

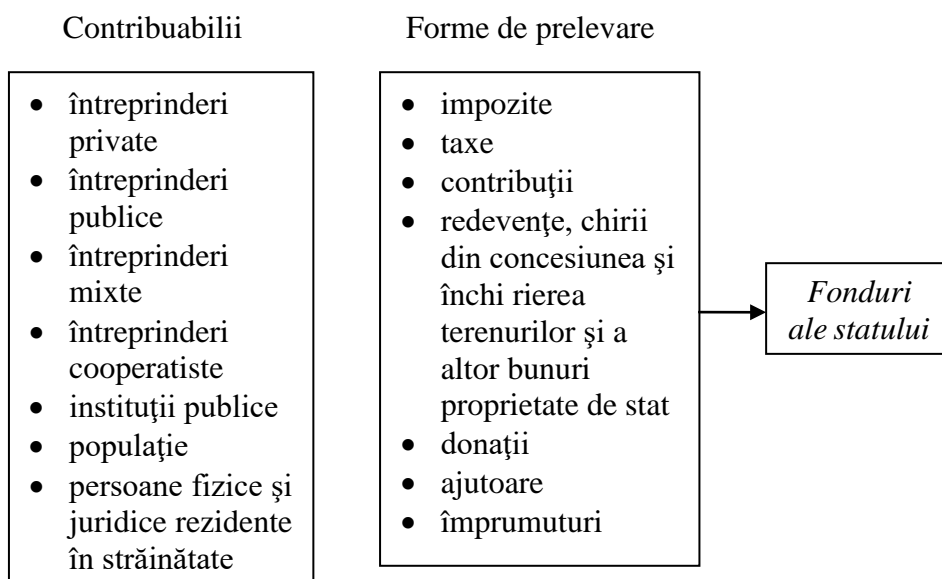
Mijloacele prin care se realizează mobilizarea resurselor financiare publice sunt:

- impozite
- taxe
- contribuții/cotizații
- Amenzi și penalități
- prelevări din venituri
- vărsăminte din veniturile instituțiilor publice
- redevențe, chirii,
- împrumuturi de stat
- donații, ajutoare și alte transferuri.

Cele mai multe resurse financiare sunt mobilizate la fondurile publice cu titlu definitiv și fără contraprestație directă. Dar sunt și resurse primite cu titlu rambursabil, care ocupă un loc secundar în totalul fondurilor respective.

Constituirea fondurilor publice se realizează în procesul distribuirii produsului intern brut, între diverse persoane juridice și fizice, pe de o parte, și stat, pe de alta.

În figura 2.1. sunt prezentați participanții contribuabili și formele de prelevare a resurselor financiare publice.

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.15

Fig. nr 4 Mobilizarea, constituirea resurselor financiare publice

b) Cea de-a doua fază a funcției de repartitie a finanțelor publice constă în repartizarea fondurilor de resurse financiare publice pe beneficiari - persoane juridice și fizice, pe destinații.

Acest proces de repartizare a fondurilor de resurse financiare publice este dependent de:

- gradul de dezvoltare economică și socială a țării;
- capacitatea autorităților publice de a percepe și de a dimensiona nevoia socială a perioadei;
- orientarea forțelor politice aflate la putere.

Toate acestea influențează :

- volumul resurselor financiare publice care pot fi mobilizate la dispoziția statului și
- cerințele de resurse pentru satisfacerea nevoilor publice.

Repartiția propriu-zisă este precedată de inventarierea nevoilor sociale existente în anul (perioada) de referință, cuantificarea acestora în expresie bănească și ierarhizarea lor în funcție de acuitate și importanța pe care o prezintă unele în raport cu celelalte. Deoarece

nevoile sociale, care exprimă cererea de resurse financiare de la fondurile publice, depășesc resursele posibil de procurat pe plan național, adică oferta de resurse financiare, este necesar ca autoritățile publice competente să selecteze cererile formulate de organele centrale și locale abilitate și să stabilească ordinea de prioritate în satisfacerea lor în funcție de anumite criterii.

Fluxurile de resurse financiare sunt orientate către sfera producției materiale, respectiv către sfera nematerială, în proporții diferite, după caz.

Aceste fluxuri de resurse financiare iau forma cheltuielilor pentru:

- a) plata salariilor și altor drepturi de personal;
- b) procurarea de bunuri și servicii;
- c) subvenții acordate unor instituții publice și întreprinderi;
- d) transferuri către diferite persoane fizice (pensii, alocații, burse, ajutoare, etc.);
- e) investiții și rezerve materiale etc.

Prin cheltuielile publice se completează astfel resursele financiare ale agenților economici, ale instituțiilor publice și ale altor persoane juridice servind pentru dezvoltare sau consum.

Constituirea și dirijarea fondurilor publice de resurse financiare constituie un proces unitar și neîntrerupt care se realizează cu ajutorul funcției de repartitie a finanțelor și joacă un rol important în realizarea, desfășurarea reproducerii sociale lărgite.

Distribuirea și redistribuirea produsului intern brut prin intermediul finanțelor se realizează în cadrul aceleiași forme de proprietate (prelevări de resurse de la unități de stat la fondurile publice, și respectiv, transferuri de resurse de la aceste fonduri la unități economice de stat ori mixte) și de la populație la fondurile publice și respectiv transferuri de resurse de la aceste fonduri către beneficiari din alte sectoare sociale și populație.

Prelevările de la agenții economici și persoanele angajate în unități din ramurile producției materiale fac posibilă funcționarea instituțiilor publice și retribuirea persoanelor ocupate în sfera nematerială.

Prin facilitățile financiare acordate (reduceri sau scutiri de impozite, credite cu dobânzi subvenționate, etc.) sau prin finanțarea directă de la buget (pentru obiective economice, infrastructură, acțiuni de protecție a mediului înconjurător, cercetare științifică, formarea sau recalificarea muncitorilor, etc.) se asigură dezvoltarea și modernizarea unor ramuri (subramuri) economice de nivel național, protecția mediului, limitarea efectelor crizei economice, reducerea șomajului, etc.

Prin transfer al resurselor financiare de la fondurile publice centralizate către unitățile administrativ - teritoriale diferențiate în funcție de potențialul economic al celor din urmă se urmărește lichidarea treptată a rămânerii în urmă sub raport economic și social a unor zone geografice sau localități.

Funcția de repartitie a finanțelor publice private constă în constituirea și utilizarea fondurilor proprii ale subiecților economici și sociali având drept scop următoarele:

- derularea activității curente (de exploatare);
- realizarea de investiții;
- finanțarea unor acțiuni social-culturale și sportive;
- sponsorizarea unor acțiuni organizate de terți.

În cazul finanțelor private, în procesele de constituire a fondurilor se aplică principiul afectării speciale a resurselor.

Funcția de control a finanțelor publice

Funcția de control a finanțelor publice este diferită față de funcția de repartitie.

Funcția de control constă în utilizarea finanțelor ca mijloc de reflectare și de influențare a proceselor economice și sociale din cadrul societății. Spre deosebire de funcția de repartitie care se manifestă numai în domeniul repartitiei, funcția de control se manifestă în toate domeniile economiei: producție, repartitie, schimb și consum.

Este necesară funcția de control a finanțelor publice deoarece fondurile de resurse financiare publice aparțin întregii societăți. Aceasta este interesată în:

- asigurarea resurselor financiare necesare satisfacerii nevoilor sociale;
- dirijarea resurselor respective cu luarea în considerare a priorităților stabilite de autoritățile abilitate;
- utilizarea resurselor financiare în condiții de maximă eficiență economică, eficacitate socială și de altă natură;
- amortizarea intereselor imediate ale societății cu cele de perspectivă, la dimensionarea resurselor financiare puse la dispoziția autorităților publice centrale și, respectiv, a colectivităților locale și la orientarea acestora către diferite destinații.

Controlul statului:

- favorizează luarea de măsuri care adaugă un plus de valoare patrimoniului public,
- împiedică, de regulă, irosirea avutului public,
- previne efectuarea de cheltuieli ilegale, inoportune sau ineficiente,
- contribuie la repararea prejudiciului adus avutului public, la instaurarea ordinii și disciplinei în gestionarea banilor și a altor valori publice.

Controlul este necesar și pentru că unii membri ai societății au:

- o comportare reprobabilă,
- o atitudine de nepăsare față de avutul public,
- încalcă regulile de conviețuire în societate,
- nesocotesc prevederile legii.

Pentru a împiedica :

- * folosirea nerațională a resurselor materiale, de muncă și bănești,
- * risipa,
- * schimbarea destinației fondurilor publice încredințate spre gestionare,

tendențele de speculă și înavuțire fără justă cauză, *este necesar ca statul să exercite un control sistematic și organizat asupra sectorului public al economiei.*

Organele specializate de control au sarcina de a verifica:

- integritatea venitului public,
- eficiența folosirii fondurilor de producție și de circulație aflate la dispoziția unităților economice cu capital integral sau majoritar de stat,
- legalitatea, necesitatea și oportunitatea cheltuielilor efectuate de instituțiile publice,
- respectarea obligațiilor contractuale, a obligațiilor față de buget, de creditor, de furnizori, etc.

Obiectivele controlului financiar sunt:

- ❖ asigurarea formării resurselor financiare ale statului și ale agenților economici;
- ❖ menținerea integrității acestora;
- ❖ modul de gestionare a acestor fonduri, în raport cu:
 - criteriile de raționalitate;
 - criteriile de eficiență.

Scopul funcției de control

Prin exercitarea funcției de control se obțin informațiile necesare pentru formularea unor noi decizii și realizarea de acțiuni privind:

- ❖ mobilizarea oportună a resurselor, utilizarea rațională, eficientă a resurselor.

Organe ale autorităților publice și ale organizațiilor private cu atribuții în exercitarea funcției de control a finanțelor sunt:

- Parlamentul ;
- Curtea de Conturi; □
- Guvernul;
- Ministerul Finanțelor Publice;
- celelalte ministere;
- organele jurisdicționale;
- comisiile de cenzori ale societăților comerciale și ale organizațiilor non-guvernamentale;
- auditorii financiari interni.

Funcția de stabilizare macroeconomică; Funcțiile de reglementare;

În condițiile societăților contemporane rolul și funcțiile statului s-au amplificat și diversificat în funcție de evoluția mecanismului economico-social și a influenței factorilor sociali, economici și politici interni și externi. Statul a devenit protector al economiei, apoi stat partener al întreprinzătorilor privați.

Statul a devenit un important întreprinzător datorită separației ce s-a realizat între domeniul public și cel privat al statului. Statul este organizator și manager deoarece pe lângă funcțiile sale privind formarea, consolidarea și dezvoltarea suprastructurii societății, statul și-o asumă și pe aceea a asigurării organizării și conducerii generale a economiei.

Astfel, statul are nevoie de importante resurse economice, iar partea din PIB care formează aceste resurse se mobilizează la dispoziția statului și se repartizează atât în formă materială, cât și în formă bănească.

Procesele de mobilizare și alocare a resurselor bănești necesare statului, în contextul menționat, constituie conținutul unor relații economice specifice, denumite relații financiare publice sau finanțe publice.

Această concluzie este importantă, deoarece evidențiază necesitatea obiectivă a existenței finanțelor în economia contemporană și manifestarea unei varietăți de relații financiare, deoarece PIB-ul se creează atât în cadrul funcționării sectoarelor proprietății private, cât și în cadrul diverselor forme ale proprietății mixte, în cadrul sectorului public, precum și în cadrul sectorului privat al statului. În aceste condiții apar relații financiare între stat, pe de o parte, și întreprinzătorii din sectorul privat al economiei, precum și populația în ansamblul său, pe de altă parte, prin care se realizează transferul fără echivalent direct și imediat în proprietatea statului a unor resurse ce sunt utilizate pentru exercitarea funcțiilor acestuia.

Transferând o parte însemnată din produsul intern brut (PIB) de la anumite persoane juridice și fizice către stat și realocând aceste resurse spre aceeași sau alți beneficiari decât cei de la care s-au preluat aceste resurse, are loc o modificare a raporturilor sociale care influențează procesul reproducerii sociale, potențialul întreprinzătorilor și chiar bunurile și veniturile populației. Intervenția statului în economie prin mecanismul finanțelor influențează în mod direct sau indirect mersul economiei și bunăstarea sau sărăcia populației.

Prin intermediul fondurilor publice statul influențează direct sau indirect: economia; gradul de instruire a populației; sănătatea publică; cultura; ordinea publică; gradul de siguranță a țării; alte sfere și domenii ale vieții sociale.

Măsurile luate de stat în domeniul managementului întreprinderilor unde proprietar majoritar este statul, stabilirea politicilor fiscale în sfera impozitelor, taxelor și contribuțiilor obligatorii pe care le datorează subiecții economici și persoanele fizice, politicile bugetare privind alegerea priorităților din societate cu ocazia alocării acestor resurse pe acțiuni, obiective și beneficiari influențează comportamentul întreprinzătorilor precum și nivelul de trai al populației.

Alături de politicile fiscale și bugetare prin care statul intervine în economie sunt o serie de reglementări necesare protecției consumatorului, sancționării concurenței neloiale, a practicilor monopoliste, regimului de muncă, protecției mediului, respectării drepturilor omului, consolidării democrației etc.

Rolul ce revine finanțelor în economie și societate decurge și din conținutul proceselor și relațiilor pe care acestea le exprimă și se concretizează prin efectele sau rezultatele generate de îndeplinirea fiecăreia dintre funcțiile îndeplinite, în condiții concrete de desfășurare a activității economice și sociale.

Având în vedere procesele economice și sociale pe care le mijlocesc sau le influențează, sunt mai multe direcții de manifestare a rolului finanțelor începând cu contribuția lor directă la realizarea procesului de repartiție a produsului intern brut (PIB). Se realizează și o realocare a resurselor între sfere de activitate și în cadrul lor, între diferite domenii, ramuri și subramuri ale economiei (crearea și dezvoltarea unor entități noi sau subramuri economice), între entitățile administrativ-teritoriale, între membrii societății.

Rolul reglator al finanțelor în economie se concretizează și prin integrarea variabilelor valorice financiare în structura unor mecanisme sau în modele de creștere economică echilibrată și dezvoltare durabilă a societății.

Statul poate lua anumite măsuri, astfel:

creșterea cheltuielilor publice în perioade de declin economic și reducerea lor în perioadele de creștere economică, antrenând modificarea corespunzătoare a consumului și investițiilor publice. Prin creșterea cererii agregate (publice și private) în perioadele de declin, efectul ar fi sporirea producției și ofertei (cu reducerea șomajului) și, astfel, s-ar înregistra o creștere economică.

finanțarea de programe de sprijinire a agriculturii sau cercetării științifice, de protecție a mediului etc.

intervenția în combaterea consumului abuziv al unor produse dăunătoare sănătății oamenilor (de exemplu, majorând impozitele indirecte la aceste produse) sau prin susținerea unor politici demografice raționale.

Impactul finanțelor publice asupra economiei se manifestă și sub forma redistribuirii veniturilor și a averii în rândurile populației, ca și ale întreprinzătorilor.

Repartizarea unei părți importante din P.I.B. prin intermediul finanțelor publice generează anumite efecte utile pentru întreaga societate, pentru unele grupuri sociale sau pentru anumite persoane considerate individual.

Redistribuirea realizată cu ajutorul impozitelor și taxelor este urmată de o a doua redistribuire, realizată prin alocațiile bugetare, subvențiile și transferurile de resurse de la fondurile publice la diverși beneficiari, în scopul sprijinirii celor lipsiți de posibilități materiale sau cu un potențial economic redus.

Astfel se corectează parțial disproporțiile mari și inechitățile existente între cei bogați și cei săraci. Nu se poate spune de la ce persoană provine suma de bani utilizată de stat pentru finanțarea unei cheltuieli de care beneficiază o anumită persoană, dar se poate presupune că persoanele fizice cu venituri mari și cu averi importante, suportând impozite progresive contribuie cu o parte din resursele lor la finanțarea burselor, pensiilor, indemnizațiilor sociale etc., cuvenite celor cu venituri reduse sau fără venituri.

Autoritățile publice folosesc instrumentele financiare și pentru a influența procesele economice în scopul înlăturării dezechilibrelor economice.

Prin intermediul finanțelor se derulează acțiuni publice care urmăresc, printre altele:

- creșterea potențialului economic al țării;
- dezvoltarea economică a unor regiuni rămase în urmă;
- asigurarea forței de muncă într-o structură socio-profesională corespunzătoare nevoilor economiei naționale;
- menținerea stării de sănătate a populației cât mai aproape de standardele europene;
- ridicarea gradului de cultură al tuturor membrilor societății;
- asigurarea condițiilor pentru instaurarea și consolidarea unei democrații pluripartidiste;
- respectarea drepturilor omului și ale minorităților naționale;
- îndeplinirea riguroasă a angajamentelor asumate prin tratate, acorduri și convenții bi- și multilaterale;
- participarea țării la diviziunea internațională a muncii.

Intervenția statului asupra economiei trebuie să-i permită îndeplinirea celor patru funcții care îi sunt atribuite (conform Musgrave), respectiv:

1. funcția de alocare a resurselor;

Statul urmărește:

- realizarea echilibrului între folosirea resurselor pentru crearea de bunuri publice, respectiv de bunuri private, în condițiile optimului social: maximizarea profitului producătorilor particulari și maximizarea bunăstării sociale. Statul intervine în alocarea resurselor productive pentru a atinge obiectivele economice și/sau sociale, furnizarea bunurilor și serviciilor colective.

2. funcția de redistribuire a veniturilor;

Statul urmărește să modifice repartitia naturală a veniturilor între indivizi în scopul:

- corectării rezultatelor distribuirii veniturilor prin mecanismul pieței, determinată exclusiv de distribuția factorilor de producție în absența sectorului public;
- asigurării redistribuirii veniturilor în condițiile interdependenței dintre funcțiile statului

- Statul modifică repartizarea veniturilor în sensul justiției sociale (exemplu: protecție socială),

3. funcția de stabilizare macroeconomică

Statul corectează dezechilibrul dintre cererea și oferta globală în scopul:

îmbunătățirea fluctuațiilor economice,

- reducerii consecințelor nefavorabile (economice, sociale) ale subutilizării și/sau suprautilizării factorilor de producție,

- Creșterii economice, prin respectarea marilor echilibre, politici conjuncturale (somaj, inflație, politici bugetare, etc)

4. funcția de reglementare a comportamentelor membrilor societății.

Statul acționează prin intermediul actelor normative ce asigură cadrul desfășurării tuturor relațiilor din economie.

2.4 Rezumat

Statul, pentru a-și îndeplini rolul și funcțiile sale utilizează resursele constituite în cadrul repartizării PIB.

Funcțiile sale sunt puse în practică prin diverse instrumente astfel încât să asigure bunăstarea socială și utilizarea eficientă a resurselor financiare.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.
3. ROMAN, Daniela Lidia, *Finanțe aplicate*, vol. 1, Editura Economică, București,

2001.

4. *Legea finanțelor publice* nr. 500/2002, publicată în M.O., partea I, nr. 597/2002 cu modificările și completările ulterioare.

Lucrare de verificare nr. 2

2.1. Controlul financiar se efectuează:

- a) numai la instituțiile private;
- b) numai la impozitul pe salarii ;
- c) numai în faza consumului ;
- d) numai la trecerea granițelor ;
- e) în domeniul producției, repartiției, schimbului și consumului.

2.2. Sunt funcții ale finanțelor publice:

- a) stabilitatea financiar-monetară și facultativitatea împrumuturilor;
- b) repartiția și controlul;
- c) facultativitatea împrumuturilor și autonomia locală;
- d) obligativitatea formelor de asigurare și creditare;
- e) autonomia locală și stabilitatea legislativă.

2.3. Constituie scop al finanțelor publice:

- a) facilități pentru întreprinderile private;
- b) încasarea impozitelor și taxelor;
- c) facilități pentru anumite grupuri sociale;
- d) înființarea de instituții publice;
- e) condiții demne de viață pentru populație.

2.4. Funcția de control a finanțelor publice:

- a) este o funcție temporară;
- b) este cu aplicare obligatorie lunară;
- c) se exercită numai de Guvern;
- d) se exercită numai la primărie;
- e) se exercită în toate domeniile economiei.

2.5. Funcțiile finanțelor publice sunt:

- a) de reglare și autocontrol;
- b) de distribuire și redistribuire;
- c) de verificare trimestrială;
- d) de redistribuire și autocontrol;
- e) de repartiție și control.

2.6. *Scopul controlului este:*

- a) să crească cheltuielile publice;
- b) să reducă impozitul pe profit;
- c) să crească datoria publică;
- d) să verifice cheltuirea banului public;
- e) să crească accizele.

2.7. *Comparativ cu funcția de repartiție, funcția de control a finanțelor publice:*

- a) are o arie mai mare de aplicare;
- b) are o arie mai mică de aplicare;
- c) ambele au aceeași arie de aplicare;
- d) este mai puțin importantă;
- e) nu se efectuează prin leu.

Răspunsuri : 1-e, 2 – b, 3-b, 4 – e, 5- e, 6-d, 7-a

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 3

Sistemul resurselor financiare publice

- 3.1 Introducere
- 3.2 Obiectivele unității de învățare
- 3.3 Conținutul resurselor financiare publice
- 3.4 Clasificarea resurselor financiare publice
- 3.5 Indicatori de analiză a resurselor financiare publice
- 3.6 Rezumat
- Bibliografie
- Lucrare de verificare nr.3
- Aplicație propusă

3.1 Introducere

Constituirea resurselor financiare la nivelul statului se realizează prin diverse mecanisme, fiind necesare pentru acoperirea nevoilor statului. Fiscalitatea este privită ca un rău necesar, deoarece, pentru contribuabil este resimțită ca o povară.

3.2 Obiectivele unității de învățare 3

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe privind:

- Conținutul resurselor financiare publice;
- Clasificarea resurselor financiare publice;
- Resurse de la Bugetul Uniunii Europene pentru România;
- Indicatori de analiză a resurselor financiare publice.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 4 ore

3.3 Conținutul resurselor financiare publice; factorii de influență

Alături de resursele materiale, umane, valutare și informaționale, un rol deosebit îl au resursele financiare.

Resursele, provenind din produsul intern brut, la care se adaugă importul, sunt folosite pentru: consum, formare brută de capital și export.

Resursele financiare reprezintă totalitatea mijloacelor bănești necesare realizării obiectivelor economice și sociale într-un interval de timp determinat.

În categoria resurselor financiare se includ resursele autorităților publice și instituțiilor publice, resursele întreprinderilor publice și private, resursele organismelor fără scop lucrativ și resursele populației.

Resursele financiare publice împreună cu resursele financiare private constituie resursele financiare ale societății.

Resursele financiare = resurse financiare publice + resurse financiare private + resurse financiare externe.

Resursele bugetare reprezintă acea parte a resurselor financiare publice cuprinsă în bugetele entităților publice.

- Resursele sunt elemente ale bogăției unei națiuni.

Deoarece resursele financiare au un caracter limitat se pune problema alocării optime a acestora, necesară producerii tuturor categoriilor de bunuri (publice, private, mixte). Alocarea optimă este determinată prin raportul alocării resurselor între sectorul public și cel privat.

Factorii de influență a resurselor financiare publice

Cererea de resurse financiare publice este determinată de nivelul și evoluția cheltuielilor publice și de posibilitatea apelării la resurse financiare externe (împrumuturi, ajutoare, donații).

Acoperirea cererii de resurse, la un moment dat, este influențată de un ansamblu de factori:

- economici (creșterea economică are ca efect creșterea bazei de impozitare și sporirea veniturilor fiscale),
- monetari (creșterea dobânzii atrage creșterea prețurilor, care duce la creșterea nominală a încasărilor fiscale),
- sociali (creșterea necesităților cu caracter social presupune mai mulți bani pentru educație, sănătate, cultură, protecție socială),
- demografici (anumită structură a populației, creșterea populației active- poate duce la creșterea încasărilor fiscale),
- politici,
- militari (creșterea anumitor necesități militare datorate integrării în NATO, de exemplu sau luarea anumitor decizii de politică economică, populiste, trebuie susținute de societate prin impozite și taxe ridicate).

Având în vedere conținutul economic resursele financiare publice sunt:

1. *Prelevările cu caracter obligatoriu* se prezintă sub forma veniturilor fiscale și nefiscale. Aceste venituri se instituie de către stat, în virtutea suveranității sale financiare, în calitate sa de subiect de drept public.

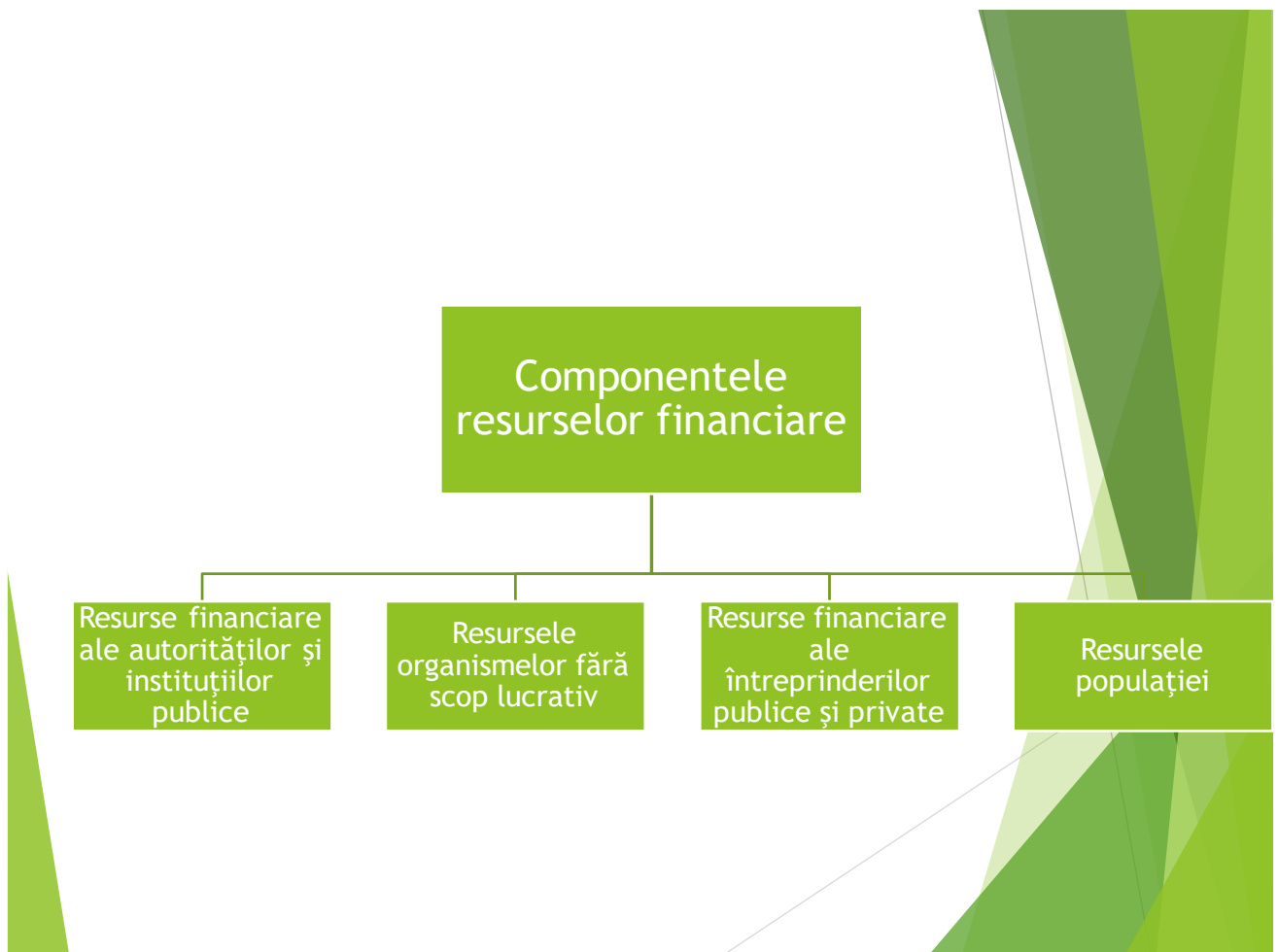
Veniturile cu caracter fiscal au ponderea cea mai mare în resursele financiare publice. Ele reprezintă prelevări din veniturile create de unitățile economice și populație, inclusiv în legătură cu deținerea de către aceștia a unor bunuri sau proprietăți impozabile și se concretizează în:

- impozite, taxe și contribuții directe, în cazul cărora suportatorul real este considerat a fi însuși subiectul lor;
- impozite și taxe indirecte, în cazul cărora suportatorul real nu coincide cu subiectul plătitor, datorită fenomenului financiar de repercursiune.

Veniturile nefiscale sunt acele venituri care revin statului:

- din calitate sa de proprietar de capitaluri avansate în procesul reproducției economice (ex. dividendele);
- de la regiile publice sau societățile naționale autonome (sub forma întregului profit net al acestora sau a vărsămintelor unei fracțiuni din profitul net rămas după

- alimentarea fondurilor proprii);
- de la instituțiile publice (sub forma taxelor de metrologie, pentru eliberarea autorizațiilor de transport cu autovehicule, taxele consulare, taxe și alte venituri din protecția mediului, venituri din chiriile aferente imobilelor proprietate de stat).
2. *Resursele de trezorerie* sunt acele resurse utilizate pentru acoperirea temporară a deficiențelor curente ale bugetului național public. Ele prezintă următoarele caracteristici principale:
 - sunt împrumuturi pe termen scurt, contractate pe piața de capital, prin emisiunea și plasarea unor titluri de stat sub forma bonurilor de tezaur, a certificatelor de depozit;
 - au caracter temporar și rambursabil;
 - presupun un cost determinat de dobânda aferentă titlurilor de stat, precum și de cheltuielile ocazionate de punerea și retragerea din circulație a titlurilor respective.
 3. *Resursele financiare provenind din împrumuturi publice* sunt împrumuturile pe termen mediu și lung și constituie un mijloc frecvent de procurare a resurselor financiare, de acoperire a deficitului bugetar.
 4. *Emisiunea monetară fără acoperire* constituie o modalitate de finanțare a deficitului bugetar dar, datorită faptului că produce și efecte negative pe plan economic și social, se utilizează mai rar.

Structura resurselor financiare ale societății

1. Având în vedere structura organizatorică a statelor

în statele de tip unitar:

- resurse publice ale bugetului central;
- resurse publice ale bugetelor locale;
- resurse mobilizate pe linia asigurărilor sociale, reprezentate în bugetul central consolidat.

în statele de tip federal:

- resurse publice ale bugetului federal;
- resurse publice ale bugetelor statelor, regiunilor sau provinciilor membre ale federației;
- resurse publice ale bugetelor locale.

În statele de tip federal, resursele asigurărilor sociale se regăsesc că venit atât în bugetul central consolidat, cât și în bugetele statelor, regiunilor sau provinciilor membre ale federației.

2. *Privit prin prisma bugetului general consolidat:*

- * resurse financiare ale bugetului de stat;
- * resurse financiare ale bugetelor locale;
- * resurse financiare ale bugetului asigurărilor sociale de stat;
- * resurse financiare ale bugetelor fondurilor speciale;
- * resurse financiare ale bugetului trezoreriei statului;
- * resurse financiare ale bugetelor instituțiilor publice autonome;
- * resurse financiare ale bugetelor instituțiilor publice, finanțate integral sau parțial din bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele fondurilor speciale, după caz;

resurse financiare ale bugetelor instituțiilor publice, finanțate integral din venituri proprii;

★ resurse financiare ale bugetului fondurilor provenite din credite externe contractate sau garantate de stat și ale căror rambursare, dobânzi și alte costuri se asigură din fonduri publice;

★ resurse financiare ale bugetului fondurilor externe nerambursabile.

3. Având în vedere ritmicitatea încasării

a) resurse ordinare (curente):

- sunt cele considerate normale, firești pentru constituirea bugetului public;
- se încasează la buget cu o anumită regularitate, în cadrul fiecărui exercițiu bugetar;

În această categorie se includ:

- veniturile fiscale;
- contribuțiile pentru asigurările sociale de stat;
- contribuțiile ce alimentează fondurile speciale;
- veniturile nefiscale.

b) resurse extraordinare (întâmplătoare sau incidentale):

- se apelează la acestea în situații deosebite;
- se încasează la buget incidental.

4. Având în vedere proveniența

a) resurse de proveniență internă:

În funcție de calitatea subiectului, acestea se divid în:

- venituri de la agenții economici;
- venituri de la instituțiile publice și private;
- venituri de la populație.
- se încasează la bugetele corespunzătoare sub formă de impozite, taxe, contribuții, venituri nefiscale, împrumuturi publice interne.

b) resurse de proveniență externă:

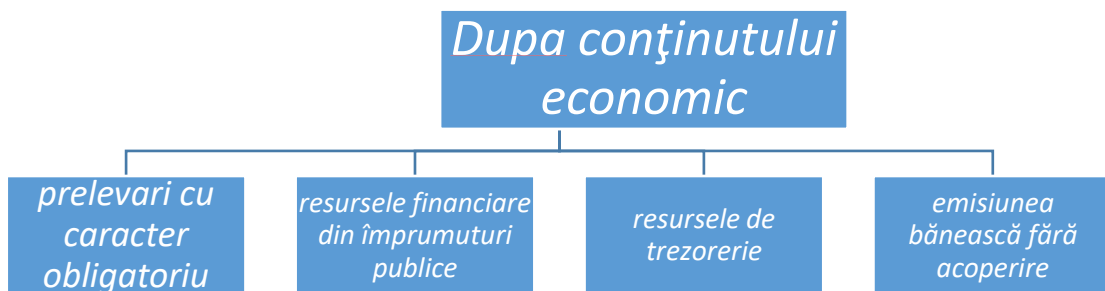
Acestea sunt, în principal, sub formă de:

- împrumuturi de stat contractate de la instituții financiare internaționale (FMI, Bancă Mondială, BERD ș.a.);
- împrumuturi de stat contractate de la guvernele altor țări;
- împrumuturi de stat contractate de la bănci externe;
- împrumuturi de stat contractate de la deținători străini (particulari) de capitaluri bănești;
- dobânzi percepute pentru creditele externe acordate, precum și a ratelor scadente la aceste credite ce se încasează de buget în anul curent;
- ajutoare financiare și donații primite din străinătate;
- lichidări ale participațiilor de capital ale statului în străinătate.

3.4 Clasificarea resurselor financiare publice

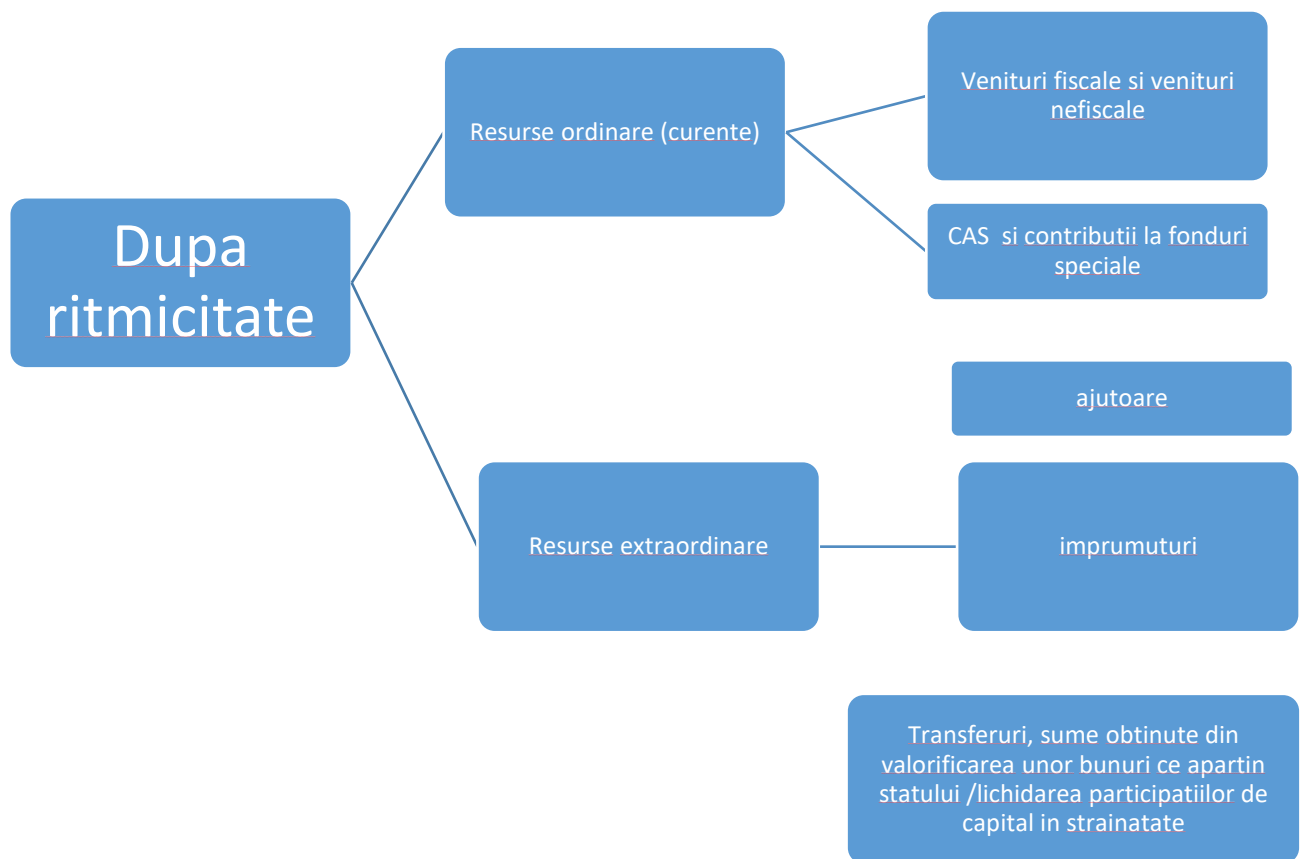
1. În funcție de conținutul economic:

- prelevări cu caracter obligatoriu - fiscale
 - impozite
 - taxe
 - contribuții
- nefiscale
 - prelevări
 - vărsăminte
- resurse de trezorerie - împrumuturi pe termen scurt - sub 1 an
- resurse provenind din împrumuturi publice
 - împrumuturi pe termen - mediu - 2, 3 ani
 - lung - 5 ani
- finanțare prin emisiune monetară fără acoperire

2. În funcție de regularitatea încasării la buget:

- resurse ordinare – venituri- fiscale
 - impozite
 - taxe
 - contribuții
- nefiscale, din care:
 - prelevări
 - vărsăminte
- resurse extraordinare
 - emisiune monetară fără acoperire
 - împrumuturi - interne
 - externe
 - ajutoare și alte transferuri din străinătate □ valorificarea peste graniță a bunurilorstatului
 - sumele primite pentru lichidarea participațiilor de capital ale statului în strainătate

3. În funcție de proveniență:

- resurse interne
 - venituri curente
 - venituri fiscale
 - venituri nefiscale
 - venituri din capital
 - emisiune monetară fără acoperire
 - împrumuturi interne
- resurse externe - împrumuturi externe de la
 - guverne
 - bănci externe
 - organizații
- transferuri externe

4. În funcție de bugetul colector:

- * resurse colectate la bugetul de stat;
- * resurse colectate la bugetele locale;
- * resurse colectate la bugetul asigurărilor sociale de stat;

- * resurse colectate la bugetele fondurilor speciale;
- * resurse colectate la bugetul trezoreriei statului;
- * resurse colectate la bugetele instituțiilor publice autonome;
- * resurse colectate la bugetele instituțiilor publice, finanțate integral sau parțial din bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele fondurilor speciale, după caz;
- * resurse colectate la bugetele instituțiilor publice, finanțate integral din venituri proprii;
- * resurse colectate la bugetul fondurilor provenite din credite externe contractate sau garantate de stat și ale căror rambursare, dobânzi și alte costuri se asigură din fonduri publice;
- * resurse colectate la bugetul fondurilor externe nerambursabile.

3.5 Indicatori de analiză a resurselor financiare publice

Indicatori de nivel

Indicatorii utilizați în analiza nivelului resurselor financiare publice sunt:

1. Volumul resurselor financiare publice exprimat în mărime nominală, prețuricurente (RFP^n) și în mărime reală, prețuri constante (RFP^r)

Acest indicator exprimă volumul resurselor financiare publice în expresie nominală (în prețurile curente ale anului considerat, în moneda națională) și se notează cu RFP^n_p .

Deoarece prețurile sunt influențate de inflație, resursele financiare publice se recalculează în prețuri constante, care exprimă volumul resurselor financiare publice în expresie reală, care se notează cu RFP^r

Această transformare se face cu ajutorul indicelui PIB deflator, calculat conform relației:

$$I_{p\ 0/cst} = PIB_0 / PIB_{cst} \times 100$$

$$I_{p\ 1/cst} = PIB_1 / PIB_{cst} \times 100, \text{ unde:}$$

$I_{p\ 0/cst}$ – indicele prețurilor anului 0 față de anul considerat

$I_{p\ 1/cst}$ – indicele prețurilor anului 1 față de anul considerat

Relațiile de calcul ale resurselor financiare publice reale sunt:

$$RFP^r = RFP^n / I_p \times 100$$

N 2. Ponderea resurselor financiare publice în produsul intern brut, calculată conform relației:

$$RFP/PIB \times 100, \text{ unde:}$$

RFP = resursele financiare publice ale perioadei analizate, prețuri curente;

PIB = produsul intern brut al aceleiași perioade, prețuri curente.

N 3. Mărimea resurselor financiare publice medii pe locuitor.

Acest indicator se poate exprima în monedă națională, iar, pentru a se asigura comparabilitatea internațională, el se poate exprima și într-o monedă de circulație internațională

relativ stabilă, dolarul american sau o monedă regională, euro. Pentru primul caz, relația de calcul este:

$$\text{RFP/loc} = \text{RFP}/P, \text{ unde:}$$

RFP/loc = resursele financiare publice medii pe locuitor, exprimate în monedă națională;

P = numărul de locuitori în perioada analizată;

RFP = resursele financiare publice ale perioadei analizate.

Pentru al doilea caz, relația de calcul este:

$$\text{RFP USD/loc} = \text{RFP}/P/Cs \quad \text{sau} \quad \text{RFP EURO/loc} = \text{RFP}/P/Cs, \text{ unde}$$

RFP USD/loc. Sau RFP EURO/loc = resursele financiare publice medii pe locuitor, exprimate în USD sau în EURO;

P = numărul de locuitori în perioada analizată;

RFP = resursele financiare publice ale perioadei analizate;

Cs = cursul de schimb al monedei naționale comparativ cu \$ SUA sau cu EURO.

Indicatori de structură

Analiza resurselor financiare publice ale unei țări poate fi efectuată și din punctul de vedere al structurii lor pe diferite categorii de resurse, având în vedere un anumit criteriu de clasificare, mai ales dacă economia statului respectiv este afectată într-o măsură mai mare de inflație, de creșterea prețurilor, de deprecierea monedei naționale. Este necesară stabilirea ponderii (greutății specifice – gs) a fiecărei categorii de resurse financiare publice în totalul acestora sau un subtotal, după caz, conform cerințelor analizei, pe baza relației:

$$gsRFP_i = RFP_i / RFP_t \times 100, \text{ în care:}$$

gsRFP_i – ponderea resursei financiare publice „i” în totalul (subtotalul) resurselor publice analizate;

RFP_i – resursele financiare publice ale grupării „i”;

RFP_t – resursele financiare publice totale

„i” - 1...n - grupări de cheltuieli.

Indicatorul de structură poate fi utilizat și la analiza în dinamică a proporțiilor diverselor categorii de resurse financiare în totalul acestora.

Indicatori de dinamică

Dinamica resurselor financiare publice reflectă modificările care intervin în mărimea, nivelul și structura acestora într-o anumită perioadă de timp. Indicatorii dinamicii resurselor financiare publice sunt:

A. Creșterea nominală și creșterea reală a resurselor publice

Creșterea nominală se obține din compararea resurselor financiare publice exprimate în prețuri curente, creșterea reală rezultă din compararea resurselor financiare publice exprimate în prețuri constante.

$\Delta V \text{ nom} = V \text{ nom}_1 - V \text{ nom}_0$, unde $V \text{ nom}_1$, $V \text{ nom}_0$ = resurse financiare publice ale perioadei curente, respectiv de bază, exprimate în prețuri curente
 $\Delta V \text{ reale} = V \text{ real}_1 - V \text{ real}_0$, unde $V \text{ real}_1$, $V \text{ real}_0$ = resurse financiare publice ale perioadei curente, respectiv de bază, exprimate în prețuri constante

B. Modificarea ponderii resurselor financiare publice in PIB

$$\Delta V/\text{PIB} = \frac{V_1}{\text{PIB}_1} * 100 - \frac{V_0}{\text{PIB}_0} * 100$$

C. Modificarea nivelului mediu al resurselor financiare publice pe locuitor

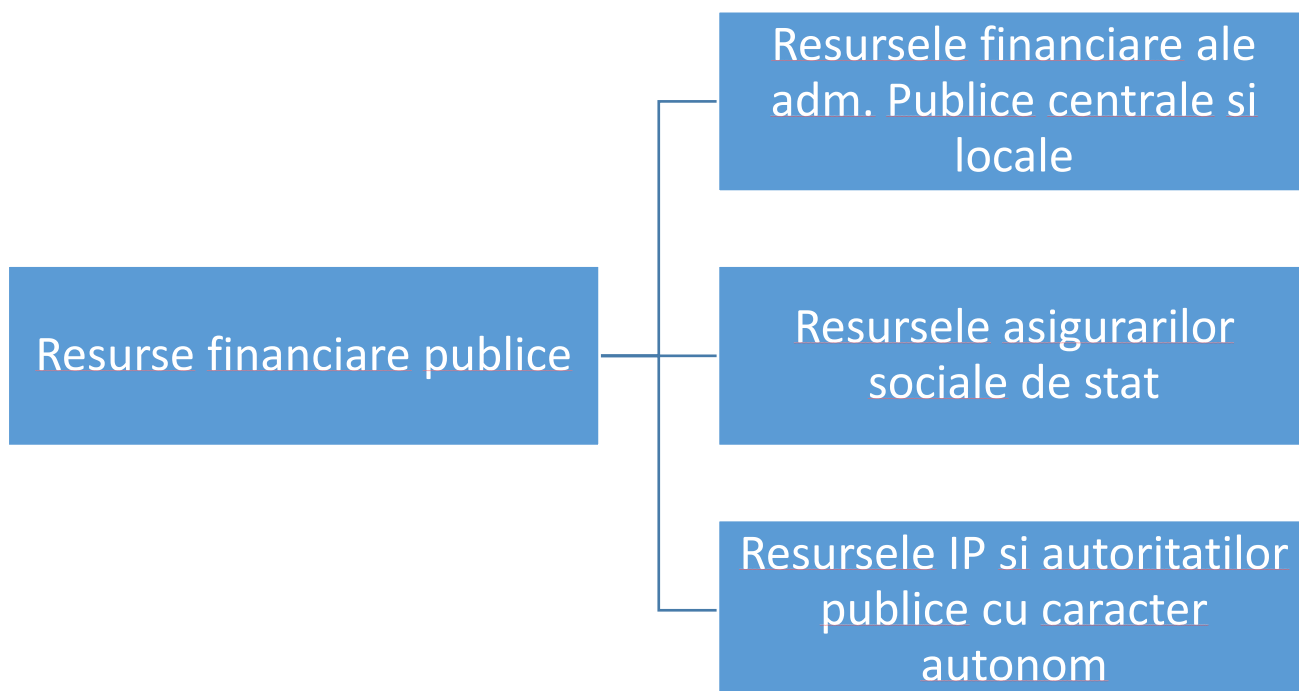
$$\Delta V/\text{loc} = V_1/\text{loc}_1 - V_0/\text{loc}_0$$

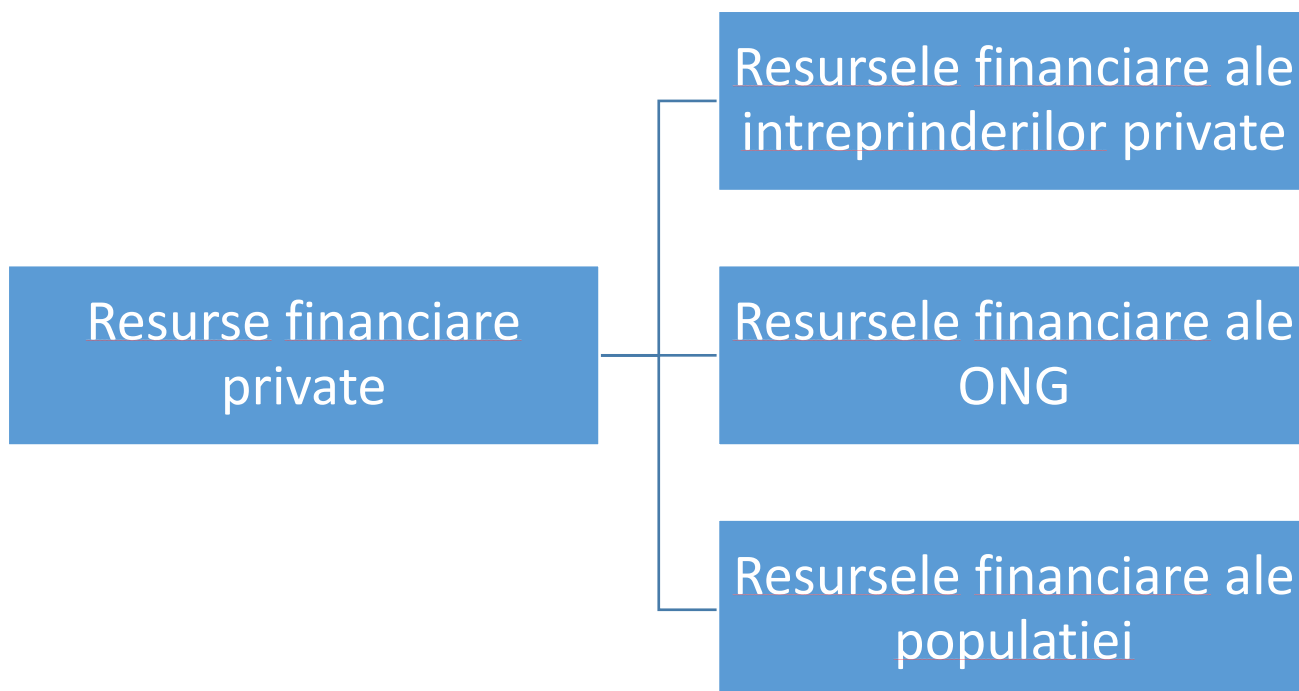
D. Elasticitatea resurselor financiare publice față de PIB

$$E_v = \frac{\Delta V_1/0}{V_0} / \frac{\Delta \text{PIB}_1/0}{\text{PIB}_0}$$

3.6 Rezumat

Autoritățile publice trebuie să opteze între diferitele variante de realizare a prelevărilor fiscale, deoarece, prin intermediul lor se poate influența, direct sau indirect, activitatea economică a agenților economici, politica economică, socială, etc. Pentru comparații internaționale se utilizează diverși indicatori care evidențiază nivelul, structura și dinamica resurselor financiare publice.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.
3. ROMAN, DANIELA LIDIA, *Finanțe publice internaționale*, Editura Economică, București, 2006.

Lucrare de verificare nr. 3

1. Resursele financiare publice nu includ:

- a) resursele administrației publice centrale;
- b) resursele administrației publice locale;
- c) resursele populației;
- d) resursele întreprinderilor publice;
- e) resursele asigurărilor sociale de stat.

2. După regularitatea cu care se încasează la buget, resursele financiare se împart în:

- a) resurse ordinare și resurse extraordinare;
- b) resurse ordinare și resurse curente;
- c) resurse extraordinare și resurse incidentale;
- d) venituri fiscale și venituri nefiscale;
- e) venituri fiscale și resurse curente.

3. Care dintre următoarele modalități de constituire a resurselor financiare publice au ca efect imediat apariția inflației:

- a) prelevările fiscale;
- b) împrumuturile pe termen scurt;
- c) împrumuturile pe termen mediu;
- d) împrumuturile pe termen lung;
- e) finanțarea prin emisiune monetară fără acoperire.

4. Veniturile nefiscale au o pondere mai redusă deoarece:

- a) cotele de impunere care se aplică la masa impozabilă aferentă acestor venituri sunt mai mici;
- b) apar numai în țările în curs de dezvoltare;
- c) sunt venituri extraordinare;
- d) sfera de cuprindere a sectorului public este limitată;
- e) aceste venituri nu se redistribuie către populație.

5. Principala categorie de resurse publice o constituie:

- a) veniturile întreprinderilor de stat;
- b) impozitele și taxele;
- c) împrumuturile externe;
- d) împrumuturile interne;
- e) contribuțiile benevole ale agenților economici la formarea anumitor fonduri.

6. Resurse extraordinare sunt:

- a) impozitul pe profit;
- b) taxa pe valoarea adăugată;
- c) emisiunea bănească fără acoperire;
- d) taxele vamale;
- e) impozitul pe salariu.

7. Nu sunt resurse de proveniență externă:

- a) dobânzi percepute pentru creditele externe acordate;
- b) ajutoare financiare primite din străinătate;
- c) donații primite din străinătate;
- d) împrumuturi de stat contractate de la guvernele altor state;
- e) venituri de la instituțiile publice.

8. Indicatorul privind elasticitatea creșterii cheltuielilor comparativ cu creșterea PIB-ului este un indicator:

- a) de nivel;

- b) de structură;
- c) specific datoriei publice;
- d) de dinamică;

Răspunsuri corecte: 1- e, 2- a, 3- e, 4-d, 5-b, 6-c, 7-e, 8-d

Aplicație propusă

Se dau următoarele date cu privire la Bugetul general consolidat în România (ianuarie 2017):

Denumire indicator	Ianuarie 2017
Venituri totale Buget de stat (mil. lei)	8.968,7
Venituri totale Bugetele locale (mil. lei)	5.311,9
Venituri totale Buget asig. sociale (mil.lei)	3.349,7
Venituri totale Buget asig. pentru șomaj (mil. lei)	178,8
Venituri totale Fond national de asig de sănătate (mil. lei)	2.073,3
Transferuri între bugete (mil. lei)	2.395
PIB (mil. lei)	815.200
Indice de preț (%) (ian. 2017/dec. 2016)	99,81

<http://discutii.mfinante.ro/static/10/Mfp/buget/executii/BGC31012017.pdf>

<http://statistici.insse.ro/shop/>

Determinați:

- a) Volumul veniturilor totale consolidate, în valori nominale și reale;
- b) Structura veniturilor totale consolidate;
- c) Ponderea în PIB a volumului veniturilor totale consolidate;

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 4

Noțiuni generale despre impozite

- 4.1. Introducere
- 4.2 Obiectivele unității de învățare 4
- 4.3. Impozitele – noțiuni generale
- 4.4 Principiile impunerii
- 4.5 Presiunea fiscală
- 4.6 Clasificarea impozitelor
- 4.7 Elementele impozitului
- 4.8 Așezarea și perceperea impozitelor
- 4.9 Impozite directe și impozite indirecte
- 4.10 Rezumat

Bibliografie

Lucrare de verificare nr. 4 și răspunsuri

Aplicații rezolvate

Aplicații propuse

4.1 Introducere

Politica în domeniul impozitelor este o parte componentă a politicii fiscale la nivelul unui stat, referindu-se la metodele, mijloacele, instrumentele prin care se procură veniturile publice dar și cum poate fi influențată economia statului respectiv.

4.2 Obiectivele unității de învățare 4

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe despre:

- conceptul de impozit;
- principiile impunerii;
- presiunea fiscală;
- clasificarea impozitelor;
- elementele impozitului;
- așezarea și perceperea impozitelor;
- caracteristicile impozitelor directe și indirecte ;
- principalele impozite directe și indirecte.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 6 ore.

4.3 Impozitele-noțiuni generale

Sistemul fiscal reprezintă totalitatea impozitelor, taxelor, contribuțiilor și altor venituri publice provenite de la persoane fizice și juridice care alimentează bugetele publice.

Dintre toate formele de prelevări impozitele sunt cele care, după cotizațiile sociale, aduc cele mai mari venituri la bugetul general consolidat.

Conținutul impozitelor

Impozitele sunt:

- *formă de prelevare* a unei părți din veniturile și / sau averea persoanelor fizice și juridice la dispoziția statului, în scopul acoperirii cheltuielilor publice;
- plăți cu titlu obligatoriu, definitiv și, de regulă, fără contraprestație directă din partea statului.

Rolul impozitului este:

- financiar*: principalul mijloc de procurare a resurselor financiare publice pentru acoperirea cheltuielilor publice;
- social*: redistribuirea veniturilor persoanelor fizice și juridice între diferitele categorii de beneficiari;
- economic*: asigurarea intervenției sale în viața social-economică, influențând comportamentul întreprinzătorilor și consumatorilor în sensul dorit de stat (încurajarea/descurajarea anumitor activități, descurajarea consumului unor produse dăunătoare sănătății ș.a.).

4.4 Principiile impunerii

Principiile impunerii au fost formulate pentru prima dată de către *economistul englez Adam Smith* sub forma unor principii fundamentale, respectiv:

- 4.3.1 principiul justeții impunerii, conform căruia cetățenii fiecărui stat trebuie să contribuie la acoperirea cheltuielilor publice atât cât le permit veniturile obținute sau averea deținută;
- 4.3.2 principiul certitudinii impunerii ce vizează legalitatea impunerii și presupune ca mărimea impozitelor datorate să fie certă iar termenele, modalitatea și locul de plată să fie bine stabilite și cunoscute;
- 4.3.3 principiul comodității impunerii perceperea impozitelor trebuie să aibă loc la termenele și în modalitățile cele mai convenabile pentru contribuabil;
- 4.3.4 principiul randamentului impozitelor instituirea impozitelor să fie cât mai puțin apăsătoare pentru contribuabil și încasarea să presupună un minim de cheltuieli.

Principiile care stau la baza impunerii în prezent sunt de:

1. Echitate fiscală, care presupune:

- Stabilirea unui minim neimpozabil,

- Impunerea să fie generală, adică să cuprindă toate categoriile sociale,
- La o anumită putere contributivă, sarcina fiscală a unei categorii sociale să fie stabilită în comparație cu sarcina fiscală a altei categorii sociale.

2. Politică financiară, ce se referă la

- ★ *randamentul impozitului*, care presupune următoarele:
 - *universalitatea* impozitului să fie plătit de toate persoanele fizice și juridice care obțin venituri din aceeași sursă sau dețin același gen de avere sau își apropie, prin cumpărare, aceeași categorie de bunuri; universalitatea impozitului presupune, totodată, ca întreaga materie impozabilă să fie supusă impunerii;
 - *cheltuielile aferente asietei* impozitului să fie cât mai *reduse*;
 - *să nu existe posibilități, legale sau nelegale, de sustragere de la impunere* a unei părți din materia impozabilă.
 - ★ *stabilitatea* impozitului, care presupune ca randamentul acestuia să rămână constant pe parcursul ciclului economic, fără variații în perioadele de creștere economică sau de criză.
 - ★ *elasticitatea* acestuia, care presupune adaptarea permanentă la necesitățile de resurse financiare ale statului.

3. Politică economică, care presupune folosirea de către stat a impozitelor ca pârghii de influență asupra dezvoltării unor ramuri economice, pentru a stimula sporirea producției și/sau a consumului unor bunuri sau servicii, pentru extinderea sau limitarea relațiilor comerciale externe.

4. Politică socială, ceea ce presupune că guvernele încearcă să mențină încrederea populației în politica fiscală pe care o promovează (reducerea/creșterea consumului anumitor bunuri și servicii), ca și influența ce o au în rândul anumitor categorii sociale.

Legea privind Codul fiscal nr.571 din 22 decembrie 2003 în capitolul II la art. 3 cu modificările și completările ulterioare menționează următoarele principii:

- a) *neutralitatea măsurilor fiscale* în raport cu diferitele categorii de investitori și capitaluri, cu forma de proprietate, asigurând condiții egale investitorilor, capitalului român și străin;
- b) *certitudinea impunerii* prin elaborarea de norme juridice clare, care să nu conducă la interpretări arbitrare, iar termenele, modalitatea și sumele de plată să fie precis stabilite pentru fiecare plătitor, respectiv aceștia să poată urmări și înțelege sarcina fiscală ce le revine, precum și să poată determina influența deciziilor lor de management financiar asupra sarcinii lor fiscale;
- c) *echitatea fiscală* la nivelul persoanelor fizice, prin impunerea diferită a veniturilor, în funcție de mărimea acestora;
- d) *eficiența impunerii* prin asigurarea stabilității pe termen lung a prevederilor Codului fiscal, astfel încât aceste prevederi să nu conducă la efecte retroactive defavorabile pentru persoane fizice și juridice, în raport cu impozitarea în vigoare la data adoptării

de către acestea a unor decizii investiționale majore.

4.5 Presiunea fiscală

Presiunea fiscală este gradul de fiscalitate, adică măsura în care contribuabilii în ansamblul lor, societatea, economia, suportă, pe seama rezultatelor obținute din activitatea lor, impozitele și taxele, caprelevări obligatorii instituite și percepute prin constrângere legală de către stat.

Presiunea fiscală este raportul dintre suma tuturor impozitelor, taxelor, cotizațiilor sociale și altor prelevări cu conținut fiscal, percepute la nivel central și local, și un indicator macroeconomic agregat (P.I.B., P.N.B., venitul național).

Presiunea fiscală sau gradul de fiscalitate sau rata fiscalității (Pf) este raportul dintre veniturile fiscale ($V_f = \text{impozite} + \text{taxe}$) și produsul intern brut (PIB), relația de calcul fiind:

$$Pf = V_f / \text{PIB} \times 100$$

Rata fiscalității sau presiunea fiscală:

- ▶ reprezintă câte procente din PIB sau din veniturile obținute sunt venituri fiscale care alimentează sistemul de bugete.
- ▶ Rata medie de impozitare reprezintă raportul între impozit și baza de impunere
- ▶ Rata marginală de impozitare reprezintă cota de impunere pentru ultima tranșă de venit obținut.

Exemplu:

Federal tax rates for 2022

Venit impozabil	Cota de impozitare
0- 44 701 \$	15 %
44 701 \$ - 89 401 \$	22 %
89 401 \$ - 138 586 \$	26 %
peste 138 586 \$	29 %

Source : Agence du revenu du Canada

Determinați pentru un contribuabil ce obține un venit anual de 95.000 \$ cota medie și marginală de impozitare.

- ▶ Raspuns: 18,94%; 26%

4.6 Clasificarea impozitelor

Clasificarea impozitelor este următoarea:

1. După trăsăturile de fond și formă:

A. IMPOZITE DIRECTE

➤ Reale

- Impozitul funciar
- Impozitul pe clădiri
- Impozit pe activități industriale
- Impozit pe activități comerciale și profesii libere
- Impozitul pe capitalul mobilier

➤ Personale

◆ pe venit

- ◆ al persoanelor fizice
- ◆ al persoanelor juridice

◆ contribuții privind securitatea socială

- ◆ datorate de angajatori
- ◆ datorate de angajați

◆ pe avere

B. Impozite indirecte

➤ Taxa pe valoarea

adăugată

❖ IMPOZITE INDIRECTE

➤ Accize

➤ Taxe vamale

➤ Monopoluri fiscale.

2. După frecvența realizării:

- * impozite permanente sau ordinare
- * impozite incidentale sau extraordinare

3. După instituția care le administrează:

□ în statele de tip federal:

- * impozite federale
- * impozite ale statelor, provinciilor, regiunilor
- * impozite locale

□ în statele de tip unitar:

- * impozite ale administrației centrale de stat
- * impozite locale

4.7 Elementele impozitului

Tehnica așezării și perceperii impozitelor presupune precizarea unui anumit număr de elemente definitorii, astfel:

1. Subiectul impozabil numit contribuabil este persoana fizică sau juridică obligată la plata unui impozit către stat ca urmare a faptului că posedă bunuri sau realizează venituri pentru care legea prevede obligația plății unui impozit.
 2. Plătitorul impozitului este persoana fizică sau juridică obligată prin lege la plata și calcularea acestuia.
 3. Suportatorul impozitului este persoana care suportă efectiv impozitul din veniturile sale. La impozitele directe, de regulă, plătitorul și suportatorul sunt aceeași persoană. La impozitele indirecte (TVA, accize, taxe vamale) suportatorul diferă de plătitor, acesta transmițând presiunea fiscală consumatorului final, iar acest fenomen este cunoscut sub denumirea de *repercursiunea impozitelor*.
 4. Obiectul impozabil reprezintă materia supusă impozitării, care, la impozitele directe constituie: averea, veniturile. La impozitele indirecte obiectul impozabil este prețul produsului vândut, tariful serviciului prestat, prețul bunului exportat/importat.
 5. Sursa impozitului arată din ce anume se plătește impozitul. La impozitele pe venit sursa coincide, de regulă, cu venitul. La impozitele pe avere, impozitul se plătește din veniturile dobândite pe seama averii sau, după caz, din veniturile contribuabilului.
 6. Unitatea de impunere este unitatea de măsură a materiei impozabile exprimată în unități valorice (unitatea monetară □ leul) sau în unități naturale (hectar, m.p., tonă, capacitate cilindrică).
 7. Cota de impunere reprezintă impozitul ce revine pe unitatea de măsură a materiei impozabile, respectiv, impozitul aferent a 100 de unități de impunere.
Cota de impunere poate fi:
 - a. Cotă în sumă fixă
 - b. cotă procentuală:
 - ♦ proporționale,
 - ♦ progresive (simple, compuse),
 - ♦ regresive.
- Cota de impunere poate fi:
- ◆ *aparentă* (cea prevăzută de lege) sau
 - ◆ *reală* (care poate fi mai mică sau mai mare decât cea aparentă, datorită unui sistem de scutiri sau penaliză

În funcție de gradul de cuprindere a subiecților impozitului și a materiei impozabile, impunerea poate fi *generală*, când se extinde asupra tuturor persoanelor care realizează un venit dintr-o anumită sursă sau dețin un anumit gen de avere, sau *parțială*, când unele persoane beneficiază de anumite scutiri sau reduceri de impozite.

Impunerea în cote (sume) fixe nu are în vedere venitul sau averea contribuabilului și situația personală a acestuia. Această formă de impunere a apărut ca o *dare pe locuitor* și s-a utilizat în orânduirea feudală și în primele stadii de dezvoltare a capitalismului.

Impunerea în cote procentuale poate fi întâlnită sub forma impunerii în:

- ▶ cote proporționale;
- ▶ cote progresive;
- ▶ în cote regresive.

Impunerea în cote proporționale:

- * este o manifestare directă a principiului egalității în fața impozitelor;
- * se aplică aceeași cotă de impunere indiferent de mărimea obiectului impozabil, păstrându-se în permanență aceeași proporție între impozit și volumul venitului (valoarea averii);
- * acest mod de impunere a fost un pas înainte față de impunerea în cote (sume) fixe;
- * acest mod de impunere *nu respectă principiul echității fiscale* pentru că nu ține cont de puterea contributivă a diferitelor categorii sociale;
- * în prezent impunerea în cote proporționale se folosește și în cazul *impozitelor directe* (de exemplu, în unele țări pentru calculul impozitului pe profitul societăților de capital), și în cazul *impozitelor indirecte* (de exemplu, la taxa pe valoarea adăugată, la taxele vamale, la taxele de timbru etc.).

Impunerea în cote progresive

- * constă în aceea că, *odată cu creșterea venitului (averii), are loc și creșterea cotei impozitului*, astfel încât impozitul crește mai repede decât obiectul impozabil.
- * cotele progresiei pot crește într-un *ritm constant* sau într-unul *variabil*.

Impunerea progresivă are două variante și anume:

- *impunerea în cote progresive simple*
- *impunerea în cote progresive compuse.*

Impunerea în cote progresive simple

- * *se aplică aceeași cotă de impozit asupra întregii materii impozabile aparținând unui contribuabil.*

Fiind vorba de o impunere progresivă,

- * *cota de impozit va fi cu atât mai mare, în limitele progresivității stabilite prin lege, cu cât venitul sau averea respectivă va fi mai mare.*
- * *impozitul datorat statului se obține calculând produsul dintre mărimea obiectului impozabil (venitul, averea) și cota de impozit aferentă nivelului acestuia.*

Impunerea în cote progresive compuse

- * este folosită mai mult pentru impunerea veniturilor obținute de persoanele fizice și uneori și la unele impozite pe avere;
- * etapele în calcularea impozitului sunt:
 - e1) materia impozabilă se împarte în mai multe tranșe (de venit sau de avere) și pentru fiecare tranșă se stabilește o cotă de impunere care crește pe măsură ce crește valoarea materiei impozabile;
 - e2) impozitul se calculează prin însumarea impozitelor tranșelor anterioare la care se adaugă produsul dintre diferența dintre valoarea efectivă a materiei impozabile și minimul tranșei încare se regăsește valoarea materiei impozabile și cota de impunere aferentă tranșei în care se regăsește valoarea materiei impozabile.

La impunerea în cote regresive

- * materia impozabilă se împarte în mai multe tranșe,
- * cotele de impunere aferente fiecărei tranșe *scad* pe măsură ce mărimea materiei impozabile *crește*.
- * acest mod de impunere se folosește mai rar, de regulă la unele servicii publice (spre exemplu, la notariate: taxe succesoriale, taxe asupra actelor de vânzare- cumpărare a anumitor bunuri, care, deși se numesc „taxe”, totuși ele reprezintă impozite pe avere, și anume, pe circulația averii).

Sistemul de impunere care se bazează pe cotele progresive compuse răspunde în mai mare măsură cerințelor *echității fiscale*. Sistemul progresivității impunerii poate să nu modifice prea mult puterea de cumpărare a anumitor persoane, dacă, pe calea evaziunii fiscale (legale și/sau frauduloase), acestea au posibilitatea să sustragă de la impunere o parte din materia impozabilă.

7. Termenul de plată este reprezentat de data până la care este datorat impozitul, nerespectarea acestuia fiind sancționată cu amenzi, majorări și penalități de întârziere.

4.8 Așezarea și perceperea impozitelor

Așezarea unui impozit presupune:

- (1) Constatarea și evaluarea materiei impozabile;
- (2) Stabilirea cuantumului impozitului datorat de către contribuabil;
- (3) Perceperea/încasarea impozitului;
- (4) Urmărirea impozitului.

(1). Constatarea și evaluarea materiei impozabile

Evaluarea bazei de calcul se poate efectua utilizând principiul realității și principiul personalizării impozitului.

- ★ *Principiul realității* nu ține cont de interesele individuale, familiale, sociale și de situația personală a fiecărui contribuabil.
- ★ *Principiul personalizării* are în vedere natura și importanța bunurilor economice, veniturile realizate de contribuabil, obligațiile legate de asigurarea reconstituirii venitului și a patrimoniului, obligația de întreținere a membrilor familiei, cheltuielile personale.

Se folosesc mai multe *metode de evaluare*:

- metoda evaluării directe*, bazate pe probe (evaluarea pe baza declarațiilor contribuabililor; evaluarea pe baza declarațiilor terților);
- metoda evaluării indirecte*, bazate pe prezumție (evaluarea pe baza semnelor exterioare, evaluarea forfetară, evaluarea administrativă).

Evaluarea directă are două variante:

- V1 Evaluarea bazei de calcul prin intermediul *declarației de impunere a contribuabilului* are ca scop întocmirea declarației de impunere în urma unei evidențe stricte a plătitorului cu privire la veniturile și cheltuielile sale.
- V2 Evaluarea pe baza *declarațiilor fiscale ale unor terțe persoane* constă în aceea că mărimea obiectului impozabil se stabilește pe baza declarației scrise pe care o terță persoană, care cunoaște această mărime, este obligată prin lege să o depună la organele fiscale.

Terța persoană poate fi:

- ★ agentul economic, pentru salariile plătite angajaților;
- ★ locatarii pentru chiriile plătite proprietarului;
- ★ debitorii, pentru sumele plătite creditorilor.

Evaluarea indirectă

- V1 *Evaluarea indirectă pe baza semnelor exterioare*
 - * *specifică impozitelor de tip real;*
 - * *permite stabilirea cu aproximație a mărimii obiectului impozabil;*
 - * *nu se ia în considerare situația persoanei care deține obiectul respectiv;*
 - * *se folosesc anumiți indici care nu sunt suficient de relevanți pentru a determina valoarea reală a materiei impozabile (numărul animalelor din gospodărie, suprafața de teren, arenda, prețul pământului).*

- V2 *Evaluarea indirectă forfetară*
 - * *aplicabilă în situațiile în care sunt foarte mulți plătitori care au obligația conducerii unei evidențe sumare a veniturilor sau care nu sunt obligați să conducă aceste evidențe;*
 - * *organele fiscale atribuie o anumită valoare obiectului impozabil, cu acordul subiectului impozabil.*

- V3 *Evaluarea indirectă administrativă*
 - * *are caracteristic faptul că organele fiscale stabilesc valoarea materiei impozabile pe baza documentelor (datelor) pe care le au la dispoziție;*
 - * *dacă subiectul impozitului nu este de acord cu evaluarea făcută de organul fiscal el are dreptul să o conteste prezentând documentele justificative.*

(2). Determinarea cuantumului impozitului

După *modul de stabilire* a impozitelor, principalele tipuri de impozite sunt: impozitele de repartitie și impozitele de cotitate.

Impozitele de repartitie

- * *statul stabilește o sumă globală a impozitelor ce urmează să se încaseze într-o anumită perioadă;*
- * *această sumă se repartizează pe unități administrativ-teritoriale;*
- * *la unitatea de bază (teritorială) are loc defalcarea sumei atribuite pe obiecte sau subiecte impozabile.*

□ Impozitele de cotitate

- * *se stabilesc de jos în sus*
- * *se aplică anumite cote procentuale asupra obiectului impozabil pentru fiecare plătitor în parte.*

(3). Perceperea impozitelor

Încasarea impozitelor se poate realiza astfel:

- *direct de către organele fiscale*. Metoda este utilizată când contribuabilul (persoană fizică sau juridică) are obligația de a vărsa impozitele datorate din proprie inițiativă, la termenele legale.

Încasarea impozitelor de către organele fiscale direct de la plătitori are două variante, astfel încât impozitul poate fi:

- ❖ portabil, când plătitorul este obligat să se deplaseze la sediul organelor fiscale pentru a plăti impozitul datorat și
 - ❖ cherabil, când organul fiscal are obligația să se deplaseze la domiciliul plătitorului pentru a le solicita să achite impozitul.
- *prin stopaj la sursă* □ impozitul se reține și se varsă de către o terță persoană (angajatorii, persoane fizice și/sau juridice au obligația reținerii și vărsării la bugetul statului a impozitului pe salariu);
 - *prin aplicarea de timbre* (se percepe pentru acțiunile inițiate în justiție, pentru acte, certificate și alte documente eliberate de anumite organe ale administrației de stat) impozitarea sub această formă făcându-se înainte ca prestațiile respective să fie efectuate de organele de drept.

(4). Urmărirea impozitului.

Gradul de colectare (încasare) a impozitelor

Gradul de colectare (G_c) a impozitelor se calculează ca un raport între suma impozitelor încasate ($IMP_{\hat{}}$) și suma impozitelor planificate/ programate (IMP_{pl}) a se încasa. Cu ajutorul acestui indicator se analizează eficacitatea activității de colectare a impozitelor, taxelor, contribuțiilor de către administrația publică. Relația de calcul este:

$$G_c = (IMP_{\hat{}}) / (IMP_{pl}) \times 100$$

4.9 Impozitele directe și impozitele indirecte

Caracteristicile impozitelor directe

Impozitele directe au caracteristic faptul că:

- se stabilesc nominal în sarcina unor persoane fizice sau juridice, în funcție de veniturile sau averea acestora, pe baza cotelor de impozit prevăzute de lege;
- se încasează direct de la subiectul impozitului;
- au un quantum și termen de plata ce pot fi precizate în prealabil;
- pot fi cunoscute din timp de către contribuabil;
- subiectul și suportatorul impozitului sunt, în intenția legiuitorului, una și aceeași persoană, deși, practic, uneori acestea nu coincid.

Deosebiri între impozitele directe și cele indirecte

- dacă în cazul impozitelor directe obiectul acestora îl reprezintă existența venitului/averii, în cazul celor indirecte obiectul impunerii îl constituie cheltuirea/consumul venitului/ averii.
- incidența și repercusiunea lor, adică a modului în care impozitele afectează pe cineva și ceva.

Impozitele directe au o incidență directă, adică plătitorul este aceeași persoană cu suportatorul și nu pot fi repercutate (de regulă) asupra altor persoane.

În cazul impozitelor indirecte, incidența (sarcina fiscală) este indirectă, acest lucru fiind prevăzut prin lege.

- în cazul *impozitării directe* a venitului sau averii există din punct de vedere juridic-administrativ rolul nominativ (o poziție, un fișier în evidența electronică); orice plătitor are o poziție deschisă la fisc.
- la *impozitele indirecte* nu există un sistem de evidențiere la organele încasatoare deoarece nu se cunoaște dinainte contribuabilul.

Avantajele impozitelor directe

- * echitatea fiscală;
- * asigură statului venituri relativ stabile.

Dezavantajele impozitelor directe

- * perceperea lentă, la mari intervale de timp a impozitului;
- * vizibilă (iritabilă pentru contribuabili);
- * randament destul de scăzut.

Clasificarea impozitelor directe

Impozitele directe pot fi grupate în:

- impozite reale;
- impozite personale.

Impozitele reale

- se stabilesc în legătură cu anumite obiecte materiale (pământul, clădirile, fabricile, magazinele etc.),
- fac abstracție de situația personală a subiectului impozitului.
- cunoscute și sub denumirea de impozite obiective sau pe produs, deoarece se așează asupra obiectului impozabil.
- obiectul impunerii* se definește în mod *cantitativ*.

Din categoria acestor impozite fac parte impozitele pe clădiri, pe terenuri etc.

- se stabilesc pe baza unor *indici exteriori* și de aceea, de multe ori, *sarcina suportată de plătitor nu este echitabilă*, neținându-se seama de capacitatea plătitorului de a realiza venit și de a plăti impozite.

Impozitele reale sunt:

- ◆ Impozitul funciar (terenuri)
- ◆ Impozitul pe clădiri
- ◆ Impozit pe activități industriale
- ◆ Impozit pe activități comerciale și profesii libere
- ◆ Impozitul pe capitalul mobilier

Impozitele personale se așează asupra veniturilor sau averii, *în strânsă legătură cu situația personală a subiectului impozitului*, motiv pentru care sunt cunoscute și sub denumirea de impozite subiective.

Impozitele personale directe sunt:

- ◆ pe venit
 - * al persoanelor fizice
 - * al persoanelor juridice
- ◆ contribuții privind securitatea socială
 - * datorate de angajatori
 - * datorate de angajați
- ◆ pe avere
 - * pe averea propriu zisă
 - * pe circulația averii
 - Impozit pe succesiuni
 - Impozit pe donațiuni
 - Impozit pe actele de vânzare-cumpărare a unor bunuri
 - * pe sporul de avere

4.9 Impozite directe și impozite indirecte

1. Impozitul pe veniturile persoanelor fizice (pf)

Caracteristici:

- sunt supuse la plata impozitului toate pf care au domiciliul sau rezidenta intr-un anumit stat dar si persoanele fizice nerezidente dar care realizeaza venituri din surse aflate pe teritoriul respectivului stat

Exceptii: suveranii, familiile regale, diplomatii, etc sub rezerva reciprocitatii.

- obiectul impozabil cuprinde veniturile obtinute de persoane fizice din :
 - industrie, comert, agricultura, banci, profesii liberale, etc
 - pensiile ce depasesc un anumit plafon
- Atentie!! impunerea este individuala

Cote de impunere : procentuale proportionale sau progresive compuse

Impozitul pe venit a fost introdus pentru prima data in lume in Anglia in 1799 de William Pitt ca o masura temporara pe timp de razboi (dintre Marea Britanie si Franta).

In preajma primului razboi mondial, si alte tari (SUA, Japonia, Germania, Franta, Olanda, Belgia, etc.) au adoptat impozitul pe venit in sarcina persoanelor fizice.

1. Impozitul pe profitul agentilor economici

Modalitati internationale de impunere:

1. Impunerea profitului total si apoi separat profitul repartizat sub forma de dividend,
2. Se impun intai dividendele iar partea din profit ce ramane firmei este scutita,
3. Se impune numai partea din profit care ramane firmei iar dividendele sunt exonerate,
4. Impunerea separata a dividendelor si apoi a profitului ramas la dispozitia firmei.

Cotele de impozit pe profit în statele membre UE

Stat	2018	2017	2016	2015	2014	2013
AUSTRIA	25%	25%	25%	25%	25%	25%
BELGIA	33%	33%	33%	33%	33%	33%
BULGARIA	10%	10%	10%	10%	10%	10%
CROAȚIA	18%	18%	20%	20%	20%	20%
CIPRU	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%
CENUA	19%	19%	19%	19%	19%	19%
DANEMARCA	22%	22%	22%	23,3%	24,3%	25%
ESTONIA	20%	20%	20%	20%	21%	21%
FINLANDA	20%	20%	20%	20%	20%	24,5%
FRANȚA	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%	33,33%
GERMANIA*	15%	15%	15%	15%	15%	15%
GRECIA	29%	29%	29%	29%	26%	26%
IRLANDA	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%	12,5%
ITALIA	24%	24%	27,5%	27,5%	27,5%	27,5%
LETONIA	20%	15%	15%	15%	15%	15%
LITUANIA	19%	15%	15%	15%	15%	15%
LUXEMBURG	18%	19%	21%	21%	21%	21%
MALTA*	35%	35%	35%	35%	35%	35%
OLANDA	25%	25%	25%	25%	25%	25%
POLONIA	19%, 15%	19%, 15%	19%	19%	19%	19%
PORTUGALIA	21%	21%	21%	21%	23%	25%
ROMÂNIA	16%	16%	16%	16%	16%	16%
SLOVACIA	21%	21%	22%	22%	22%	23%
SLOVENIA	19%	19%	17%	17%	17%	17%
SPANIA	25%	25%	25%	28%	30%	30%
SUECIA	22%	22%	22%	22%	22%	22%
REGATUL UNIT	19%	19%	20%	20%	21%	24%
UNGARIA	9%	9%	10%, 13%	10%, 13%	10%, 13%	10%, 13%

* Cotele de impozit pe profit din acest tabel sunt cote aplicabile la nivel național. În cazul în care rata totală de impozit pe profit este de circa 30-33%, fiind cumulativ cota de impozit pe profit de 10% la nivel național, asupra bazei de calculabil de 5,5% și taxa municipală care e cuprinsă între 18-22% în funcție de decizia locală. În cazul în care, anumite categorii de venituri pot fi impozitate la rate între 2% și 25%, ceea ce duce la o rată efectivă totală mai scăzută. Pentru mai multe detalii: <https://www2.deloitte.com/romania/insights/Document/75aa-c823-44ae-99e9-9441-000114160458.pdf>

Fig. nr. 6 Cote de impunere a impozitului pe profit UE

3. Impozitul pe dividende

Dividendele sunt venituri curente ale persoanelor fizice și juridice care au participat la capitalul unor societăți comerciale, venituri care sunt supuse și ele impozitării.

UE este o zonă cu un grad ridicat de impozitare dacă analizăm acest aspect apelând la ratele de impozitare a veniturilor operatorilor economici:

- Rata nominală (legală) este rata de impozitare prevăzută în actele normative, ea nu oferă informații asupra presiunii fiscale efective suportate de contribuabil deoarece nu ține cont de modalitățile diferite prin care poate fi determinată baza de impunere.
- Rata efectivă ține cont și de prevederile referitoare la determinarea bazei de impunere.

Combinând rata de impunere și baza de impozitare obținem măsura ratei efective de impozitare sub forma:

1. rata efectivă marginală și
2. rata efectivă medie,

Aceste rate ce afectează deciziile de investire în mod diferit:

- nivelul investiției este influențat mai puternic de rata efectivă marginală,
- în timp ce poziționarea geografică a investiției este influențată de ratele efective medii.

Rata implicită (aparentă) poate fi calculata:

- ✓ la nivel macroeconomic (reprezintă raportul dintre impozitele percepute și PIB),
microeconomic (raportează impozitul calculat raportat la profitul brut realizat).

Stat	Impozit pe venit	Impozit pe dividende	Impozit pe profit generat de depozite bancare, obligatiuni, conturi de economii
Belgia	25% - 50%	25%	15%
Bulgaria	10%	5%	N/A
Cehia	15%	15%	15%
Estonia	21%	N/A	21%
Franta	0% - 41%	21%	24%
Grecia	0% - 45%	25%	10%
Ungaria	16%	16%	16%
Irlanda	20% - 41%	20%	27%
Letonia	25%	10%	10%
Luxemburg	0% - 39%	15%	10%
Malta	0% - 35%	35%	15%
Olanda	33.1% - 52%	15%	N/A
Polonia	18% - 32%	19%	19%
Portugalia	11.5% - 46.5%	25%	25%
Romania	16%	16%	16%
Slovenia	16% - 41%	20%	20%

Fig. nr. 7 Comparație cote de impunere UE

Impozitele indirecte - prezentare generală

Impozitele indirecte, impozite pe consum sau impozite pe cheltuieli au trăsături specifice care le diferențiază de impozitele directe.

Impozitele indirecte se percep cu ocazia vânzării unor bunuri și al prestării unor servicii, fiind vărsate la bugetul public de către producători, comercianți sau prestatori de servicii și suportate de către consumatorii bunurilor și serviciilor impozabile. În cazul acestor impozite, prin lege, se atribuie calitatea de subiect al impozitului altei persoane fizice sau juridice decât suportatorului acestora.

Impozitele indirecte prezintă următoarele caracteristici:

- se stabilesc în cote proporționale asupra prețului mărfurilor supuse vânzării și serviciilor sau în sumă fixă pe unitatea de măsură a acestora;
- se percep la vânzarea mărfurilor și serviciilor *prin adăugarea unor cote de impunere* la prețurile și tarifele acestora;
- se încasează de la toate persoanele care cumpără mărfurile și serviciile, supuse impunerii indirecte, *indiferent de veniturile, averea sau situația personală* a acestora;
- se virează la bugetul public de către producători, comercianți, însă sunt suportate de către consumatori, fiind incluse în prețurile mărfurilor sau tarifele serviciilor; în acest sens există *o neconcordanță între plătitorul acestora la buget și suportatorul lor real*;
- mărimea acestora este necunoscută de consumatori, fiind inclusă în prețuri sau tarife;
- fiind cuprinse în prețul de vânzare al produselor sau în tarifele prestărilor de servicii, sunt mai ascunse, iar *nemulțumirea cumpărătorilor (beneficiarilor) se îndreaptă împotriva agenților economici care practică prețuri (tarife) majorate, și nu a statului, care de fapt a dispus creșterea impozitelor ce a dus la scumpirea produselor și serviciilor*. Cumpărătorul, consumatorul final, nu știe cât din prețul plătit pentru produs (serviciu) revine agentului economic și cât ajunge la dispoziția statului.
- au un pronunțat caracter regresiv, datorită *discrepanței dintre mărimea veniturilor diferitelor categorii sociale* (la impozitele directe contribuabilii cu venituri situate sub minimul neimpozabil sunt scutiți de impozit, dar la impozitele indirecte nu se acordă nici un fel de reducere).
- au un caracter inechitabil, deoarece *nu prevăd venit minim neimpozabil, nu cuprind anumite facilități* în cazul celor care au copii sau alte persoane în întreținere;
- utilizarea lor, ca și în cazul impozitelor directe, conduce la *scăderea nivelului de trai al populației*, deoarece, prin reducerea veniturilor reale, se diminuează puterea de cumpărare a populației;
- manifestă o sensibilitate sporită față de conjunctura economică. În perioadele când o economie înregistrează un curs ascendent impozitele indirecte pot avea un randament fiscal ridicat; în schimb, în perioadele de criză și depresiune, când producția și consumul înregistrează un regres, încasările din impozitele indirecte urmează aceeași evoluție, periclitând realizarea echilibrului bugetar sau conducând la adâncirea deficitului bugetar.
- necesită o perioadă scurtă de timp din momentul luării deciziei de instituire a impozitelor printr-un act normativ și până devin operaționale;
- reclamă cheltuieli modice de așezare, percepere și încasare;

□ perceperea lor este comodă și reclamă un cost relativ redus.

Clasificarea impozitelor indirecte

Impozitele indirecte sunt:

- TVA
- Accize
- Monopoluri fiscale
 - Asupra producției
 - Asupra vânzării
 - Asupra producției și vânzării
- Taxe vamale
 - De import
 - De export
 - De tranzit

Principalele impozite indirecte

Taxele de consumație reprezintă, în cazul țărilor dezvoltate, cel mai important impozit indirect, iar în țările în curs de dezvoltare dețin o pondere însemnată în totalul încasărilor provenite din impozitele indirecte. Taxele de consumație sunt impozite indirecte care se includ în prețul de vânzare al mărfurilor produse. Se numesc taxe impropriu, dar în esența lor acestea sunt impozite, adică sunt obligatorii, nu presupun o contraprestație și sunt fără o destinație specială. Se percep taxe de consumație, de regulă, asupra mărfurilor de larg consum.

Taxele de consumație pot fi:

1. *taxe generale pe vânzări*, când se percep la vânzarea unor mărfuri, indiferent dacă acestea sunt bunuri de consum sau mijloace de producție;
2. *taxe speciale de consumație*, care se aplică numai asupra unor categorii de mărfuri sau servicii.

TAXA PE VALOAREA ADĂUGATĂ

Legislație europeană:

DIRECTIVA 2006/112/CE A CONSILIULUI din 28 noiembrie 2006 privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată este cea care crează cadrul legal european.

Obiectul impunerii:

- ▶ - livrări de marfuri
- ▶ - achiziții de bunuri
- ▶ - prestări de servicii
- ▶ - import

Calculul se poate efectua:

- fie prin aplicarea cotei de impozit asupra valorii adăugate în fiecare stadiu pe care îl

parcurge un produs

- fie prin aplicarea cotei asupra pretului de vanzare din stadiul respectiv din care se deduce taxa platita anterior

Principii de impunere:

A. Principiul originii

- se impoziteaza valoarea adaugata asupra tuturor bunurilor autohtone, inclusiv asupra celor destinate exportului
- Nu se impoziteaza valoarea adaugata (VA) in strainatate
- Conform acestui principiu se impoziteaza numai VA in tara , exportul este impozitat dar importul nu.

B. Principiul destinatiei:

- se impoziteaza VA atat in tara cat si in strainatate
- exportul este scutit iar importul este impozitat

► Cote de impunere in UE:

- foarte redusa 0-5%
- redusa 5-15%
- normala sau standard 15-25%

Cota standard

- Fiecare țară din UE are o cotă standard care se aplică furnizării celor mai multe bunuri și servicii. Aceasta nu poate fi mai mică de 15 %.

Cota redusă

- Una sau două cote reduse se pot aplica furnizării anumitor bunuri și servicii (pe baza listei din Anexa III la Directiva TVA), dar, în majoritatea cazurilor, cotele reduse nu pot viza serviciile furnizate pe cale electronică. Cotele reduse menționate aici nu pot fi mai mici de 5 %.

Cotele speciale

- Unele țări din UE au permisiunea să aplice cote speciale de TVA pentru furnizarea anumitor bunuri și servicii. Aceste cote speciale vizează țările din UE care le aplicau la 1 ianuarie 1991.
- Inițial, aceste cote au fost concepute ca măsuri tranzitorii pentru o trecere mai ușoară la normele UE în materie de TVA, în momentul intrării în vigoare a pieței unice, la 1 ianuarie 1993, urmând să fie eliminate treptat.

Există 3 tipuri de cote speciale:

- Cota foarte redusă

- ▶ Cota zero
- ▶ Cota de tip „parking”
Cota foarte redusă
- ▶ Cotele foarte reduse (mai mici de 5 %) se aplică în cazul comercializării unui număr limitat de produse și servicii, în anumite țări din UE.
Cota zero
- ▶ Cota zero se aplică anumitor vânzări efectuate în unele țări din UE. Când se aplică o cotă zero, consumatorul nu trebuie să plătească TVA, dar firma dumneavoastră are totuși dreptul de a deduce TVA-ul pe care l-a plătit la achizițiile legate direct de vânzarea respectivă.
Cota de tip „parking” (sau cota intermediară)
- ▶ Cotele de tip „parking” sunt aplicate de anumite țări din UE pentru unele furnizări de bunuri și servicii care nu figurează în Anexa III la Directiva TVA. Aceste țări sunt autorizate să continue aplicarea cotelor reduse în locul cotei standard, atâta timp cât cotele reduse nu sunt mai mici de 12 %.

Caracteristicile TVA:

- este un impozit indirect, *un impozit general pe consum care se stabilește asupra operațiilor privind transferul de bunuri și prestările de servicii;*
- reprezintă *diferența dintre încasările obținute din vânzarea bunurilor sau prestarea serviciilor și plățile efectuate pentru achiziționarea de bunuri și servicii aferente aceluiași stadiu al circuitului economic;*
- *se calculează asupra creșterii de valoare, valoare adăugată de fiecare agent economic care participă la ciclul realizării unui produs sau la executarea unei lucrări care intră sub incidență acestui impozit.*

Accizele

Criteriile de alegere a bunurilor care cad sub incidența accizelor sunt: să se producă și să se consume în cantități mari, să aibă cererea inelastică în raport cu prețul, să fie protejate de speculă sau contrabandă.

Accizele trebuie să aibă un randament ridicat. Fiecare stat nominalizează prin liste bunurile accizate. Accizele ajută la reglarea raporturilor dintre prețuri.

Accizele se instituie asupra produselor la care:

- productia sau vanzarea sunt supravegheate de stat

-Elasticitatea cererii in raport cu venitul este supraunitara

-Consumul produselor poate dauna sanatatii ,

- consumul influenteaza mediul , etc

Atentie! Exista legislatie europeana pt armonizarea accizelor.

DIRECTIVA 2008/118/CE A CONSILIULUI din 16 decembrie 2008 privind regimul general al accizelor și de abrogare a Directivei 92/12/CEE

Pentru exemple la nivel European: https://europa.eu/youreurope/business/taxation/excise-duties-eu/product-excise-duties/index_fr.htm

► Ele se calculeaza si datoreaza o singura data de agentul economic

Produsele accizabile sunt supuse accizelor la momentul:

(a) producerii acestora, inclusiv, acolo unde este cazul, la momentul extracției acestora, pe teritoriul Comunității;

(b) importului acestora pe teritoriul Comunității

Accizele sunt:

- taxe speciale de consum;
- se datorează bugetului de stat pentru o serie de produse provenite din producția internă sau din import;
- reprezintă un impozit indirect;
- se aplică, de regulă, o singură dată, la comercializarea de către producători sau importatori a anumitor produse (bere, vinuri, băuturi fermentate, alcool etilic, produse din tutun și uleiuri minerale).

□ Accizele armonizate sunt taxe speciale de consum care se datorează bugetului de stat pentru următoarele produse provenite din producția internă sau din import: *bere, vinuri, băuturi fermentate, altele decât bere și vinuri, produse intermediare, alcool etilic, tutun prelucrat, produse energetice, energie electrică.*

□ Produsele prevăzute sunt supuse accizelor în *momentul producerii lor pe teritoriul comunitar sau la momentul importului lor în acest teritoriu.*

Taxele vamale

Taxele vamale sunt un impozit indirect cu următoarele caracteristici: sunt sume percepute de către stat în momentul în care mărfurile trec granițele vamale în scopul importului, exportului sau tranzitului, se instituie asupra bunurilor și produselor care intră și ies în/din țară sau/și asupra celor care tranzitează teritoriul național. Deoarece taxele vamale sunt cuprinse în

prețul produselor cel care le suportă în final este cumpărătorul.

De la 1 ianuarie 2007 România nu mai percepe taxe vamale în operațiunile comerciale cu țările membre ale Uniunii Europene, iar în operațiunile comerciale cu țările nemembre practică tariful vamal integrat comun. Urmarea, din punct de vedere fiscal, este că s-au redus încasările pe seama acestui impozit indirect.

Clasificarea taxelor vamale

În funcție de criteriul folosit, taxele vamale se pot clasifica astfel:

1. După scopul urmărit de către stat:

- taxe vamale fiscale;
- taxe vamale protecționiste.

2. După obiectul impunerii:

- taxe vamale de import;
- taxe vamale de export;
- taxe vamale de tranzit.

3. După modul de taxare:

- taxe vamale autonome;
- taxe vamale convenționale;
- taxe vamale preferențiale;
- taxe vamale de retorsiune.

4. După modul de percepere:

- taxe vamale ad-valorem;
- taxe vamale specifice;
- taxe vamale mixte.

Taxele vamale (TV):

- se percep asupra importului, exportului sau tranzitului de marfuri
- Pot fi după forma de exprimare:
 - ad valorem
 - specifice

- compuse

Tariful vamal cuprinde TV practicate de un stat.

Dupa nivel, tv de import sunt:

a. in conditia clauzei natiunii celei mai favorizate

1. Nivel consolidat stabilit prin negocieri multilaterale , nu poate fi modificat fara acordul celorlalte state participante la negocieri
2. Nivel neconsolidat se practica pentru produse ce nu au facut obiectul negocierilor multilaterale

b. tv autonome = se aplica la importul pe care o tara il efectueaza din tari cu care nu are relatii bazate pe clauza natiunii celei mai favorizate

c. Tv preferentiale = se practica in relatiile comerciale dintre tarile ce fac parte din uniuni vamale cu caracter inchis

Valoarea în vamă a mărfurilor importate este, conform Acordul privind punerea în aplicare a articolului VII al Acordului general pentru tarife vamale și comerț (GATT)1994, valoarea de tranzacție, respectiv prețul efectiv plătit sau de plătit pentru mărfuri atunci când sunt vândute pentru export pe teritoriul vamal al Comunității

Valoarea de tranzacție poate fi ajustată atunci când anumite elemente specifice care sunt considerate ca făcând parte din valoarea în vamă sunt în sarcina cumpărătorului, dar nu sunt incluse în prețul efectiv plătit sau de plătit pentru mărfurile importate .

Tariful Integrat al Uniunii Europene – TARIC a fost stabilit conform Regulamentului Consiliului nr2658/87/CEE de la 2 iulie 1987 privind nomenclatura tarifară și statistică și Tariful Vamal Comun; - este o baza de date destinata sa indice dispozitiile legale unionale aplicabile (masuri tarifare și netarifare) pentru un anumit produs, atunci când acesta este importat pe teritoriul vamal al UE sau, dupa caz, când acesta este exportat către țări terțe.

Taxele = PLATI facute de diferite pf/pj pentru servicii efectuate in favoarea lor de institutii publice.

Dupa natura:

1. Taxe judecatoresti

2. Taxe de notariat
3. Taxe consulare
4. Taxe de administratie

Dupa obiectul operatiunii:

1. Taxe de timbru
2. Taxe de inregistrare

Taxele judiciare de timbru sunt de trei feluri: fixe, proporționale și pe tranșe.

Taxele în sumă fixă se aplică acțiunilor și cererilor neevaluabile în bani, precum și celor evaluabile în bani, pentru care prin lege s-a stabilit o taxă în sumă fixă.

Taxele proporționale, ca și cele pe tranșe se aplică acțiunilor și cererilor evaluabile în bani și se calculează la valoarea supusă impozitarii.

4.10 Rezumat

Impozitele sunt o formă de prelevare a unei părți din veniturile și/sau averea persoanelor fizice și juridice la dispoziția statului în vederea acoperirii cheltuielilor publice. Introducerea sau modificarea unor noi impozite trebuie să corespundă cerințelor principiilor de echitate fiscală, de politică financiară, economică și socială. Prin intermediul impozitelor, o parte importantă din PIB va fi la dispoziția statului, acordându-se atenție gradului de fiscalitate. Impozitele directe s-au dezvoltat pe măsura dezvoltării societății, deoarece ele se stabilesc pe venit, avere sau genuri de activități.

Impozitele indirecte au cheltuieli de așezare, percepere și urmărire mai reduse, fiind cuprinse în prețurile de vânzare al produselor.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.
3. ROMAN, Daniela Lidia, *Finanțe aplicate*, vol. 1, Editura Economică, București, 2001.
4. *Lege privind Codul fiscal nr. 571 / 2003*, publicată în M.O., partea I, nr. 927/2003, cu modificările și completările ulterioare.

Lucrare de verificare nr. 4

1.Impozitele:

- a) sunt datorate în valoare absolută în quantum egal de către toți contribuabilii;
- b) reprezintă cheltuieli pentru stat;
- c) au un caracter facultativ pentru toți contribuabilii;
- d) sunt achitate numai de către persoanele juridice;
- e) au un caracter nerambursabil.

2.La nivelul unui stat, rata fiscalității (presiunea fiscală) este dată de:

- a) ponderea veniturilor fiscale în P.I.B.;
- b) ponderea veniturilor fiscale în totalul veniturilor bugetare;
- c) ponderea veniturilor publice în P.I.B.;
- d) cota medie a impozitelor directe;
- e) ponderea veniturilor fiscale în cheltuielile publice.

3.Rolul impozitelor pe plan financiar se referă la:

- a) folosirea impozitelor ca instrument, ca mijloc de intervenție în activitatea economică;
- b) sistemul fiscal trebuie să asigure prelevarea impozitelor cu minimum de cheltuieli;
- c) procurarea resurselor financiare publice necesare acoperirii cheltuielilor publice;
- d) redistribuirea unei părți importante din PIB între grupuri sociale și indivizi, între persoane fizice și juridice;
- e) dreptatea socială în materie de impozite.

4.Randamentul fiscal al impozitelor presupune și :

- a) stabilirea sarcinii fiscale în funcție de puterea contributivă;
- b) mărirea impozitelor datorate să fie certă și, termenele, modalitatea și locul de plată, clar stabilite;
- c) impozitele să fie percepute la termene convenabile pentru contribuabili;
- d) să nu existe posibilitatea de sustragere de la impunere a unei părți de materie impozabilă;
- e) impunerea să fie generala, să cuprindă toate categoriile sociale.

5. Printre elementele impozitului nu se numără:

- a) obiectul impozabil; b) subiectul impunerii; c) încasatorul; d) unitatea de impunere; e) asietă.

6. În legătură cu impozitele directe nu este adevărat că:

- a) au, de regulă, caracter regresiv;
- b) termenele de plată sunt prestabilite;
- c) au apărut înaintea taxelor vamale;
- d) au caracter nominativ;
- e) respectă echitatea fiscală în mai mare măsură decât impozitele indirecte.

7. În cadrul impozitelor indirecte nu se includ:

- a) taxa pe valoarea adăugată;
- b) impozitul pe spectacole;
- c) taxa asupra mijloacelor de transport;
- d) accizele;
- e) taxele vamale.

8. Taxele speciale de consumație sunt așezate asupra:

- a) unor produse cu cerere neelastică;
- b) unor produse ce se consumă în cantități mici;
- c) deverului total al întreprinderilor industriale;
- d) livrărilor de mărfuri către terți;
- e) importului și exportului de mărfuri.

9. Taxa pe valoarea adăugată:

- a) este o taxă parafiscală;
- b) este un impozit direct;
- c) este un impozit indirect;
- d) se aplică asupra profitului brut;
- e) este un impozit facultativ.

10. Suportatorul efectiv al taxei pe valoarea adăugată este:

- a) intermediarul; b) consumatorul final; c) statul; d) importatorul; e) țăranul, pentru bunurile din producție proprie.

11. Accizele se stabilesc numai pentru:

- a) produse din tutun;
- b) băuturi fermentate;
- c) carburanți ;
- d) alcool etilic ;
- e) toate produsele de mai sus.

12. Taxele vamale sunt:

- a) impozite pe cifra de afaceri;
- b) taxe de timbru;
- c) taxe de mediu;
- d) impozite indirecte;
- e) impozite directe.

Răspunsuri: 1- e, 2-a, 3-c, 4-d, 5-c, 6-a, 7-b și c, 8-a, 9-c, 10-b, 11-e, 12-d.

Aplicații rezolvate:

Se dau următoarele informații: $V_1 = 6.800$ um și $V_2 = 3.950$ um.

Se cere determinarea quantumului impozitului total, venitul net și presiunea fiscală, dacă impunerea se realizează – separat, respectiv global, după cum urmează:

a) în sumă fixă de 200 um

1. **Impunerea separată presupune determinarea indicatorilor pe fiecare venit**

V_1 – Impozit aferent (I_1) = 200 um

V_2 – Impozit aferent (I_2) = 200 um

Impozit total = $I_1 + I_2 = 400$ um

Venit net = **venit total** – **impozit total** = $10.750 - 400 = 10.350$ um

Presiunea fiscală = $\frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 400/10.750 = 3,72\%$

2. **Impunerea globală presupune determinarea indicatorilor pe venitul global (total)**

$V_T = V_1 + V_2 = 10.750$ um

Impozit total = 200 um

Venit net = 10.550 um

Presiune fiscală = 1,86%

b) cotă procentuală proporțională, în valoare de 12%

1. separat

V_1 – Impozit aferent (I_1) = $12\% \times 6.800 = 816$ um

V_2 – Impozit aferent (I_2) = $12\% \times 3.950 = 474$ um

$$\text{Impozit total} = I_1 + I_2 = 1.290 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = \text{venit total} - \text{impozit total} = 10.750 - 1.290 = 9.460 \text{ um}$$

$$\text{Presiunea fiscală} = \frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 1.290/10.750 = 12\%$$

2. global

$$V_T = V_1 + V_2 = 10.750 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = 1.290 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = 9.460 \text{ um}$$

$$\text{Presiune fiscală} = 12\%$$

- c) **cote procentuale progresive simple** – presupun împărțirea veniturilor pe tranșe crescătoare, la care corespund cote de impunere crescătoare. Pentru determinarea impozitului, se încadrează venitul în tranșa aferentă și se aplică, direct, asupra acestuia cota de impunere aferentă tranșei.

0 – 1.800	scutit (0)
1.801 – 2.900	7%
2.901 – 4.200	14%
4.201 – 6.300	17%
6.301 – 8.900	23%
> 8.900	28%

1. separat

$$V_1 - \text{Impozit aferent } (I_1) = 23\% \times 6.800 = 1.564 \text{ um}$$

$$V_2 - \text{Impozit aferent } (I_2) = 14\% \times 3.950 = 553 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = I_1 + I_2 = 2.117 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = \text{venit total} - \text{impozit total} = 10.750 - 2.117 = 8.633 \text{ um}$$

$$\text{Presiunea fiscală} = \frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 2.117/10.750 = 19,69\%$$

2. global

$$V_T = V_1 + V_2 = 10.750 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = 28\% \times 10.750 = 3.010 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = 7740 \text{ um}$$

$$\text{Presiune fiscală} = 28\%$$

- d) **cote procentuale progresive compuse** – presupun împărțirea veniturilor pe tranșe crescătoare, la care corespund cote de impunere crescătoare. Pentru determinarea impozitului: **1)** se încadrează venitul în tranșa aferentă; **2)** se determină impozitul aferent fiecărei tranșe anterioare celei în care se încadrează venitul și inclusiv, pentru tranșa în care se regăsește venitul; **3)** pentru determinarea impozitului aferent venitului disponibil se adună impozitele tuturor tranșelor calculate la punctul 2)

0 – 1.800	scutit
1.801 – 2.900	7%
2.901 – 4.200	14%
4.201 – 6.300	17%
6.301 – 8.900	23%
> 8.900	28%

1. separat

$$V_1 - (I_1) = 1.800 \times 0 + 7\% \times (2.900 - 1.800) + 14\% \times (4.200 - 2.900) + 17\% \times (6.300 - 4.200) + 23\% \times (6.800 - 6.300)$$

$$= 0 + 77 + 182 + 357 + 115 = 731 \text{ um}$$

$$V_2 - (I_2) = 1.800 \times 0 + 7\% \times (2.900 - 1.800) + 14\% \times (3.950 - 2.900) = 0 + 77 + 147 = 224 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = I_1 + I_2 = 955 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = \text{venit total} - \text{impozit total} = 10.750 - 955 = 9.795 \text{ um}$$

$$\text{Presiunea fiscală} = \frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 955/10.750 = 8,88\%$$

2. global

$$V_T = V_1 + V_2 = 10.750 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = 1.732 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = 9.018 \text{ um}$$

$$\text{Presiune fiscală} = 16,11 \%$$

- e) **cote regresive simple** – presupun împărțirea veniturilor pe tranșe crescătoare, la care corespund cote de impunere descrescătoare. Pentru determinarea impozitului, se încadrează venitul în tranșa aferentă și se aplică asupra acestuia cota de impunere aferentă tranșei.

0 – 1.800	30%
1.801 – 2.900	25%

2.901 – 4.200	20%
4.201 – 6.300	15%
6.301 – 8.900	10%
> 8.900	5%

1. separat

$$V_1 - \text{Impozit aferent (I}_1) = 10\% \times 6.800 = 680 \text{ um}$$

$$V_2 - \text{Impozit aferent (I}_2) = 20\% \times 3.950 = 790 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = I_1 + I_2 = 1.470 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = \text{venit total} - \text{impozit total} = 10.750 - 1.470 = 9.280 \text{ um}$$

$$\text{Presiunea fiscală} = \frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 1.470/10.750 = 13,67\%$$

2. global

$$V_T = V_1 + V_2 = 10.750 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = 5\% \times 10.750 = 537,5 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = 10.212,5 \text{ um}$$

$$\text{Presiune fiscală} = 5\%$$

- f) **cote regresive compuse** – presupun împărțirea veniturilor pe tranșe crescătoare, la care corespund cote de impunere descrescătoare. Pentru determinarea impozitului: **1)** se încadrează venitul în tranșa aferentă; **2)** se determină impozitul aferent fiecărei tranșe anterioare celei în care se încadrează venitul și inclusiv, pentru tranșa în care se regăsește venitul; **3)** pentru determinarea impozitului aferent venitului disponibil se adună impozitele tuturor tranșelor calculate la punctul 2)

0 – 1.800	30%
1.801 – 2.900	25%
2.901 – 4.200	20%
4.201 – 6.300	15%
6.301 – 8.900	10%
> 8.900	5%

1. separat

$$V_1 - (I_1) = 1.800 \times 0,3 + 0,25 \times (2.900 - 1.800) + 0,2 \times (4.200 - 2.900) + 0,15 \times (6.300 - 4.200) + 0,1 \times (6.800 - 6.300)$$

$$= 540 + 275 + 260 + 315 + 50 = 1.440 \text{ um}$$

$$V_2 - (I_2) = 1.800 \times 0,3 + 0,25 \times (2.900 - 1.800) + 0,2 \times (3.950 - 2.900) = 540 + 275 + 210 = 1.025 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = I_1 + I_2 = 2.465 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = \text{venit total} - \text{impozit total} = 10.750 - 2.465 = 8.285 \text{ um}$$

$$\text{Presiunea fiscală} = \frac{I \text{ total}}{V \text{ total}} \times 100 = 2.465 / 10.750 = 22,93\%$$

2. global

$$V_T = V_1 + V_2 = 10.750 \text{ um}$$

$$\text{Impozit total} = 1.742,5 \text{ um}$$

$$\text{Venit net} = 9.007,5 \text{ um}$$

$$\text{Presiune fiscală} = 16,20 \%$$

Aplicații propuse:

1. O persoană realizează într-o perioadă de timp următoarele venituri: $V_1 = 5.890$ um și $V_2 = 4.250$ um. Dacă impunerea se realizează după următoarea scară de impunere – cote progresive compuse

0 – 1.200	scutit
1.201 – 2.300	5%
2.301 – 3.700	7%
3.701 – 4.900	10%
4.901 – 5.500	14%
5.501 – 6.900	17%
peste 6.900	22%

Determinați impozitul total, presiunea fiscală și venitul net în fiecare dintre următoarele situații:

- a) impunerea se realizează separat;
- b) impunerea se realizează global.

2. O persoană fizică realizează, în același timp, următoarele venituri: $V_1 = 2.300$ um și $V_2 = 3.000$ um.

Determinați impozitul total datorat dacă impunerea se realizează:

1. impunerea se realizează separat;
2. impunerea se realizează global.

și următoarea scară de cote:

- a) progresive simple;
- b) progresive compuse.

0 – 1.000	scutit
1.001 – 2.200	3%
2.201 – 3.500	7%
3.501 – 5.500	12%
Peste 5.500	20%

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 5

Sistemul cheltuielilor publice

5.1 Introducere

5.2 Obiectivele unității de învățare 5

5.3 Cheltuielile publice: conținut economic, factori de influență

5.4 Clasificarea cheltuielilor publice

5.5 Indicatori de analiză a cheltuielilor publice

5.6 Teorii ale cheltuielilor publice

5.7 Rezumat

Bibliografie

Lucrare de verificare nr. 5 și răspunsuri

Aplicație rezolvată și aplicație propusă

5.1 Introducere

Statul trebuie să asigure cetățenilor săi finanțarea bunurilor publice și cvasi-publice pornind de la sistemul de impozite. Finanțarea cheltuielilor publice se realizează din resursele constituite la nivelul sistemului bugetar al unui stat. În acest sens, în funcție de sistemul de organizare al unui stat (unitar, federal, etc), diferă și finanțarea cheltuielilor publice dar și sistemul bugetar.

5.2 Obiectivele unității de învățare 5

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe despre:

- conceptul de cheltuieli publice,
- categoriile de cheltuieli publice,
- indicatorii de analiză a cheltuielilor publice.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 3 ore.

5.3 Cheltuielile publice: conținut economic, factori de influență

Conținutul cheltuielilor publice

Cheltuielile publice exprimă relații economico-sociale în forma bănească care se manifestă între stat, pe de o parte, și persoane fizice și juridice, pe de altă parte, cu ocazia repartizării și utilizării resurselor financiare publice, în scopul îndeplinirii funcțiilor statului.

Conținutul economic al cheltuielilor publice se află în strânsă legătură cu destinația lor,

unele cheltuieli publice exprimând un consum definitiv de produs intern brut, iar altele o avansare de produs intern brut.

Cheltuielile publice cuprind:

- cheltuieli publice efectuate de administrațiile centrale de stat, din fondurile bugetare și extrabugetare;
- cheltuielile colectivităților locale ale unităților administrativ teritoriale;
- cheltuielile organismelor internaționale din resursele publice prelevate de la membrii acestora;
- cheltuielile finanțate din fondurile asigurărilor sociale de stat.

Cheltuielile publice nu sunt identice cu cheltuielile bugetare.

Cheltuielile publice sunt acele cheltuieli care se efectuează în sectorul public, prin intermediul instituțiilor publice, care se acoperă de la buget (aparatură de stat, instituții social-culturale, armată, ordine internă și siguranță națională, cercetare științifică) sau din veniturile proprii ale instituțiilor publice obținute de acestea.

Cheltuielile bugetare se referă numai la acele cheltuieli care se acoperă de la bugetul de stat, din bugetele locale, din bugetul asigurărilor sociale de stat. Cheltuielile bugetare sunt cheltuieli publice, dar nu toate cheltuielile publice sunt și cheltuieli bugetare.

Cheltuielile publice consolidate reflectă efortul financiar anual al statului în scopul realizării acțiunilor și obiectivelor stabilite prin politica bugetară, relația de calcul fiind:

$$\text{Ch. pub. consolidate} = \text{Ch. pub. neconsolidate} - \text{transferuri între bugete} + \text{credite externe} - \text{rambursări.}$$

$$\text{Ch. pub. neconsolidate} = \text{totalitatea cheltuielilor publice înainte de consolidare.}$$

Delimitarea cheltuielilor bugetare de cele publice

1. Cheltuielile bugetare sunt obligatoriu aprobate prin lege sau hotărâri ale consiliilor locale;
2. Cheltuielile bugetare nu sunt rambursabile;
3. Se efectuează numai dacă au fost aprobate pentru destinația lor, nefiind suficientă simpla existență a resurselor bănești;
4. Cheltuielile bugetare se efectuează ierarhic, de sus în jos, prin intermediul ordonatorilor de credite: principali, secundari și terțiari;
5. În sistemul cheltuielilor bugetare este obligatoriu controlul financiar preventiv care se exercită în toate etapele execuției bugetare.

Factori de influență

Factorii de influență asupra creșterii cheltuielilor publice sunt de natură:

- demografică (modificări ce au loc în numărul și structura populației făcând necesară adaptarea corespunzătoare a cheltuielilor publice);
- economică (statul redistribuie resursele financiare publice după criteriul eficienței și echilibrului);
- socială (armonizarea veniturilor medii individuale aparținând diferitelor categorii sociale);
- legați de urbanizare (favorizează creșterea cheltuielilor publice);

- militară (cresc cheltuielile publice în eventualitatea unor conflicte armate);
- istorică (perpetuarea în timp a unor probleme ca datoria publică moștenită de la un regim politic la altul sau ca inflația);
- politică (se referă la complexitatea funcțiilor statului).

5.4 Clasificarea cheltuielilor publice

Clasificarea (clasificația) cheltuielilor publice se face în funcție de mai multe criterii: al instituțiilor, de natură economică, al destinațiilor, de natură financiară și conform rolului lor în reproducția socială.

1-Clasificația administrativă conform criteriului instituțiilor, nivelului ierarhic prin/la care se efectuează cheltuieli publice sunt:

- cheltuieli ale ministerelor,
- ale instituțiilor publice autonome sau subordonate,
- ale unităților administrativ-teritoriale.

2-Clasificația economică are în vedere două criterii: al scopului în care sunt efectuate plățile (cheltuielile publice curente sau de funcționare și cheltuielile publice de capital sau de investiții); al existenței sau nu a unei contraprestații (cheltuielile publice ale serviciilor publice ale administrației și cheltuielile de transfer).

- cheltuielile curente (sau cheltuielile de funcționare) sunt cele care asigură funcționarea și întreținerea instituțiilor publice, cheltuieli cu servicii publice: cheltuieli de personal, bunuri și servicii, prime, subvenții, transferuri, dobânzi, rezerve.
- cheltuielile de capital sunt reprezentate de cheltuielile pentru investiții (investiții în infrastructură, construire-modernizare bază materială, etc).

Pe lângă acestea, în legile bugetare anuale sunt evidențiate și împrumuturile acordate și rambursările de credite și plățile de dobânzi și comisioane.

3-Clasificația funcțională are în vedere sectoarele, domeniile de activitate către care sunt repartizate resursele financiare publice:

- domeniul social: învățământ, sănătate, cultură, ocrotire, asistență socială etc.;
- domeniul cercetării;
- domeniul economic (investiții, comenzi de stat, acordarea de subvenții, prime și facilități);
- domeniul apărării, ordinii interne și siguranței naționale;
- domeniul administrativ public central și local.

4 - Clasificația financiară

a. criteriul momentului efectuării și a efectului acestora:

- cheltuieli publice definitive caracterizate prin faptul că se finalizează cu plăți la scadențe ferme, certificând lichidarea totală a angajării statului pentru efectuarea cheltuielilor prevăzute în buget;
- cheltuieli publice temporare: majoritatea sunt operațiuni de trezorerie urmate de plăți cu

scadențe certe;

- cheltuieli publice virtuale sau posibile: pe care statul le va realiza sau nu în anumite condiții (ex. Garantarea unor credite contractate de instituții publice sau de agenți economici privați).
 - b. criteriul formei de manifestare (cu/ fără contraprestație; definitive/ provizorii; speciale/ globale).

5-Clasificarea după rolul cheltuielilor publice în reproducția socială – Cheltuielile publice pot fi: cheltuieli publice negative (reale) și cheltuieli publice pozitive (economice):

- Cheltuielile negative (reale) sunt un consum efectiv și definitiv de venit național și nu au un efect viitor asupra PIB-ului. Sunt reprezentate de cheltuielile cu întreținerea aparatului de stat, întreținerea și dotarea armatei, dobânzile plătite la împrumuturile externe ale statului ș.a.
- Cheltuielile pozitive (economice) sunt cele realizate în domeniul economic și în domeniul social-cultural, și care au efecte în timp asupra creșterii economice: diverse investiții efectuate de stat, subvenționarea anumitor activități ale întreprinzătorilor.

Clasificarea Organizației Națiunilor Unite, care a fost adoptată și de România, are în vedere cele două criterii: economic și funcțional.

Clasificarea folosită de instituțiile specializate ale O.N.U. conform criteriilor:

- a) funcțional (cheltuielile publice sunt împărțite în cheltuieli pentru: servicii publice generale, apărare, educație, sănătate, securitate socială și bunăstare, locuințe și servicii comunale, recreere, cultură și religie, acțiuni economice, alte cheltuieli);
- b) economic (cheltuielile publice reprezentând un consum final de produs intern brut și cheltuielile publice în scopul formării brute de capital).

5.5 Indicatori de analiză a cheltuielilor publice

O analiză aprofundată a cheltuielilor publice servește la caracterizarea politicii bugetare a fiecărui stat în diferite perioade de timp. Aprecierea efectelor intervenției statului în viața socială și în economie presupune cunoașterea volumului cheltuielilor publice efectuate de organele centrale și locale de stat din fondurile publice de resurse financiare.

5.5.1 Indicatori privind nivelul cheltuielilor publice

Nivelul cheltuielilor publice poate fi privit din punct de vedere static (structură de la un anumit moment) sau dinamic (ca evoluție temporară) și poate fi analizat urmărind indicatorii: volumul cheltuielilor publice, ponderea cheltuielilor publice în PIB, volumul cheltuielilor publice ce revine în medie pe un locuitor exprimat în monedă națională sau într-o monedă de circulație internațională/regională.

Nivelul cheltuielilor publice se calculează pe baza următorilor indicatori:

- N.1. Volumul cheltuielilor publice, în expresie nominală și reală;
- N.2. Ponderea cheltuielilor publice în produsul intern brut;
- N.3. Volumul cheltuielilor publice ce revine în medie pe un locuitor exprimat în monedă națională sau o monedă de circulație internațională/regională.

N.1. Volumul cheltuielilor publice, în expresie nominală și reală

Indicatorul cheltuieli publice în expresie nominală (C_p^n) sau reală (C_p^r) este util pentru a reflecta volumul acestora, în monedă națională și servește la efectuarea de analize pe plan intern, național. El nu are putere de comparație internațională.

Acest indicator exprimă volumul cheltuielilor publice în expresie nominală (în prețurile curente ale anului considerat, în moneda națională) și se notează cu C_p^n . Deoarece prețurile sunt influențate de inflație, cheltuielile publice se recalculează și în prețuri constante, care exprimă volumul cheltuielilor publice în expresie reală, care se notează cu C_p^r .

Această transformare se face cu ajutorul indicelui PIB deflator, calculat conform relației:

$$I_{p\ 0/cst} = PIB_0 / PIB_{cst} \times 100$$

$$I_{p\ 1/cst} = PIB_1 / PIB_{cst} \times 100, \text{ unde}$$

$I_{p\ 0/cst}$ – indicele prețurilor anului 0 față de anul considerat

$I_{p\ 1/cst}$ – indicele prețurilor anului 1 față de anul considerat

Relațiile de calcul ale cheltuielilor reale sunt:

$$C_{p\ 0}^r = C_p^n / I_{p\ 0/cst}$$

$$C_{p\ 1}^r = C_p^n / I_{p\ 1/cst}$$

N.2. Indicatorul care poate exprima o caracterizare a nivelului cheltuielilor publice este ponderea cheltuielilor publice în PIB. Relația

de calcul este următoarea:

$$C_{p/PIB} = C_p / PIB \times 100, \text{ unde}$$

$C_{p/PIB}$ - ponderea cheltuielilor publice în PIB;

C_p - cheltuieli publice în expresie nominală (în prețuri curente);

PIB - PIB în expresie nominală (în prețuri curente).

N.3. Cheltuieli publice medii pe locuitor exprimate în monedă națională sau o monedă de circulație internațională (USD)/regională (euro)

Relațiile de calcul sunt:

N.3.1.- pentru exprimarea în monedă națională:

$$C_{p/loc} = C_p \text{ în UMN/P}$$

N.3.2.- pentru exprimarea în monedă de circulație internațională (USD) sau regională (euro):

$$C_{p/loc} = C_p \text{ în USD /P} \quad \text{sau} \quad C_{p/loc} = C_p \text{ în EURO/P, unde}$$

$C_{p/loc}$ = cheltuieli publice medii pe locuitor;

C_p în USD sau EURO – cheltuieli publice, exprimate în prețuri curente ale anului, recalulate în USD sau în EURO, pe baza cursului de schimb;

P – populația, numărul de locuitori ai anului pentru care se efectuează calculul.

5.5.2 Indicatori privind structura cheltuielilor publice

Analiza cheltuielilor publice ale unei țări poate fi efectuată și din punctul de vedere al structurii lor pe diferite categorii de cheltuieli, având în vedere un anumit criteriu de clasificare. Cele mai importante grupări sunt: clasificarea economică și cea funcțională. Este necesară stabilirea ponderii (greutății specifice gs) a fiecărei categorii de cheltuieli publice în totalul acestora sau un subtotal, după caz, conform cerințelor analizei, pe baza relației:

$$gsC_{pi} = C_{pi} / C_{pt} \times 100, \text{ în care,}$$

gsC_{pi} – ponderea cheltuielii publice „i” în totalul (subtotalul) cheltuielilor publice analizate;

C_{pi} – cheltuieli publice „i” conform unui criteriu de clasificare;

C_{pt} – cheltuieli publice totale;

„i” – 1...n grupări de cheltuieli.

5.5.3 Indicatori privind dinamica cheltuielilor publice

Dinamica cheltuielilor publice exprimă modificările care intervin în cuantumul și structura acestora în decursul unui interval de timp.

Indicatorii dinamicii cheltuielilor publice sunt:

D. 1-2-3-4. Modificarea în mărimi absolute și în mărimi relative a cheltuielilor publice nominale și reale în anul t_1 comparativ cu anul t_0

Pentru aprecierea corectă a evoluției cheltuielilor, este necesar să se facă distincție între creșterea nominală și creșterea reală a acestora.

Modificarea nominală rezultă din comparația cheltuielilor publice exprimate în prețuri curente, iar creșterea reală rezultă din comparația cheltuielilor exprimate în prețuri constante.

Ambele modalități de calcul exprimă creșterea mărimii absolute, conform relațiilor:

$$D 1. \quad \Delta C_p^n(1-0) = C_p^n 1 - C_p^n 0$$

$$D 2. \quad \Delta C_p^r(1-0) = C_p^r 1 - C_p^r 0, \quad \text{în care:}$$

ΔC_{p1-0}^n – modificarea nominală absolută a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de perioada 0;

C_{p1}^n, C_{p0}^n – cheltuieli publice ale perioadei curente (1) și perioadei de bază (0) exprimate în prețuri curente;

ΔC_{p1-0}^r – modificarea reală absolută a cheltuielilor publice, în perioada 1 față de perioada 0;

C_{p1}^r, C_{p0}^r - cheltuieli publice ale perioadei curente (1) și perioadei de bază (0) exprimate în prețuri constante.

Comparația cheltuielilor exprimate în prețuri curente (creșterea nominală) poate da o imagine deformată dacă în perioada analizată a avut loc o depreciere monetară care a dus la creșterea nominală a cheltuielilor, sau o criză economică, o criză monetară care să determine scăderea prețurilor și, respectiv, reducerea nominală a cheltuielilor. Pentru corectarea influențelor determinate de modificarea prețurilor, este necesară exprimarea modificării cheltuielilor în prețuri constante. Dacă în perioada aleasă pentru analiză, cheltuielile sunt exprimate în prețuri constante, se poate proceda la transformarea acestora din prețuri curente în prețurile perioadei de bază, cu ajutorul indicelui de creștere a prețurilor (indicele deflator).

De asemenea, analiza modificării absolute a cheltuielilor publice trebuie completată cu analiza modificării relative a acestora, folosindu-se indicele creșterii cheltuielilor publice.

Modificarea nominală relativă se calculează astfel:

$$D 3. \quad \%C_p^n = \frac{\Delta C_{p1-0}^n}{C_{p0}^n} \times 100$$

Modificarea reală relativă se calculează astfel:

$$D 4. \quad \%C_p^r = \Delta C_{p1-0}^r / C_{p0}^r \times 100, \text{ în care:}$$

$\% C_p^n$ – modificarea nominală în mărimi relative,

$\% C_p^r$ – modificarea reală în mărimi relative.

Transformarea indicatorilor supuși analizei în mărimi deflatoare, cu ajutorul indicelui creșterii prețurilor, este necesară pentru determinarea evoluției cheltuielilor publice în expresie reală și identificarea factorilor care au influențat un anumit sens al acesteia.

D.5. Modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB în anul t1 comparativ cu anul t0

Calculul se efectuează astfel:

$$\Delta C_{p/PIB(1-0)} = C_{p1} / PIB_1 \times 100 - C_{p0} / PIB_0 \times 100, \text{ în care:}$$

$\Delta C_{p/PIB(1-0)}$ = modificarea ponderii cheltuielilor publice în PIB în anul 1 comparativ cu anul 0.

D.6. Modificarea nivelului mediu al cheltuielilor publice pe locuitor în anul t1 comparativ cu anul t0

D.6.1. Modificarea nivelului mediu al cheltuielilor publice pe locuitor exprimată în monedă națională în anul t1 comparativ cu anul t0

$$D\ 6.1. \quad \Delta C_{p/loc}(1-0) = C_{p/loc\ 1} - C_{p/loc\ 0}$$

Acest indicator se poate exprima și într-o monedă de circulație internațională(USD) sau regională (EURO) prin raportarea la cursul de schimb.

D.6.2. Modificarea nivelului mediu al cheltuielilor publice pe locuitor exprimată în monedă națională în anul t1 comparativ cu anul t0

$$D\ 6.2.a. \quad \Delta C_{pUSD/loc}(1-0) = C_{pUSD/loc\ 1} - C_{pUSD/loc\ 0} \text{ sau}$$

$$D\ 6.2. \ b. \quad \Delta C_{pEURO/loc}(1-0) = C_{pEURO/loc\ 1} - C_{pEURO/loc\ 0}$$

D.7. Modificarea structurii cheltuielilor publice PIB în anul t1 comparativ cu anul t0

$$\Delta g_{sC_{pi}}(1-0) = g_{sC_{pi}\ 1} - g_{sC_{pi}\ 0}$$

$\Delta g_{sC_{pi}}(1-0)$ – modificarea ponderii cheltuielilor publice ale grupării „i” în totalul cheltuielilor publice în anul 1 comparativ cu anul 0.

Acest indicator reflectă în ce proporție au fost orientate resursele financiare publice către anumite domenii: învățământ, sănătate, asigurări, asistență socială, economie, mediu ș.a. Se pot analiza în dinamică modificările opțiunilor bugetare ale statelor, dar și comparațiile între statele cu niveluri diferite de dezvoltare.

D8. Indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB în anul t1 comparativ cu anul t0

$$k = I_{cp\ 1/0} / I_{PIB\ 1/0}$$

în care:

k = coeficientul de corespondență dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB în anul 1 comparativ cu anul 0;

$I_{cp\ 1/0}$ = indicele creșterii cheltuielilor publice în anul 1 comparativ cu anul 0.

$I_{PIB\ 1/0}$ = indicele creșterii PIB în anul 1 comparativ cu anul 0.

D.9. Elasticitatea cheltuielilor publice față de PIB în anul t_1 comparativ cu anul t_0
Acest indicator măsoară amploarea reacției cheltuielilor publice la modificarea PIB.

$$e_{cp} = (\Delta C_{p(t_1-0)} / C_{p(t_0)}) / (\Delta PIB_{(t_1-0)} / PIB_0)$$

$C_{p(t_0)}$ și ΔC_p = cheltuieli publice și modificarea acestora în perioada de referință;
PIB și ΔPIB = produsul intern brut și modificarea acestuia în perioada de referință;

e_{cp} - elasticitatea cheltuielilor publice.

Când $e_{cp} > 1$, aceasta va exprima tendința de utilizare într-o mai mare măsură a PIB pentru finanțarea cheltuielilor publice. Cheltuielile publice sunt elastice la creșterea PIB.

Când $e_{cp} < 1$, aceasta exprimă tendința de restrângere a proporției cheltuielilor publice în PIB. Cheltuielile publice sunt inelastice față de creșterea PIB.

Când $e_{cp} = 1$, tendința rămâne aceeași.

5.6 Teorii ale cheltuielilor publice

Analiza teoretică a creșterii cheltuielilor publice are la bază :

1. Legea lui Wagner.
2. Studiul clasic a lui Peacock și Wiseman.
3. Studiul lui Baumol

1. Legea lui Wagner

- stabilește o legătură între nivelul de dezvoltare al unei țări și implicarea statului în economie,
- Sustină, prin studii, că în țările dezvoltate, existența statului este mai scumpă, adică elasticitatea cheltuielilor în raport cu PIB este supraunitară.

Wagner explică acest fenomen (existența statului este mai scumpă, adică elasticitatea cheltuielilor în raport cu PIB este supraunitară) prin apariția unor nevoi noi care cresc mai repede decât PIB (sănătate, cultură, etc) mai ales prin creșterea infrastructurii necesare organizării și dezvoltării economico-sociale (progresul duce la creșterea ponderii Cheltuielilor Publice în PIB).

2. Studiul clasic a lui Peacock și Wiseman

- Arată că modificarea cheltuielilor nu se caracterizează printr-un trend regulat sau continuu,
- Face corelația cu un sistem de impozitare tolerabil,

- Folosesc conceptul de deplasare pentru a explica discontinuitatea în creșterea cheltuielilor publice.

3. Studiul lui Baumol

- Explica evoluția crescătoare a cheltuielilor publice prin „fatalitatea” costurilor crescătoare în sectorul bunurilor și serviciilor publice.
- Statul va alege să finanțeze acele bunuri ce au costuri ridicate sau alege să nu se implice, iar aceste bunuri își pierd din calități până dispar.
- Corelația calității serviciilor publice cu creșterea cheltuielilor publice: mărimea sectorului public se explică prin castiguri de productivitate nule sau reduse comparativ cu cele obținute de sectorul privat. De ce? Pentru că în sectorul public evoluția tehnologică este redusă mult față de sectorul privat.

5.7 Rezumat

Cheltuielile publice au o sferă de aplicare mai largă decât cheltuielile bugetare.

Astfel, cheltuielile publice sunt relații economico–sociale în formă bănească, care se manifestă între stat și persoane fizice și juridice cu ocazia repartizării și utilizării resurselor financiare ale statului în scopul îndeplinirii funcțiilor acestuia. Cheltuielile publice se referă la totalitatea cheltuielilor efectuate prin intermediul instituțiilor publice, care se acoperă fie de la buget (pe plan central sau local), fie din fondurile extrabugetare sau de la bugetele proprii ale instituțiilor, pe seama veniturilor obținute de acestea.

Efectuarea cheltuielilor bugetare este condiționată de:

- prevederea expresă și aprobarea nivelului acestora de către Parlament sau de către Consiliile locale, după caz, în conformitate cu legea.
- Nerambursabilitatea sumelor alocate și cheltuite conform destinațiilor pentru care s-au aprobat aceste sume.

Cheltuielile bugetare reprezintă numai acele cheltuieli care se acoperă de la bugetul de stat, din bugetele locale sau bugetele asigurărilor sociale de stat.

Bibliografie

1.VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.

2.MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.

- 3.ROMAN, Daniela Lidia, *Finanțe aplicate*, vol. 1, Editura Economică, București, 2001.
4.*Legea finanțelor publice* nr. 500/2002, publicată în M.O., partea I, nr.597/2002.

Lucrare de verificare nr. 6

1.Cheltuielile publice înglobează:

1. cheltuielile colectivităților locale;
 2. cheltuielile efectuate de administrația centrală de stat;
 3. cheltuielile finanțate din fondul asigurărilor sociale de stat;
 4. cheltuielile populației;
 5. impozitele și taxele plătite de agenții economici.
- a) 1,2,3,4; b) 2,4,5; c) 1,3,4,5; d) 1,2,3; e) 1,2,4.

2.Subvențiile sunt considerate:

- 1) cheltuieli curente;
 - 2) cheltuieli de capital;
 - 3) cheltuieli de transfer;
 - 4) consum definitiv de produs intern brut;
 - 5) avansare de produs intern brut.
- a) 1,3,4; b) 2,3; c) 2,5; d) 2,4; e) 3,5.

3.Cheltuielile virtuale, conform clasificăției financiare, reprezintă:

- a) cheltuieli pe care statul se angajează să le efectueze în anumite condiții;
- b) cheltuieli care nu se reflectă în contabilitatea națională;
- c) sunt pseudo-cheltuieli, fiind de fapt, împrumuturi ale statului;
- d) sunt cheltuieli efectuate pentru constituirea de resurse strategice;
- e) sunt cheltuieli cu majorările de salarii.

4.Cheltuielile publice exprimă:

- a) relații economico-sociale în formă bănească în contextul repartizării fondurilor publice pe destinații ce reflectă obiectivele de politică ale statului;
- b) cheltuielile efectuate de stat pentru refacerea imaginii sale în străinătate;
- c) în toate cazurile exprimă un consum definitiv de produs intern brut;
- d) în toate cazurile exprimă o avansare de produs intern brut;
- e) totalitatea cheltuielilor care se efectuează la nivelul unui stat.

5.Care dintre indicatorii de analiză a cheltuielilor publice exprimă amploarea reacției cheltuielilor publice la modificarea PIB?

- a) indicatorul privind corespondența dintre creșterea cheltuielilor publice și creșterea PIB-ului;
- b) ponderea cheltuielilor publice în PIB;
- c) creșterea reală a cheltuielilor publice;
- d) indicatorul elasticității cheltuielilor publice față de PIB;
- e) structura cheltuielilor publice.

6. Nu sunt cheltuieli conform clasificății funcționale:

- a) cheltuielile pentru mediu;
- b) cheltuielile pentru învățământ;
- c) cheltuielile pentru sănătate;
- d) cheltuielile de personal;
- e) cheltuielile pentru cercetare.

7. Nu sunt cheltuieli conform clasificății economice:

- a) cheltuielile pentru bunuri și servicii;
- b) dobânzile aferente datoriei publice;
- c) cheltuielile pentru agricultură;
- d) rezervele;
- e) subvențiile.

Răspunsuri corecte: 1-a, 2-a, 3-a, 4-a, 5-d, 6-d, 7-d.

Aplicație rezolvată:

1. Se cunosc următoarele date înregistrate în România în perioada 2020-2021:

Indicatori	Unități de măsură (um)	2020	2021
Cheltuieli publice totale ale BGC (CPT _{neconsolidate}), din care:	Mil. lei	519.088,8	555.674,1
- ch ale bugetului de stat (BS)	Mil. lei	246.929,9	264.230,7
- ch ale bugetului centralizat al unităților administrativ - teritoriale (bugetelor locale – BL)	Mil. lei	95.614,6	102.671,5
- ch ale bugetului asigurărilor sociale de stat (BASS)	Mil. lei	82.360,1	90.657,9
- ch ale bugetului asigurărilor pentru șomaj	Mil. lei	8.724,4	3.648,6
- ch ale fondului național de asigurări sociale de sănătate (FNUASS)	Mil. lei	45.219,0	49.812,6
- ch ale altor bugete	Mil. lei	40.240,8	44.652,8
Transferuri între bugete	Mil. lei	85.512,4	89.783,7
Rambursări de credite	Mil. lei	9.141,6	6.257,1
Indicele prețurilor de consum (IPC)	% (2015 = 100)	111,24	116,85
PIB	Mld. lei	1.033,2	1.190,3
Populația	Mii locuitori	19.237,7	19.127,8
Curs mediu de schimb (CS)	Lei/EUR	4,8371	4,9204
	Lei/USD	4,2440	4,1604

Sursa datelor: www.mfinante.ro; www.bnro.ro; <https://insse.ro>

Să se calculeze și să se interpreteze următorii indicatori:

- a) Cheltuielile publice general consolidate în fiecare din cei 2 ani;
- b) Indicatorii de nivel ai cheltuielilor publice general consolidate în fiecare din cei 2 ani;
- c) Indicatorii de dinamică ai cheltuielilor publice general consolidate.

Rezolvare:

a) $CPT_{consolidate} = CPT_{neconsolidate} - \text{Transferuri între bugete} + \text{Intrări de credite} - \text{Rambursări de credite}$

$CPT_{consolidate}_{2020} = 519.088,8 - 85.512,4 + 0 - 9.141,6 = 424.434,8 \text{ mil. lei}$

$CPT_{consolidate}_{2021} = 555.674,1 - 89.783,7 + 0 - 6.257,1 = 459.633,3 \text{ mil. lei}$

b) Indicatorii de nivel ai $CPT_{consolidate}$:

$CPT_{consolidate} = CPT$

1. Volumul cheltuielilor publice totale în expresie nominală

$CPT_{n_{2020}} = 424.434,8 \text{ mil. lei}$

$CPT_{n_{2021}} = 459.633,3 \text{ mil. lei}$

2. Volumul cheltuielilor publice totale în expresie reală

$CPT_r = CPT_n / IPC$

$CPT_{r_{2020}} = 424.434,8 / 111,24\% = 424.434,8 / 1,1124 = 381.548,72 \text{ mil. lei}$

$CPT_{r_{2021}} = 459.633,3 / 1,1685 = 393.353,27 \text{ mil. lei}$

3. Ponderea CPT în PIB

$\%CPT/PIB = (CPT/PIB) * 100$

$(\%CPT/PIB)_{2020} = (424.434,8 \text{ mil. lei} / 1.033.200 \text{ mil. lei}) * 100 = 41,08\%$

$(\%CPT/PIB)_{2021} = (459.633,3 / 1.190.300) * 100 = 38,61\%$

4. CPT medii pe locuitor (în monedă națională)

CPT/loc (în monedă națională) = $CPT / \text{Populație}$

$CPT/loc_{2020} = 424.434,8 \text{ mil. lei} / 19.237,7 \text{ mii locuitori} = 22.062,66 \text{ lei/locuitor}$

$CPT/loc_{2021} = 459.633,3 \text{ mil. lei} / 19.127,8 \text{ mii locuitori} = 24.029,60 \text{ lei/locuitor}$

5. CPT medii pe locuitor (în monedă străină)

CPT/loc (în monedă străină) = $CPT / (\text{Populație} * CS) = CPT/loc$ (în monedă națională) / CS

$CPT/loc(\text{în euro/loc})_{2020} = 22.062,66 / 4,8371 = 4.561,13 \text{ euro/loc}$

$CPT/loc(\text{în euro/loc})_{2021} = 24.029,60 / 4,9204 = 4.883,67 \text{ euro/loc}$

$CPT/loc(\text{în USD/loc})_{2020} = 22.062,66 / 4,2440 = 5.198,55 \text{ USD/loc}$

$CPT/loc(\text{în USD/loc})_{2021} = 24.029,60 / 4,1604 = 5.775,79 \text{ USD/loc}$

c) Indicatorii de dinamică ai $CPT_{consolidate}$

1. Modificarea absolută a CPT în anul 2021 față de 2020, în expresie nominală

$\Delta CPT_{n_{2021/2020}} = CPT_{n_{2021}} - CPT_{n_{2020}}$

$\Delta CPT_{n_{2021/2020}} = 459.633,3 - 424.434,8 = 35.198,5 \text{ mil. lei}$

2. Modificarea absolută a CPT în anul 2021 față de 2020, în expresie reală

$\Delta CPT_{r_{2021/2020}} = CPT_{r_{2021}} - CPT_{r_{2020}}$

$\Delta CPT_{r_{2021/2020}} = 393.353,27 - 381.548,72 = 11.804,55 \text{ mil. lei}$

3. Modificarea relativă a CPT în anul 2021 față de 2020, în expresie nominală

$\Delta\% CPT_{n_{2021/2020}} = (CPT_{n_{2021}} - CPT_{n_{2020}}) / CPT_{n_{2020}} = (\Delta CPT_{n_{2021/2020}} / CPT_{n_{2020}}) * 100$

$$\Delta\% \text{CPT}_{2021/2020} = (459.633,3 - 424.434,8) / 424.434,8 = 0,0829 = 8,29\%$$

4. Modificarea relativă a CPT în anul 2021 față de 2020, în expresie reală

$$\Delta\% \text{CPT}_{r2021/2020} = (\text{CPT}_{r2021} - \text{CPT}_{r2020}) / \text{CPT}_{r2020} = (\Delta \text{CPT}_{r2021/2020} / \text{CPT}_{r2020}) * 100$$

$$\Delta\% \text{CPT}_{r2021/2020} = (11.804,55 / 381.548,72) * 100 = 3,09\%$$

5. Modificarea absolută a ponderii CPT în PIB, în anul 2021 față de anul 2020

$$\Delta(\% \text{CPT} / \text{PIB})_{2021/2020} = (\% \text{CPT} / \text{PIB}_{2021}) - (\% \text{CPT} / \text{PIB}_{2020})$$

$$\Delta(\% \text{CPT} / \text{PIB})_{2021/2020} = 38,61\% - 41,08\% = - 2,47 \text{ pp}$$

6. Modificarea relativă a ponderii CPT în PIB în anul 2021 față de anul 2020

$$\Delta\%(\% \text{CPT} / \text{PIB})_{2021/2020} = \Delta(\% \text{CPT} / \text{PIB})_{2021/2020} / (\% \text{CPT} / \text{PIB}_{2020})$$

$$\Delta\%(\% \text{CPT} / \text{PIB})_{2020/2019} = - 0,0247 / 0,4108 = - 0,0601 = - 6,01\%$$

7. Modificarea absolută a CPT medii pe locuitor, în anul 2021 față de anul 2020

$$\Delta \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} = \text{CPT} / \text{loc}_{2021} - \text{CPT} / \text{loc}_{2020}$$

$$\Delta \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} = 24.029,60 - 22.062,66 = 1.966,94 \text{ lei} / \text{locuitor}$$

$$\Delta \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} = 4.883,67 - 4.561,13 = 322,54 \text{ euro} / \text{locuitor}$$

$$\Delta \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} = 5.775,79 - 5.198,55 = 577,24 \text{ USD} / \text{locuitor}$$

8. Modificarea relativă a CPT medii pe locuitor, în anul 2021 față de anul 2020

$$\Delta\% \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} = (\text{CPT} / \text{loc}_{2021} - \text{CPT} / \text{loc}_{2020}) / \text{CPT} / \text{loc}_{2020} = \Delta \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} / \text{CPT} / \text{loc}_{2020}$$

$$\Delta\% \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} \text{ (în lei/loc)} = 1.966,94 / 22.062,66 = 0,0892 = 8,92\%$$

$$\Delta\% \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} \text{ (în euro/loc)} = 322,54 / 4.561,13 = 0,0707 = 7,07\%$$

$$\Delta\% \text{CPT} / \text{loc}_{2021/2020} \text{ (în USD/loc)} = 577,24 / 5.198,55 = 0,1110 = 11,10\%$$

9. Indicatorul privind corespondența dintre modificarea CPT și modificarea PIB

$$K = I_{\text{CPT}} / I_{\text{PIB}}$$

$$I_{\text{CPT}} 2021/2020 = (\text{CPT}_{2021} / \text{CPT}_{2020}) * 100 = (459.633,3 / 424.434,8) * 100 = 108,29\%$$

$$I_{\text{PIB}} 2021/2020 = (\text{PIB}_{2021} / \text{PIB}_{2020}) * 100 = (1.190,3 / 1.033,2) * 100 = 115,21\%$$

$$K_{\text{CPT}/\text{PIB}} = 108,29\% / 115,21\% = 0,9399$$

10. Elasticitatea CPT în raport cu PIB

$$e_{\text{CPT}/\text{PIB}} = \Delta\% \text{CPT} / \Delta\% \text{PIB} = (I_{\text{CPT}} - 100\%) / (I_{\text{PIB}} - 100\%)$$

$$e_{\text{CPT}/\text{PIB}} 2021 / 2020 = (108,29\% - 100\%) / (115,21\% - 100\%) = 8,29\% / 15,21\% = 0,545$$

Aplicație propusă:

Pentru anul N se cunosc următoarele date referitoare la clasificarea funcțională a cheltuielilor bugetare:

Indicator (mld. u.m.)	Anul N
Cheltuieli ale bugetului de stat (total)	106.000

Cheltuieli pentru învățământ	15.700
Cheltuieli pentru sănătate	3.500
Cheltuieli pentru pensii	9.000
Cheltuieli pentru apărare națională	8.300
Cheltuieli pentru autorități publice	4.100
PIB	1.000.000

Determinați:

- a) structura cheltuielilor publice conform clasificăției funcționale;
- b) ponderea în PIB a cheltuielilor bugetului de stat (total);
- c) volumul cheltuielilor pentru acțiuni social-culturale în anul N+1, în condițiile în care se cunoaște că valoarea indicatorului privind corespondența dintre creșterea PIB-ului și creșterea cheltuielilor cu acțiunile social-culturale (K) este de 0,9, iar indicele PIB este de 115%;
- d) volumul cheltuielilor pentru apărare națională și ordine publică în anul N+1, în condițiile în care volumul acestora crește cu 120% față de anul curent.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 6

Împrumuturile de stat.

- 6.1 Introducere
- 6.2 Obiectivele unității de învățare 6
- 6.3 Împrumuturile de stat prezentare generală
- 6.4 Elementele tehnice ale împrumuturilor de stat
- 6.5 Operațiunile legate de împrumuturile de stat
- 6.6 Rezumat
- Bibliografie
- Lucrare de verificare nr. 6 și răspunsuri

6.1 Introducere

Împrumutul de stat reprezintă înțelegerea dintre persoane fizice și/sau juridice, pe de o parte și stat, pe de altă parte, prin care prima consimte să pună la dispoziția statului o sumă de bani, sub formă de împrumut, pe o perioadă determinată, iar acesta din urmă se angajează să o ramburseze la termenul stabilit și să achite dobânda și alte costuri aferente. Avem 2 parti implicate, creditorul (persoana fizica/juridica) imprumuta statul si primeste in schimb dobanda și statul primeste suma imprumutata si plateste creditorului o dobândă.

6.2 Obiectivele unității de învățare 6

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe privind:

- împrumuturile de stat-creditul public
- elementele tehnice ale împrumuturilor de stat
- operațiunile legate de împrumuturile de stat.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 4 ore.

6.3 Împrumuturile de stat prezentare generală

Apariția creditului public este determinată de insuficiența resurselor financiare ale unei autorități publice centrale sau locale, în raport cu cheltuielile acesteia.

Împrumutul de stat apare în legătură cu execuția bugetului de stat care se poate confrunta cu insuficiența veniturilor în raport cu cheltuielile prevăzute a se efectua, apărând astfel *necesități de trezorerie* (acoperirea unor cheltuieli pe termen scurt), sau *necesități de echilibrare a bugetului* (acoperirea deficitului anual).

Creditul public este o formă de credit acordat statului sau altei entități dependente de acesta. Pot fi creditorii ai statului persoane fizice și juridice, rezidente sau nerezidente care dețin resurse bănești temporar disponibile și care acceptă să le pună la dispoziția statului sub formă de împrumut.

Deoarece în societate au nevoie de resurse bănești:

- autoritățile publice,
- întreprinzătorii privați,
- organizațiile cooperatiste,
- unele categorii sociale, pentru

* asigurarea desfășurării normale a activităților lor economice (creditul pe termen scurt),

* efectuarea de investiții (credite pe termen mijlociu sau lung),

* satisfacerea unor nevoi ale populației (credite de consum) și oferta de capital este limitată, atunci *creditul public intră în competiție cu creditul privat*.

Împrumutul contractat de un agent economic la o bancă și utilizat de acesta în calitate de capital, *contribuie la creșterea masei profitului realizat*. Cu toate că împrumuturile de stat folosite în scop de consum *nu produc valoare*, ele sunt totuși purtătoare de dobânzi. Plata dobânzii și restituirea împrumutului se fac pe seama veniturilor bugetare.

Comparația dintre creditul public și cel privat este prezentată în tabelul nr.1.

Tabel nr 1. Comparația dintre creditul public și cel privat

<i>Creditul public</i>	<i>Creditul privat</i>
• este contractat de către stat;	• este contractat de agenții economici, populație;
• debitorul este reprezentat de autoritățile publice centrale și locale, iar creditorii sunt cei de la care provin resursele de împrumut;	• debitorii sunt agenții economici, populația;
• cererea vine din partea autorităților publice centrale și locale;	• cererea vine din partea persoanelor fizice sau juridice;
• oferta vine din partea băncilor, altor instituții financiare, agenților economici, populației;	• oferta vine din partea statului, băncilor, altor instituții financiare, agenților economici, populației;
• este utilizat pentru funcționarea serviciilor publice, finanțarea cheltuielilor militare, menținerea ordinii publice, rambursarea la scadență a datoriei publice, plata dobânzilor aferente;	• este utilizat atât în scopuri productive, caz în care contribuie la creșterea profitului realizat din care se cedează băncii o parte sub formă de dobândă, cât și neproductive, când se percepe, de asemenea, dobândă chiar dacă nu produc valoare adăugată;
• rambursarea și plata dobânzilor și comisioanelor aferente se realizează pe seama veniturilor bugetare (impozite, taxe, etc);	• rambursarea și plata dobânzilor și comisioanelor aferente se realizează pe seama resurselor private;

• dobânda platită de stat, la împrumuturile contractate, exprimă relații de redistribuire a venitului național; se redistribuie, în principal, veniturile persoanelor fizice și juridice, mobilizate la fondurile de resurse financiare publice, pe calea impozitelor și a taxelor, în favoarea celor care au împrumutat statul și pentru care încasează dobânzi.	• dobânda plătită de debitori exprimă relații de distribuire a valorii adăugate între participanții la activitatea economică financiară prin credit, precum și a profitului realizat de agentul economic, împrumutat și banca împrumutătoare.

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.237.

Deosebirile dintre creditul public și cel privat conduc la deosebiri și între acțiunile și obligațiunile emise de societățile de capital și obligațiunile împrumuturilor de stat. În tabelul următor sunt prezentate comparativ acțiunile și obligațiunile menționate mai sus.

Tabel nr. 2. Acțiuni și obligațiuni-comparații

Acțiunile emise de societăți de capital	Obligațiunile emise de societăți de capital	Obligațiunile împrumuturilor de stat
• <i>înscrisuri care certifică deținătorului lor calitatea de coproprietar al acesteia.</i> Caracteristici: • dau dreptul deținătorului lor la o parte din profitul realizat sub formă de dividend; • nu au valoare proprie (<i>capital fictiv sau iluzoriu</i>); • reprezintă o anumită valoare, respectiv capitalul real concretizat în mijloace de muncă, obiective, procurate cu bani de la acționari; • circulă independent de capitalul real, se cumpără, se vând și se gajează ca și cum ar avea o valoare proprie.	• <i>certifică deținătorului lor calitatea de creditor și-i dau dreptul să primească o dobândă la sumele împrumutate, indiferent de rezultatele obținute de societatea care a emis obligațiunile.</i> Caracteristici: • dau dreptul la un venit fix; • nu au valoare proprie (<i>capital fictiv sau iluzoriu</i>); • reprezintă o anumită valoare, respectiv capitalul real concretizat în mijloace de muncă, obiective, procurate cu bani de la diverse categorii de creditori pe bază de obligațiuni sau alte înscrisuri; • circulă independent de capitalul real, se cumpără, se vând și se gajează ca și cum ar avea o valoare proprie.	• <i>titluri care atestă deținătorilor lor calitatea de creditor al statului.</i> Caracteristici: • nu au o valoare proprie; • circulă ca și cum ar avea o valoare proprie; • pot fi utilizate atât în scopuri productive, cât și pentru consum, caz în care nu generează valoare adăugată; • dau deținătorului dreptul de a primi o dobândă din partea statului care se suportă din resursele bugetare; • reprezintă un <i>dublu capital fictiv</i>.

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.238.

Din punct de vedere juridic, *împrumutul de stat* este o înțelegere între o persoană fizică sau juridică, pe de o parte, și stat, pe de altă parte, prin care prima consimte să pună la dispoziția statului o sumă de bani, sub formă de împrumut, iar acesta din urmă se angajează să o ramburseze la termenul stabilit și să achite dobândă și alte costuri aferente stabilite.

Trăsăturile împrumutului de stat

1. Caracter contractual. Spre deosebire de impozit care constituie o prelevare obligatorie, *împrumutul exprimă acordul de voință al părților.*

De regulă, împrumuturile de stat *au la bază principiul facultativității.* Există și cazuri de *împrumuturi forțate*, când subscrierea nu este lăsată la latitudinea subscriitorilor, ci are un caracter obligatoriu.

2. Caracter rambursabil. *Împrumutul se restituie* la termenul fixat persoanelor fizice și juridice care l-au acordat, spre deosebire de impozit care constituie o prelevare la dispoziția statului definitivă, fără contraprestație și nerambursabilă.

3. Existența contraprestației. Împrumuturile de stat asigură deținătorilor de înscrisuri publice pe lângă rambursarea sumei împrumutate și o anumită contraprestație, de regulă, dobândă sau alte forme de câștig.

Concluzii ale specialiștilor privind împrumuturile de stat:

- împrumuturile de stat generează cheltuieli bugetare suplimentare sub formă de dobânzi, comisioane, prime de rambursare etc., care necesită, în final, majorarea impozitelor;
- împrumuturile ușurează sarcina fiscală a generației prezente, dar afectează generațiile viitoare cu cheltuielile necesare rambursării ratelor scadente și plata dobânzilor;
- împrumuturile publice afectează însuși capitalul națiunii, în timp ce impozitele diminuează numai veniturile acesteia;
- echilibrarea bugetului de stat trebuie să se asigure exclusiv pe seama veniturilor ordinare.

Acoperirea golului temporar de trezorerie sau a deficitului bugetar anual prin împrumuturi în loc de impozite prezintă unele avantaje:

- * *operativitatea* (deoarece evită un proces legislativ, de regulă, de lungă durată, strict obligatoriu în cazul impozitelor),
- * evitarea nemulțumirii sociale (deoarece, fără excepție, creșterea fiscalității este o decizie guvernamentală neagreată nici de populație, nici de întreprinzători) și
- * diminuarea relativă în timp a efortului fiscal, deoarece acționează efectele inflației, în măsura în care dobânda angajată ajunge în timp să nu mai acopere integral rata inflației.

Aceste avantaje au însă un cost reprezentând dezavantajul apelului la împrumut, cost format din:

- * cheltuielile de lansare (publicitate, comisioane),
- * vânzarea sub pari,
- * dobânda,
- * prima de rambursare ș.a.

În cazul în care împrumutul (include și cheltuielile aferente lui) are ca destinație *acțiuni de tip investiții economice*, rambursarea se poate face din venitul net adus de acestea, ceea ce nu generează cheltuieli bugetare suplimentare la datele de scadență.

Când *destinația împrumutului nu este de natura investițiilor*, astfel încât rambursarea lui determină *cheltuieli care sunt acoperite din sursele fiscale curente* ale anilor de rambursare, atunci împrumuturile bugetare de echilibrare sunt impozite anticipate.

6.4 Elemente tehnice ale împrumuturilor de stat

Înainte de lansarea unui împrumut de stat este necesară stabilirea unor elemente tehnice care îl definesc din punct de vedere juridic:

- Denumirea împrumutului;
- Valoarea nominală ;
- Valoarea reală;
- Cursul;
- Termenul de rambursare;
- Dobânda;
- Avantaje și facilități.

Valoarea nominală (V_n) = pentru fiecare împrumut contractat statul emite înscrisuri de o anumită valoare trecută pe înscris (valoarea nominală) exprimând mărimea creanței pe care deținătorul o are de încasat. La scadență statul achită deținătorului valoarea nominală a titlului. Valoarea reală (V_r) este valoarea la care se vinde și se cumpără la bursă anticipat un titlu deținut, valoare care poate fi mai mare (supra pari) sau mai mică (sub pari) decât valoarea nominală. Mărimea valorii reale depinde de cursul cu care se cotează titlurile publice la bursă. Cursul (C) exprimă *prețul* cu care se cumpără și se vând 100 de unități monetare de valoare nominală și acesta poate fi: al pari, adică egal cu 100, sub pari, adică mai mic decât 100, sau supra pari, adică mai mare decât 100. La lansarea unui împrumut, cursul obligațiunii

unui împrumut de stat este, de regulă, sub pari și foarte rar, al pari sau supra pari.

Cursul depinde de raportul dintre cererea și oferta de capital de împrumut, de nivelul dobânzii la împrumutul respectiv, ca și de alte avantaje oferite de stat deținătorilor înscrisurilor acelui împrumut.

Sensibilitatea pune în evidență corelația dintre rata dobânzii și curs. Această corelație este invers proporțională. Sensibilitatea arată cu cât se modifică cursul obligațiunii la modificarea ratei dobânzii cu 1%.

Termenul de rambursare

Împrumuturile pot fi :

- cu termene (precise) de rambursare și

□ fără termene precise de rambursare.

În funcție de termenul pentru care se contractează împrumuturile, titlurile emise au denumiri diferite.

a) Împrumuturi pe termen scurt.

✦ *certIFICATELE DE DEPOZIT* = titluri pe 3 sau 6 luni, emise la hotărârea guvernului pentru a acoperi deficitul bugetar al anului în curs. Au dobânda fixă, valoarea de emisiune este egală cu valoarea nominală.

✦ *certIFICATE DE TREZORERIE* = înscrisuri pe 1, 3 sau 6 luni emise de către trezoreria statului pentru a acoperi nevoia temporară de resurse care apare din cauza necolectării corespunzătoare și la timp a veniturilor publice. Au rata dobânzii fixă și o valoare nominală predefinită.

✦ *certIFICATE DE IMPOZIT* - titluri care apar pe piețele dezvoltate și sunt folosite de populație pentru plată impozitelor datorate statului. Suma împrumutată nu este rambursabilă dar se face o compensare între datoria statului față de creditor, care este deținătorul înscrisului și datoria creditorului față de stat reprezentată de impozitul pe profit.

b) Împrumuturi pe termen mediu și lung.

✦ *OBLIIGAȚIUNI* = valori mobiliare care dau posesorului calitatea de creditor dar și dreptul de a încasa la un anumit termen dobânda convenită și suma de rambursat. Aceasta se face fie la maturitatea împrumutului (scadența finală), fie în rate anuale. Statul emite obligațiuni publice, iar colectivitățile locale (județe, municipii, orașe) emit obligațiuni municipale.

c) Împrumuturi fără termen.

✦ *TITLURI DE RENTĂ PERPETUĂ*. Statul se obligă să plătească dobânda anuală, dar nu face nici o precizare cu privire la momentul rambursării creditului. Rambursarea poate avea loc oricând în viitor atunci când statul va dispune de resurse. Statul răscumpără titlurile de rentă perpetuă prin tragere la sorți.

Dobânda (Dob) reprezintă o *formă a prețului* pe care statul îl plătește creditorilor săi pentru folosirea sumei împrumutate. Este un venit fix de care beneficiază toți deținătorii de înscrisuri, proporțional cu valoarea nominală a sumelor împrumutate.

De regulă, rata dobânzii la împrumuturile de stat se menține la un nivel mai mic decât cel de la creditele bancare, diferind de la o țară la alta și de la o perioadă la alta.

Rata nominală a dobânzii (Rn) este acea rata de dobândă care aplicată la valoarea împrumutului permite calcularea mărimii dobânzii. Această rata a dobânzii poate fi fixă (nu se modifică pe toata durata de viață), sau poate fi variabilă (se aliniază la dobânda pieței).

Rata reală a dobânzii (Rr) reprezintă o rată a dobânzii corelată cu indicele de preț al PIB (deflator) față de anul precedent luat ca bază, din țara creditorului.

Venitul sub forma dobânzii poate fi acordat în trei modalități:

- plata în numerar la scadență, pe baza detașării cupoanelor aferente respectivei scadențe;
- atribuirea dobânzii doar unora din obligațiunile emise, prin tragerea la sorți aseriilor titlurilor câștigatoare; în acest caz, dobânda aferentă împrumutului, la data unei scadențe de plată a acesteia, se divide într-un număr de câștiguri; titlurile câștigatoare sunt retrase din circulație odată cu înmânarea câștigului;
- mixt, când o parte din dobândă se plătește în numerar, iar o altă parte sub formă de câștiguri.

Relații de calcul:

$$\text{Dob} = V_n \times R_n$$

$$V_r = V_n \times C$$

$$R_r = \text{Dob}/V_r \times 100$$

$$R_r = (100 + R_n)/(100 + I_{\text{PIB1/0}}) \times 100 - 100, \text{unde:}$$

Dob = dobânda ,

V_n – valoarea nominală,

V_r – valoarea reală,

R_n – rata nominală a dobânzii,

R_r – rata reală a dobânzii,

C – cursul,

$I_{\text{PIB1/0}}$ = indicele de preț al PIB(deflator) față de anul precedent luat ca bază, din țara creditorului.

Cuponul este un înscris cu elemente de securizare, pe care este *menționată scadența* la care este încasabilă dobânda aferentă titlului respectiv pentru o perioadă determinată. La fiecare scadență de dobândă, posesorul detașează cuponul, îl prezintă casieriei plătitoare și încasează în schimbul său dobânda aferentă. Având valoare reprezentată prin dobânda de încasat, cuponul este și el un titlu de valoare și poate circula separat de titlul de care a fost atașat.

Cele mai uzuale înscrisuri sunt:

Bonurile de tezaur pot avea sau nu putere circulatorie.

În primul caz ele circulă ca și banii de hârtie. În al doilea caz pot fi negociabile la bursă în măsura în care piața este suficient de susținută; de asemenea, pot fi lombardate (în toate cazurile în care nu se pot negocia la bursă), adică vândute înainte de termen acelor bănci care fac astfel de operațiuni și care își rețin o parte din dobânda aferentă respectivelor bonuri de tezaur sub forma taxei de lombard (similară taxei de scont).

Polițele de tezaur sunt supuse dreptului cambial, adică pot fi scontate înainte de termen acelor bănci ce fac astfel de operațiuni și care își rețin o parte din dobânda aferentă polițelor de tezaur sub forma taxei de scont.

CertIFICATELE DE TREZORERIE nu au putere circulatorie. Ele sunt preschimbate în numerar la scadență, plus dobânda aferentă.

CertIFICATELE SAU BONURILE DE IMPOZITE sunt înscrisuri cu care statul își plătește furnizorii, nu sunt purtătoare de dobândă și pot fi utilizate de posesori *pentru plata impozitelor către stat*.

Obligațiunile sunt înscrisuri cu piață secundară, adică negociabile la bursă. Similar, *titlurile cu rentă perpetuă*, care sunt retrase din circuitul economic de către stat prin achiziționarea lor la bursă, la prețul pieței.

Avantaje și facilități

Pentru a face mai atractive împrumuturile de stat acesta poate proceda la:

- * *Înlocuirea dobânzii cu câștiguri* □ Suma care ar fi venit tuturor deținătorilor de înscrisuri sub formă de dobândă se repartizează deținătorilor înscrisurilor ieșite câștigătoare la tragerile la sorți.

* *Plasarea împrumuturilor la un curs sub valoarea nominală și acordarea unei prime de rambursare* la un curs al pari sau plasarea la un curs al pari și rambursarea la un curs suprapari. Se acordă o primă care reprezintă diferența dintre valoarea nominală a unui titlu destat, la care se rambursează împrumutul și valoarea reală la care acesta a fost plasat.

* *Scutirea de impozite și taxe a veniturilor* provenind de la anumite împrumuturi și/sau tranzacțiilor la bursă cu efecte publice;

* *Acceptarea de către stat* a unor înscrisuri ale împrumuturilor sale, la valoarea nominală, drept plată în contul impozitelor datorate de către deținătorul lor înainte de expirarea termenului de rambursare;

* *Garantarea împotriva variațiilor puterii de cumpărare a monedei naționale prin:*

- ❖ stabilirea unei dobânzi nominale care să fie real pozitivă pe tot parcursul împrumutului,
- ❖ exprimarea împrumutului într-o unitate monetară mai stabilă sau într-o unitate de calcul,
- ❖ indexarea împrumutului pe baza unui indice de preț.

6.1 Operațiunile specifice ale împrumuturilor de stat

6.2

Aceste operațiuni sunt legate de:

- ❖ plasarea împrumuturilor,
- ❖ rambursarea acestora și
- ❖ modificarea unora din elementele tehnice ale împrumutului ulterior lansării lui.

Plasarea împrumuturilor publice

Plasarea împrumuturilor presupune vânzarea titlurilor și încasarea contravalorii vânzării care va reprezenta suma colectată ca împrumut de către emitent. Plasarea este operațiunea prin care statul intră în posesia sumei împrumutate de deținătorii de resurse bănești.

Forme de plasare:

A. Plasarea direct de către stat a titlurilor prin intermediul instituțiilor ce

aparțin Ministerului Finanțelor, de regulă, trezorerii publice.

Subscripția publică este forma de plasare organizată și gestionată de Ministerul Finanțelor.

Acoperirea cheltuielilor ocazionate de vânzarea titlurilor și colectarea sumelor se face printr-un comision acordat instituției organizatoare a plasării. Plata valorii titlurilor subscribe și intrarea în posesia lor se face ulterior, cu un decalaj în timp, necesar pentru corelarea volumului subscrierii cu volumul împrumutului lansat.

În practica plasării împrumuturilor prin subscripție publică se întâlnesc două situații :

a) când *nu se limitează cuantumul împrumutului* ce poate fi contractat. În acest caz, fiecare subscriitor efectuează vărsăminte pentru întreaga sumă subscrisă, fără nici o restricție;

b) când *cuantumul împrumutului se limitează*.

În această situație sunt următoarele variante:

- subscrierile se desfășoară până la expirarea termenului de subscriere, urmând ca în caz de depășire, pe ansamblu a plafonului stabilit, să se limiteze fiecărui subscriitor suma ce poate să se verse (proporțională cu cea subscrisă),
- stabilirea de limite de subscriere de la început, pe fiecare ghișeu sau plasator.

Efectele plasării directe:

- statul intră treptat în posesia sumei împrumutate, pe măsură ce reușește să vândă înscrisurile emise;
- operațiunea de vânzare impune un cost generat de cheltuielile instituțiilor publice ce se ocupă cu vânzarea înscrisurilor. Acest cost reduce randamentul împrumutului, deoarece din suma obținută din vânzarea înscrisurilor se scad cheltuielile de plasare.

Există și practica atribuirii către fiecare agent plasator al instituției organizatoare a *unui anumit plafon de împrumut* (un anumit număr de obligațiuni), urmând ca el să le vândă în ordinea cronologică a solicitărilor.

B. Plasarea prin intermediul băncilor sau a consorțiilor bancare.

Banca, în calitate de intermediar, fie preia în comision înscrisurile emise de stat, fie le cumpără efectiv.

- Plasarea în comision: banca își asumă responsabilitatea să vândă titlurile emise de stat la valoarea nominală.
- Pe baza contractului, statul pune la dispoziția băncii un anumit număr de înscrisuri pe care aceasta, într-un anumit interval de timp numit *perioadă de plasament* vinde aceste înscrisuri posesorilor de capital. Pe măsura vânzării înscrisurilor, banca pune la dispoziția statului banii încasați reținând comisionul prevăzut în contract.

Efectele plasării în comision:

- statul intră treptat în posesia banilor;
 - riscul plasării din punct de vedere al vânzării înscrisurilor revine statului;
 - randamentul împrumutului depinde de comisionul pe care îl percepe banca.
- *Cumpărarea înscrisurilor emise de stat de către intermediari* : banca cumpără toate titlurile emise de stat la un preț de emisiune prevăzut în contractul de intermediere, înscrisuri pe care ulterior le vinde la un preț mai mare decât prețul de emisiune. Există cazuri în care banca nu poate vinde înscrisurile la un preț mai mare decât prețul de emisiune și atunci le vinde la un preț mai mic acceptând pierderea, sau rămâne unicul creditor al statului așteptând data scadenței împrumutului.

Efectele plasării prin intermediari:

- statul intră dintr-o dată în posesia sumei împrumutate;
- riscul plasamentului se transferă către bancă.

C. Plasarea prin intermediul bursei de valori

Prin vânzare la bursă sunt plasate înscrisurile unui împrumut nou, atunci când statul dorește ca acesta să treacă neobservat. Această modalitate prezintă avantajul că este *discre- tă, comodă și foarte puțin costisitoare*. Dezavantajul este că această metodă nu poate fi aplicată pe scară largă, deoarece oferta mare de înscrisuri ar atrage după sine reducerea cursului acestora, ceea ce ar micșora randamentul financiar al împrumutului.

Efectele plasării prin bursa de valori: înregistrarea variațiilor de curs face imposibilă cunoașterea sumei rezultate din vânzarea titlurilor;

- cheltuielile de plasament sunt reduse deoarece înscrierea titlurilor la bursă se face automat ceea ce face ca randamentul împrumutului să nu depindă de eventuale comisioane sau cheltuieli de cotare.

Rambursarea împrumuturilor publice

Rambursarea împrumuturilor publice este operațiunea prin care se retrag din circulație titlurile emise de stat.

Modalități de rambursare:

- ◆ Rambursarea pe calea anuităților. Prin *anuitate* se înțelege plata anuală de către debitor a unei părți din valoarea împrumutată la care se adaugă dobânda aferentă anului respectiv.
Anuitatea presupune o rambursare eșalonată a sumei împrumutate. Ratele anuale de rambursat pot fi egale, mai mari sau mai mici. Cel mai frecvent se folosește rambursarea în rate egale.
- ◆ Rambursarea prin intermediul bursei de valori mobiliare. Ori de câte ori pe piață sunt cotate titluri de stat acestea pot fi retrase din circulație în orice moment prin răscumpărarea la bursă.
Se urmăresc *momentele când cursul bursier are tendința să scadă* ceea ce face ca

efortul bugetului de stat privind răscumpărarea *să scadă*.

Această modalitate prezintă avantajul că este simplă și nu comportă cheltuieli foarte mari de răscumpărare.

◆ Rambursarea prin trageri la sorți, se folosește atunci când numărul creditorilor statului este foarte mare și când obligațiunile au fost emise fără o scadență fermă.

În scopul retragerii lor din circulație se organizează periodic trageri la sorți. În acest caz sunt restituite doar sumele aferente obligațiunilor care au ieșit câștigatoare la tragerile la sorți. Aceste trageri se vor repeta astfel încât să poată fi realizată răscumpărarea integrală într-un anumit interval de timp.

Nerambursarea datoriei

În cazuri de excepție, statul nu mai are în vedere rambursarea datoriei, ci amânarea sau stingerea ei forțată. Sunt cunoscute în acest sens următoarele modalități:

- arieratele financiare, adică *amânarea sine die* a rambursării datorită unor împrejurări excepționale (conflict armat, criză economică prelungită, catastrofe naturale);
- reeșalonarea, adică *reașezarea termenelor de plată și a cuantumului* rambursărilor, uneori inclusiv a dobânzilor, ca rezultat al consecințelor unor situații de excepție;
- stingerea prin inflație, adică diminuarea relativă a plăților angajate anterior unui proces inflaționist puternic și de durată sau unei hiperinflații; diminuarea ar putea fi atât de puternică, în contextul unei masive creșteri a masei monetare, încât plata datoriei să se poată face în termenii ei nominali fără nici un fel de efort;
- repudierea, adică negarea/nerecunoașterea unui împrumut angajat de stat anterior și care intervine, de regulă, în cazul schimbărilor de regim politic.

Modificări ale elementelor tehnice ale împrumuturilor în timpul derulării împrumuturilor de stat

Pe parcursul derulării împrumuturilor de stat pot să apară modificări ale nivelului dobânzii sau modificarea termenului de rambursare.

Modificarea nivelului dobânzii

Dobânda titlurilor de stat poate fi modificată de către stat atunci când pe piața capitalurilor de împrumut se înregistrează fluctuații însemnate ale ratei dobânzii datorită modificării raportului dintre cererea și oferta de capital de împrumut.

Dacă rata dobânzii scade statul poate proceda la o operațiune numită *conversiune*.

Efectele scăderii ratei dobânzii:

- scade costul împrumutului;
- se reduce gradul de fructificare a investiției în titluri de stat.

Conversiunea = modificarea ratei dobânzii la un împrumut public, datorată diminuării dobânzii curente sub nivelul celei practicate la respectivul împrumut. Statul găsește pe piață surse de creditare mai ieftine decât cele pe care le-a găsit la momentul plasării împrumutului. Conversiunea presupune înlocuirea titlurilor emise în trecut (titluri vechi) cu alte titluri pentru care dobândă este corelată cu cea a pieței, adică mai mică (titluri noi).

Conversiunea forțată presupune înlocuirea titlurilor vechi cu altele noi, într-un interval de timp anunțat. După încheierea acestuia, titlurile vechi își pierd valabilitatea.

Conversiunea facultativă presupune înlocuirea titlurilor vechi cu altele noi prin preschimbare benevolă de către posesorii titlurilor vechi; titlurile vechi nu-și pierd valabilitatea; titlurile noi pot fi procurate fie la schimb cu cele vechi, fie prin cumpărare.

Conversiunea prin rambursare anticipată presupune înlocuirea titlurilor vechi cu unele noi cu opțiunea pentru posesorii de titluri vechi de a și le preschimba sau de a solicita răscumpărarea lor.

Conversiunea afectează negativ imaginea de debitor a statului și îi înrăutățește piața pentru eventuale viitoare lansări de împrumuturi.

Conversiunea este posibilă dacă atât pe piața monetară cât și pe piața obligațiunilor private se înregistrează o scădere a ratei dobânzii.

Creditorii nu sunt obligați să accepte conversia datoriei publice. În acest caz ei au dreptul să solicite statului rambursarea împrumutului.

□ *Dacă rata dobânzii crește, statul poate modifica, tot în sensul creșterii, nivelul ratei dobânzii la titlurile deja emise. Această operațiune se numește arozare.*

Arozarea este operațiunea inversă conversiunii și este practică atunci când, datorită creșterii ratei dobânzii pe piețele monetare și de capital sau altor fenomene conjuncturale, cursul bursier al titlurilor de stat scade dramatic, generând repercusiuni negative pentru debitorul-stat. Pentru a reface această imagine se pot lansa noi înscrisuri cu dobândă majorată, care să le înlocuiască pe cele vechi.

În măsura în care statul dispune de resurse financiare și nu dorește să contracteze noi împrumuturi în viitorul apropiat, atunci, profitând de scăderea cursului, poate cumpăra la bursă la un curs avantajos înscrisurile respective. Această operațiune *nu este o arozare, ci o răscumpărare a împrumutului înainte de termenul de rambursare.*

Efectele creșterii ratei dobânzii:

- crește costul împrumutului deoarece cheltuielile cu dobânda vor fi mai ridicate;
- se menține la același nivel cursul obligațiunilor pe piață.

Modificarea termenului de rambursare

Dacă statul debitor se confruntă cu dificultăți în rambursarea împrumuturilor se apelează la o operațiune numită *consolidare*.

Consolidarea este o operațiune vizând:

❖ modificarea termenului de rambursare a unui împrumut și se practică în legătură cu:
◆ împrumuturile pe termen scurt sau mediu care sunt transformate în împrumuturi pe termen lung sau fără termen; □ atunci când titlurile pe termen scurt se apropie de scadență și □ statul nu dispune de resurse financiare pentru a răscumpăra respectivele titluri.

La scadență statul va oferi titluri de rentă sau titluri de rentă perpetuă cu aceeași valoare ca și cele pe termen scurt, dar cu o majorare de dobândă, majorare determinată de faptul că, pentru termene mai lungi, dobânda este mai mare, fenomen normal al piețelor monetare și de capital.

Efectul consolidării pentru stat vizează două aspecte:

- animă rambursarea datoriei pentru un buget viitor în care se presupune că vor exista resurse provenite din venituri curente care să permită rambursarea;
- se vor plăti dobânzi suplimentare aferente anilor în care s-a prelungit plata împrumuturilor.

În cazul consolidării, creditorii pot opta pentru:

- ★ acceptarea unei noi scadențe impuse de stat,
- ★ vânzarea pe piață a titlurilor deținute.

În cazul vânzării titlurilor apare un efect negativ referitor la scăderea cursului titlurilor, din cauza ofertelor mari de vânzare.

Pentru a se evita aceste efecte negative care fac ca deținătorii de capital să își piardă încrederea în titlurile de stat, statul poate efectua o *consolidare deghizată*. Atunci când se apropie scadența unui împrumut se procedează la contractarea unui nou împrumut în scopul rambursării împrumutului vechi ajuns la scadență. O asemenea soluție este fezabilă atunci când împrumuturile pe termen scurt nu dețin o pondere prea mare în totalul datoriei publice, dezechilibrul bugetar pare să fie de scurtă durată, iar deținătorii de bonuri de tezaur și alte înscrisuri similare consimt să-și plaseze în continuare disponibilitățile lor bănești în astfel de înscrisuri.

Consolidarea este avantajoasă pentru bănci, deoarece ele încasează importante comisioane pentru operațiunea de preschimbare a înscrisurilor împrumuturilor.

Exemplu:

Ministerul de Finanțe a lansat prima emisiune de titluri de stat în cadrul Programului Tezaur - editia Centenar, destinata exclusiv populatiei.

Se pot cumpara titluri de stat in urmatoarele conditii:

- scadenta la 5 ani
- pretul de 1 leu/titlu
- dobanda de 5% pe an
- dobanda se plateste la termenele din prospectul de emisiune
- titlurile nu pot fi rascumparate inainte de scadenta
- titlurile sunt netransferabile, nu se tranzactioneaza
- veniturile obtinute sunt neimpozabile

6.6. Rezumat

Statul apelează la împrumuturile de stat atunci când resursele financiare pe care le mobilizează sunt insuficiente pentru a acoperi necesarul de finanțat. Dar trebuie să avem în vedere că apelarea la împrumuturi generează costuri pentru stat, care vor fi suportate din resursele viitoare. Orice stat are posibilitatea de a contracta împrumuturi de pe plan intern sau extern, în funcție de condițiile impuse de creditorii.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.

Lucrare de verificare nr. 6

1. *Operațiunea de conversiune a împrumuturilor de stat presupune:*
 - a) modificarea termenului de rambursare și înlocuirea vechiului împrumut cu un împrumut nou a cărui scadență este pe termen mediu sau lung;
 - b) modificarea nivelului dobânzii și preschimbarea înscrisurilor vechiului împrumut cu înscrisuri ale unui împrumut nou a cărui dobândă este mai redusă;
 - c) modificarea nivelului dobânzii și preschimbarea înscrisurilor vechiului împrumut cu înscrisuri ale unui împrumut nou a cărui dobândă este mai ridicată;
 - d) acordarea unor facilități creditorilor, care constau în garanții contra variațiilor monetare;
 - e) modificarea modalității de rambursare a împrumutului contractat de stat.
2. *Statul apelează la împrumuturi din necesități de echilibru bugetar:*
 - a) pentru finanțarea proiectelor de investiții de mediu;
 - b) pentru echilibrarea bugetului în cazul insuficienței resurselor;
 - c) pentru a asigura excedente bugetare pentru anii următori;
 - d) pentru asigurarea echilibrului bugetar nu se apelează la împrumuturi;
 - e) pentru finanțarea proiectelor de investiții rurale.
3. *Finanțarea deficitului bugetului de stat se asigură prin:*
 - 1) contribuția benevolă a populației;
 - 2) donații primite din partea Fondului Monetar Internațional;
 - 3) împrumuturi de stat;
 - 4) disponibilități aflate temporar în contul general al trezoreriei statului;
 - 5) transferuri din bugetele locale.

a) 5; b) 2,3; c) 2,3,4; d) 1,4; e) 3,4.
4. *Când un consorțiu bancar cumpără efectiv titluri de stat, câștigul bancar este dat de:*
 - a) valoarea bursieră a înscrisurilor plasate pe piață;
 - b) comisionul bancar aplicat asupra valorii nominale;
 - c) mărimea sumelor ce alimentează bugetul prin subscripție publică;
 - d) diferența dintre cursul la care obligațiunile sunt vândute către populație și cursul la care au fost cumpărate de la stat;
 - e) valoarea comisionului corectată cu procentul în care titlurile sunt plasate pe piață.
5. *Spre deosebire de impozite, împrumuturile de stat:*
 - 1) au caracter obligatoriu;

- 2) presupun o contraprestație;
- 3) nu sunt rambursabile;
- 4) sunt facultative;
- 5) nu sunt purtătoare de dobândă.
a) 1,3,4; b) 1,3; c) 2,4; d) 3,4,5; e) 1,2,4.

6. *Numai una din afirmațiile de mai jos este adevărată:*

- a) termenul de rambursare este data la care se rambursează numai dobânda;
- b) dobânda este mărimea creanței pe care creditorul o are de încasat de la stat;
- c) valoarea nominală este prețul pe care statul îl plătește creditorilor săi pentru folosirea sumei împrumutate;
- d) obligațiunile sau titlurile de rentă sunt înscrisuri specifice împrumuturilor pe termen mediu și lung;
- e) valoarea reală este suma înscrisă pe titlul unui împrumut de stat.

7. *Operațiunea de consolidare a împrumuturilor de stat presupune:*

- a) modificarea termenului de rambursare și înlocuirea vechiului împrumut cu un împrumut nou a cărui scadență este pe termen mediu sau lung;
- b) modificarea nivelului dobânzii și preschimbarea înscrisurilor vechiului împrumut cu înscrisuri ale unui împrumut nou a cărui dobândă este mai redusă;
- c) modificarea nivelului dobânzii și preschimbarea înscrisurilor vechiului împrumut cu înscrisuri ale unui împrumut nou a cărui dobândă este mai ridicată;
- d) acordarea creditorilor unor facilități care constau în garanții contra variațiilor monetare;
- e) modificarea modalității de rambursare a împrumutului contractat de stat.

8. *Împrumuturile de stat se deosebesc de impozite deoarece:*

- a) împrumuturile presupun contraprestație pentru sumele colectate, în timp ce impozitele sunt fără contraprestație directă;
- b) impozitele au un caracter rambursabil, prin intermediul serviciilor publice;
- c) împrumuturile de stat nu au caracter rambursabil, ci sunt obligatorii ca în cazul impozitelor;
- d) împrumuturile de stat nu au caracter rambursabil, ci sunt perpetue, în timp ce impozitele se rambursează prin intermediul serviciilor publice furnizate;
- e) sumele obținute în urma împrumuturilor emise nu au o destinație cu caracter productiv, spre deosebire de impozite.

9. *Nu este element al unui împrumut de stat:*

- a) valoarea reală; b) cursul; c) valoarea nominală; d) denumirea împrumutului; e) denumirea creditorului.

Răspunsuri corecte: 1- b, 2-b, 3-c, 4-d, 5-c, 6=b, 7-a, 8-a, 9-e.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 7

Datoria publică

7.1. Introducere

7.2 Obiectivele unității de învățare 7

7.3 Datoria publică : definiție, clasificare, forme

7.4 Indicatori de apreciere ai datoriei publice

7.5 Rezumat

Bibliografie

Lucrare de verificare nr.7 și răspunsuri

7.1 Introducere

Datoria publică cuprinde totalitatea sumelor împrumutate de stat de la persoane fizice și/sau juridice de pe piața internă sau externă, în moneda națională sau în valută, pe termen scurt, mediu sau lung, ce au rambursat la un moment dat. Este important să nu contractăm împrumuturi fără să ținem seama de gradul de îndatorare pentru a nu avea repercusiuni nefavorabile asupra sustenabilității finanțelor publice.

7.2 Obiectivele unității de învățare 7

După studiul acestei unități de învățare vei dobândi cunoștințe privind:

- Datoria publică, trăsăturile acesteia, indicatorii de analiză;
- Datoria publică internă, trăsăturile acesteia, indicatorii de analiză;
- Datoria publică externă, trăsăturile acesteia, indicatorii de analiză.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 2 ore.

7.3 Datoria publică: definiție, clasificare, forme

Datoria publică reprezintă:

- totalitatea sumelor împrumutate*
- de către autoritățile publice centrale și locale*

- de la persoane fizice și juridice, rezidente și nerezidente și*
- existente în sarcina acestora la un moment dat.*

Datoria publică reprezintă totalitatea obligațiilor financiare interne și externe ale statului, la un moment dat, provenind din *împrumuturi contractate direct sau garantate de Guvern*, prin Ministerul Finanțelor Publice, sau de autoritățile administrației publice locale de la diverși creditori, persoane fizice sau juridice rezidente sau nerezidente în România.

Obligațiile reprezintă angajamentele care decurg din contractarea împrumuturilor, și anume:

- rambursarea împrumutului,
- plata dobânzilor,
- a comisioanelor,
- a unor avantaje speciale acordate creditorilor.

Rambursarea datoriei publice guvernamentale este o obligație a statului necondiționată și irevocabilă de plată a *capitalului, dobânzilor comisioanelor, a altor costuri aferente finanțărilor rambursabile angajate sau garantate.*

Cheltuielile privind serviciile prestate de agențiile de rating pentru evaluarea riscului de țară, comisioanele, dobânzile, valoarea discountului și alte cheltuieli legate de angajarea finanțărilor rambursabile în numele și contul statului sunt plătite din bugetul de stat.

Pentru acoperirea riscurilor financiare care decurg din garanțiile de stat s-a constituit fondul de risc.

Sursele fondului de risc sunt:

- ◆ sumele încasate sub formă de comisioane de la garanți de stat;
- ◆ sumele încasate sub formă de comisioane de la garanți de stat, reprezentând rate de capital, dobânzi, comisioane și alte costuri aferente finanțărilor rambursabile garantate de stat, plătite de Ministerul Finanțelor Publice în numele garantatului;
- ◆ dobânzi la disponibilitățile aflate în contul fondului de risc;
- ◆ majorări de întârziere;
- ◆ sume recuperate conform legii;
- ◆ fonduri alocate de la bugetul de stat pentru acest scop.

Scopul datoriei publice

Scopul contractării datoriei publice este:

- finanțarea deficitului bugetar de stat;
- finanțarea unor obiective de investiții de interes național;
- refinanțarea datoriei publice interne;
- alte obiective aprobate prin legi speciale.

Clasificarea datoriei publice

- a. După apartenența geografică a creditorului, datoria publică poate fi internă sau externă.
 - *Datoria publică internă* este reprezentată de împrumuturi la care subscriu creditori de pe piață internă.
 - *Datoria publică externă* este formată din împrumuturi contractate de stat la bănci cu

sediul în alte țări și instituții financiar-bancare regionale și internaționale, de la guvernele altor state precum și pe piața internațională de capital.

b. Din punct de vedere al naturii creditorilor statului:

- *Datoria publică brută* constă în totalitatea datoriilor contractate de stat pe piața internă și externă indiferent de natura creditorilor, indiferent dacă aceștia sunt publici sau privați;
- *Datoria publică netă* reprezintă totalitatea împrumuturilor contractate de stat de la persoane fizice și persoane juridice altele decât instituțiile de drept public.

c. În raport cu perioada pentru care se contractează împrumutul:

- *Datoria flotantă* se referă la împrumuturile pe termen scurt;
- *Datoria consolidată* include împrumuturi contractate pe scadențe mijlocii și lungi.

d. În funcție de nivelele de administrare:

- Datoria publică *guvernamentală*;
- Datoria publică *locală*.

Indicatori ai datoriei publice

Datoria publică este un indicator care arată *totalitatea obligațiilor asumate de stat față de creditorii externi și interni*.

Cuantificarea îndatorării statului pe piața internă și externă se realizează prin indicatorul grad de îndatorare care se calculează ca raport între soldul datoriei publice și produsul intern brut.

$$G_i = S_{DP} / PIB \times 100.$$

Principalii indicatori de evaluare a efortului financiar realizat de stat privind datoria publică sunt:

- *Mărimea absolută a datoriei publice exprimată* în unitate monetară națională (u.m.n.) sau într-o unitate monetară internațională (u.m.i.)

$$DP \text{ u.m.n. sau } DP \text{ u.m.i.}$$

- *Serviciul datoriei publice exprimat în mărime medie pe locuitor*

$$S_{DP}/nr.loc. = (R_{aDP} + DOB_{DP} + A_c) / nr.loc. , \text{ unde,}$$

$S_{DP}/nr.loc.$ = serviciul datoriei publice exprimat în mărime medie pe locuitor;

R_{aDP} = rambursările anuale aferente datoriei publice;

DOB_{DP} = dobânzile aferente datoriei publice;

A_c = alte cheltuieli ocazionate de datoria publică;

$nr.loc.$ = populația țării.

- *Raportul dintre serviciul datoriei și totalul cheltuielilor publice*

$$S_{DP} / CP \times 100$$

- *Raportul dintre serviciul datoriei și PIB* (gradul de îndatorare menționat mai sus)

$$S_{DP}/PIB \times 100$$

- *Raportul dintre dobânzile aferente datoriei publice și totalul cheltuielilor publice*

DOB / CP x 100

- Ponderele dobânzilor aferente datoriei publice în PIB*

DOB / PIB x 100

Datoria publică internă

Datoria publică guvernamentală internă este partea din datoria publică guvernamentală care reprezintă:

- ◆ totalitatea obligațiilor financiare ale statului,
- ◆ provenind din împrumuturi *contractate direct sau garantate de stat*,
- ◆ de la persoane fizice sau juridice rezidente din România,
- ◆ în lei sau în valută,
- ◆ inclusiv sumele temporar disponibile din contul general al Trezoreriei Statului pentru finanțarea temporară a deficitelor bugetare.

Plățile legate de datoria publică sunt realizate pe baza *autorizării bugetare permanente* pentru efectuarea acestor cheltuieli.

- Ministerul Finanțelor Publice este *contractantul și administratorul datoriei publice guvernamentale*, având totodată și autoritatea de a stabili:
 - * viitoarele cerințe de lichiditate;
 - * scadența datoriei publice guvernamentale;
 - * costurile cu dobânda corespunzătoare;
 - * refinanțarea/diminuarea datoriei publice guvernamentale.
- Datoria publică internă ca parte din datoria publică totală este generată de:
 - * *deficitul bugetar consolidat și*
 - * *activele neperformante preluate de stat la datoria publică pe bază de legi speciale.*

Datoria publică internă este structurată conform următoarelor criterii:

- pe destinații:*
 - împrumuturi de stat de pe piață internă, pentru finanțarea și refinanțarea deficitului bugetar,
 - împrumuturi de stat pe bază de legi speciale pentru recapitalizare, acordare de despăgubiri și alte măsuri.
- pe tipuri de instrumente:*
 - certificate de trezorerie denuminate în lei
 - certificate de trezorerie denuminate în valută
 - obligațiuni de stat denuminate în lei
 - obligațiuni de stat denuminate în valută
 - alte titluri de stat
- pe tipuri de scadențe:*

- titluri de stat pe termen scurt ($T < 1$ an)
- titluri de stat pe termen mediu ($1 < T < 5$)
- titluri de stat pe termen lung ($T > 5$ ani)

pe tipuri de deținători:

- sectorul bancar
 - sectorul nonbancar
 - alți deținători (conturi guvernamentale).
- pe tipuri de monedă de emisiune:*
- titluri de stat exprimate în lei
 - titluri de stat exprimate în valută.

Datoria publică externă

Pentru a decide necesitatea contractării și/sau garantării unor împrumuturi externe generatoare de datorie publică guvernamentală externă, guvernul trebuie să facă o analiză în mai multe etape, care presupune un șir de opțiuni de politică economică.

Dacă un guvern nu dispune de surse de autofinanțare, atunci pentru reducerea deficitului bugetar poate opta pentru:

- ◆ *reducerea cheltuielilor bugetare sau*
- ◆ *creșterea datoriei guvernamentale.*

Dacă sunt bine gestionate, *împrumuturile externe* pot fi un factor important de dezvoltare economică.

Investind pentru consum productiv,

- * dezvoltând anumite activități,
- * modernizând unele domenii, se vor obține, în viitor
 - ◆ sumele investite inițial,
 - ◆ un profit care să depășească cheltuielile aferente datoriei (capacități de producție noi sau modernizate, venit național, creștere economică, producție națională, locuri de muncă, venituri, bunăstare: la fiecare leu investit, trebuie să se obțină, pe termen lung, mai mult decât s-a investit inițial).

Datoria externă este:

- suma în valută datorată,
- la un moment dat,
- de o țară altor țări și/sau instituții financiare internaționale
- în baza creditelor primite de stat (*guvern*) și
- de întreprinderi private, dar cu garanția statului (*datoria publică externă*) precum și
- de firme sau persoane private și care
- urmează a fi achitată într-o perioadă mai mare de un an (*datoria externă privată, negarantată public*).

Datoria guvernamentală externă

- este parte componentă a datoriei externe,
- are o sferă de cuprindere mai restrânsă
- are ponderea cea mai mare în valoarea totală a datoriei externe.

Datoria externă cuprinde datoria externă brută în sens larg = toate obligațiile unui stat față de străinătate. Cuprinde:

- ◆ sumele datorate
 - de stat,
 - de unități administrativ-teritoriale
 - de alte entități de drept public,
 - de agenți economici cărora statul le garantează datoria.

Datoria externă brută în sens restrâns reprezintă datoria externă brută în sens larg, mai puțin:

- împrumuturile pe termen scurt (sub un an);
- investițiile străine directe care nu au termene de rambursare sau de lichidare;
- ajutoare nerambursabile primite în cadrul programelor de asistență financiară bilaterală și multilaterală;
- împrumuturi externe cu o perioadă de grație de 10-15 ani;
- împrumuturi acordate de unii creditori externi sucursalelor, filialelor sau reprezentanților lor în condiții mai avantajoase;
- împrumuturi contractate de persoane fizice sau juridice negarantate de autoritățile publice.

Datoria externă în interpretarea Băncii Mondiale și a instituțiilor din sistemul său are următoarele componente:

- ❖ sume datorate de stat unor creditori publici și privați în valută, bunuri sau servicii, cu o perioadă de rambursare de peste un an;
- ❖ sume datorate de persoane private garantate de autorități publice.

Exclude:

- datoriile persoanelor private către străinătate negarantate de autoritatea publică;
- datoria din tranzacțiile cu F.M.I.;
- datoria care poate fi achitată în moneda debitorului;
- sume datorate unor creditori rezidenți în străinătate, pentru care nu au fost stabilite termene de plată.

Datoria externă netă cuprinde :

- diferența *dintre activele* publice și private ale rezidenților unei țări în străinătate (disponibilități valutare, împrumuturi acordate, investiții directe, titluri, alte creanțe și valori)
- și *activele deținute* de rezidenții străini în țara considerată (împrumuturi primite de la guverne, agenții guvernamentale și alte entități publice, credite primite de la bănci private, organisme financiare și alți creditori, investiții de capital, titluri, dis-

ponibilități valutare și alte valori aparținând unor persoane publice sau private străine).

7.4 Indicatori de apreciere ai datoriei publice

Datoria publică se analizează pe baza unor serii de indicatori clasificați în indicatori de nivel, indicatori de structură și indicatori de dinamică.

Tip indicator	Denumire indicator	Formulă indicator	Explicații
INDICATORI DE NIVEL	Volumul datoriei publice	$\sum ob$	Totalitatea obligațiunilor statului angajate și nerambursate
	Nivelul datoriei publice externe	DPed+DPeg	Însumarea datoriei publice externe directe a statului cu datoria externă garantată de stat
	Serviciul datoriei publice	Rk+dobânzi+comisioane+cafDP	Totalitatea sumelor reprezentând rate de capital, dobânzi, comisioane și alte costuri aferente datoriei publice, conform acordurilor sau contractelor de împrumut, la o anumită dată sau pentru o perioadă determinată
	Datoria publică raportată la PIB	DP/PIB	Exprimă nivelul datoriei publice la o unitate de PIB; este un indicator al îndatorării util în efectuarea de comparații între țări
	Datoria publică/loc	DP/populație	Exprima nivelul DP pe locuitor
	Datoria publică internă raportată la PIB	D _{Pi} /PIB	Indică nivelul îndatorării statului de pe piața internă
	Datoria publică externă raportată la PIB	D _{Pe} /PIB	Reflectă posibilitățile de orientare a producției către exporturi pentru întărirea capacității de plată a țării
	Datoria publică externă raportată la exporturi	D _{Pe} /Exp	Indicator util în măsurarea nivelului datoriei externe ca parte a exporturilor de bunuri și servicii. Arată capacitatea de a obține valută din exporturi.
	Dobânda medie raportată la datoria publică	\bar{d}/DP	Indică rata medie a dobânzii pentru împrumuturile contractate de stat de pe piața internă și/sau externă, fiind un indicator esențial pentru evaluarea sustenabilității datoriei
	Scadența medie	$\frac{\sum_{i=1}^n \text{termenul de ran}}{nr. \text{obligatiuni}}$	Indicator utilizat pentru scurtarea scadențelor sau pentru minimizarea vulnerabilităților viitoare
INDICATORI DE STRUCTURĂ	Datoria publică internă raportată la datoria publică totală	D _{Pi} /DP	Indicator ce evidențiază partea din datoria publică ce provine de pe piața internă.

	Datoria publică externă raportată la datoria publică totală	DPe/DP	Indicator ce exprimă cât din datoria publică este rezultatul împrumutării statului de pe piața externă.
INDICATORI DE DINAMICĂ	Variația absolută a volumului datoriei publice	$\sum ob_1 - \sum ob_0$	Modificarea absolută a volumului datoriei publice
	Variația relativă a volumului datoriei publice	$\frac{\sum ob_1 - \sum ob_0}{\sum ob_0}$	Modificarea relativă a volumului datoriei publice
	Variația absolută DP pe locuitor în valuta	$\frac{DP_n}{\text{populație}_n} - \frac{DP_{n-1}}{\text{populație}_{n-1}}$	
	Variația relativă a datoriei publice pe locuitor în valuta		
INDICATORI DE ADECVARE A REZERVELOR	Rezerve raportate la datoria externă pe termen scurt	Rez/DPets	Evaluează suficiența rezervelor pentru țările care dispun de un acces apreciabil, dar nesigur, pe piețele de capital. Arată de câte ori datoria externă depășește rezervele.
	Rezerva statului raportată la importuri	Rez/Imp	Măsoară nivelul rezervelor în raport cu gradul deschidere al economiei, reflectat la nivelul importurilor
	Rezervele statului raportate la masa monetară în sens larg	Rez/M3	Redă impactul pierderii încrederii în moneda națională.

Indicator de vulnerabilitate	Nivel minim propus de International Debt Relief	Nivel minim propus de Fondul Monetar Internațional
Serviciul DP/venit	28%-63%	25%-35%
DP/venit	88%-127%	200%-300%
Dobânda/venit	4,6%-6,8%	7%-10%
DP/PIB	20%-25%	25%-30%
DP/venit	92%-167%	90%-150%

Tabel nr 2 Nivelul minim al indicatorilor datoriei publice propus de FMI și DRI pentru țările emergente

Sursa: The International Standards of Supreme Audit Institutions ISSAI 5411

http://www.wgpd.org.mx/Anexos/160211/DebtInd_i.pdf

7.5 Rezumat

Analiza datoriei publice se realizează prin indicatori de nivel, structură și dinamică. Impactul datoriei publice asupra economiei naționale presupune o analiză complexă, corelând deficitului public cu cheltuielile guvernamentale, veniturile fiscale și datoria publică. Pentru a finanța cheltuielile publice, statul are două posibilități: să majoreze impozitele, în situația în care veniturile ordinare sunt insuficiente, sau să contracteze noi împrumuturi, în vederea mobilizării de resurse suplimentare la dispoziția acestuia.

Atunci când datoria publică crește, cresc și deficitul bugetar și impozitele, cheltuielile publice pentru bunuri și servicii scad (dacă veniturile fiscale nete rămân constante) iar serviciul datoriei se majorează corespunzător.

Bibliografie

1. VĂCĂREL, Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
2. MOȘTEANU, Tatiana și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008.
3. Ordonanța de urgență nr. 64/2007 privind datoria publică, publicată în M.O., partea I, nr. 439/2007 cu modificările și completările ulterioare.

- www.mfinante.ro
- www.insse.ro
- www.bnro.ro
- www.ec.europa.eu

Lucrare de verificare nr. 7

1. Se măsoară gradul de îndatorare prin raportarea:

- a) datoriei publice la produsul intern brut;
- b) datoriei externe la datoria internă;
- c) datoriei externe la serviciul datoriei publice totale;
- d) serviciului datoriei publice la cheltuielile bugetului consolidat;
- e) serviciului datoriei publice externe la încasările din exportul de mărfuri și servicii.

2. *Este datorie publică internă:*

- a) datoria statului față de gospodăriile populației;
- b) datoria care se rambursează din împrumuturile externe;
- c) datoria față de creditorii externi;
- d) datoria față de creditorii interni;
- e) datoria scadentă în anul negocierii.

3. *Datoria publică locală cuprinde:*

- a) toate obligațiile statului la un moment dat;
- b) toate obligațiile privind protecția copilului;
- c) obligațiile provenind din finanțările rambursabile garantate de Guvern;
- d) obligațiile guvernamentale provenind din finanțările rambursabile angajate numai pe baze contractuale;
- e) toate obligațiile unităților administrativ teritoriale la un moment dat, angajate pe bază de contract sau garantate.

4. *Fondul de risc este constituit la:*

- a) unitățile administrativ teritoriale și Ministerul Finanțelor Publice;
- b) consiliile comunale și Ministerul Educației;
- c) Ministerul Transporturilor și consiliile județene;
- d) consiliile municipale și Ministerul Culturii;
- e) consiliile orășenești și Ministerul de Externe.

5. *Serviciul datoriei publice nu cuprinde:*

- a) dobânzi;
- b) comisioane;
- c) rate de capital;
- d) rente viagere;
- e) diverse costuri aferente datoriei publice.

6. *Raportul dintre datoria externă și încasările din exportul de mărfuri și servicii arată :*

- a) proporția serviciului datoriei publice în cuantumul încasărilor din exportul de mărfuri și servicii;
- b) în cât timp se pot rambursa dobânzile aferente datoriei externe prin încasările din exportul de mărfuri și servicii;
- c) în cât timp se poate rambursa datoria unei țări către străinătate prin încasările din exportul de mărfuri și servicii;
- d) proporția datoriei externe garantate în cuantumul încasărilor din exportul de mărfuri și servicii;
- e) proporția datoriei externe negarantate în cuantumul încasărilor din exportul de mărfuri și servicii.

7. *Plafonul de îndatorare publică externă:*

- a) este stabilit prin ordin al ministrului finanțelor;
- b) reprezintă datoria pe termen scurt;
- c) reprezintă datoria flotantă;
- d) anual este stabilit prin lege;
- e) reflectă datoria consolidată.

8. *Serviciul datoriei publice externe nu cuprinde:*

- a) ratele de capital devenite exigibile;
- b) dobânzile aferente datoriei publice externe;
- c) ratele de capital ale debitorilor privați;
- d) comisioanele aferente datoriei publice externe;
- e) alte cheltuieli ocazionate de datoria publică externă.

9. *Nu este un indicator al datoriei externe:*

- a) ponderea dobânzilor aferente datoriei externe în PIB;
- b) ponderea serviciului datoriei externe în PIB;
- c) ponderea serviciului datoriei externe în încasările din exportul de mărfuri și servicii;
- d) ponderea dobânzilor aferente datoriei externe în încasările din exportul de mărfuri și servicii;
- e) nivelul datoriei publice în PIB.

10. *Care instituție publică este autorizată să emită titluri de stat?*

- a) Guvernul și Monetăria Statului;
- b) Banca Națională și Monitorul Oficial;
- c) Trezoreria și Prefectura Capitalei;
- d) Ministerul Finanțelor Publice;
- e) Agenția Națională pentru Administrare Fiscală.

Răspunsuri: 1-a, 2-d, 3-e, 4-a, 5-d, 6-c, 7-d, 8-c, 9-e, 10-d.

7.1 Rezumat

Analiza datoriei publice se realizează prin indicatori de nivel, structură și dinamică. Impactul datoriei publice asupra economiei naționale presupune o analiză complexă, corelând deficitului public cu cheltuielile guvernamentale, veniturile fiscale și datoria publică. Pentru a finanța cheltuielile publice, statul are două posibilități: să majoreze impozitele, în situația în care veniturile ordinare sunt insuficiente, sau să contracteze noi împrumuturi, în vederea mobilizării de resurse suplimentare la dispoziția acestuia.

Atunci când datoria publică crește, cresc și deficitul bugetar și impozitele, cheltuielile publice pentru bunuri și servicii scad (dacă veniturile fiscale nete rămân constante) iar serviciul datoriei se majorează corespunzător.

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE 8

Deficitul bugetar

8.1 Introducere

8.2 Obiectivele unității de învățare 8

8.3 Deficitul bugetar

8.4 Cadrul European de Guvernanță

8.5 Rezumat

Bibliografie

Lucrare de verificare nr. 8 și răspunsuri

8.1 Introducere

Deficitul bugetar reprezintă un element esențial al finanțelor publice, el determinându-se, în termeni generali, ca diferență între veniturile și cheltuielile publice. Este importantă însă mărimea acestuia, deoarece existența unui deficit excesiv va influența dezvoltarea economică viitoare și sustenabilitatea finanțelor publice.

8.2 Obiectivele unității de învățare

- cunoașterea conținutului deficitului bugetar și al echilibrului general economic,
- cunoașterea modului în care se realizează echilibrul financiar public și echilibrul financiar la nivelul societății.

Durata medie de parcurgere a acestei UI este de 3 ore.

8.3 Deficitul bugetar și echilibrul financiar

Statele trebuie să vegheze ca atât nivelul, cât și ritmul de creștere al datoriei publice să fie sustenabile, iar serviciul datoriei publice să poată fi asigurat în diverse situații respectând obiectivele de cost și de risc. Este necesară menținerea îndatorării sectorului public pe o traiectorie viabilă, precum și punerea în practică a unei strategii credibile de reducere a nivelului datoriei, dacă acesta este excesiv.

Datoria publică trebuie structurată corespunzător în ceea ce privește ratele dobânzii, scadențele și moneda în care sunt contractate împrumuturile. O structurare defectuoasă, precum și existența unui nivel ridicat al garanțiilor acordate de Guvern împrumuturilor contractate de instituțiile publice sau de agenții economici privați au constituit factori ce au contribuit la declanșarea sau propagarea crizelor economice.

Raportul dintre datoria externă și produsul intern brut nu poate să crească în mod nelimitat. Recurgerea la împrumuturi trebuie să fie corelată cu potențialul economico-financiar al țării, inclusiv cu posibilitățile de a suporta serviciul datoriei publice totale, interne, externe. Suplimentar, creditorii externi pot solicita randamente din ce în ce mai crescute pentru a împrumuta în continuare. Politica de îndatorare influențează pe termen lung impozitele și cheltuielile fiecărui stat. Pentru a stopa creșterea raportului dintre datoria publică și produsul intern brut, fiecare țară trebuie să acționeze, fie în sensul creșterii veniturilor fiscale, fie în sensul reducerii cheltuielilor publice.

Relația dintre datoria publică și deficitul bugetar

Resursele din care statul își finanțează cheltuielile provin din colectarea impozitelor și taxelor și din împrumuturi publice. Atunci când, la nivelul unui exercițiu financiar-bugetar, cheltuielile totale ale statului nu pot fi acoperite pe seama resurselor fiscale, apare deficitul bugetar care trebuie acoperit prin apelul la împrumuturi.

Indiferent de gradul de dezvoltare al unei țări, majoritatea acestora se confruntă cu probleme de dezechilibru bugetar. Diferența, de la țară la țară, constă în identificarea orientării cheltuielilor suplimentare pe categorii de țări. Analiza structurii acestor cheltuieli este foarte diferită în țările puternic dezvoltate, față de cea a țărilor emergente. În timp ce o serie de țări dezvoltate înregistrează cheltuieli ridicate pentru creșterea securității populației, cheltuieli ridicate în domeniul militar și pentru înarmare, cheltuieli pentru întărirea și afirmarea puterii economice și politice pe plan internațional, cheltuieli ridicate în domeniul educației, culturii, protecției sociale, sănătății, învățământului etc., nu puține țări emergente sunt nevoite să cheltuiască sume importante pentru dezvoltarea economică a țării, pentru susținerea datoriei împrumutate ori pentru scopuri militare etc.

Prezentarea datoriei publice este legată de prezentarea evoluției deficitelor publice care au determinat apariția acesteia. Analiza datoriei publice nu poate să evite problemele economice generate de măsurile de politică monetară și bugetară care în anumită măsură au determinat apariția datoriei.

Cu cât un stat înregistrează deficite bugetare în creștere, cu atât nivelul datoriei publice va fi mai mare și serviciul datoriei publice va fi mai dificil de suportat.

Trebuie să se mențină un raport stabil între datoria publică și PIB. Stabilirea raportului datorie publică și PIB are anumite implicații asupra nivelului la care statul are capacitatea să mențină datoria publică, deficitul bugetar, respectiv veniturile și cheltuielile.

Stabilirea raportului datorie publică/PIB pe termen lung implică reunirea a două condiții: creștere economică echilibrată, reducerea deficitului bugetar.

Într-o economie în expansiune, în care statul este îndatorat, aplicarea unei politici bugetare de menținere constantă a raportului dintre datoria publică și PIB pe termen lung necesită ca volumul datoriei să crească în medie în același ritm cu PIB nominal. Statul trebuie să contracteze noi împrumuturi, să înregistreze noi deficite în fiecare exercițiu financiar, pentru

a urmări creșterea PIB nominal.

Efectul volumului datoriei publice asupra situației financiare a sectorului public depinde, în mod esențial, de diferența între rata nominală a dobânzii și rata de creștere a PIB nominal. Acoperirea cheltuielilor suplimentare care depășesc nivelul resurselor se realizează prin contractarea de împrumuturi pe plan intern sau extern. Noțiunea de deficit este utilizată în România pentru a determina deficitul convențional, primar și operațional.

Deficitul convențional se determină ca diferență între încasările și plățile efective și reprezintă necesarul de finanțare a sectorului public (încasări – plăți efective).

Deficitul primar al bugetului general consolidat al statului exclude din deficitul convențional cheltuielile cu dobânzile la datoria publică. Adică, diferența între volumul cheltuielilor și cel al veniturilor publice (cheltuieli > venituri) înregistrată la nivelul unui an dă mărimea *deficitului primar* al statului.

Deficitul operațional însumează deficitul primar și dobânda reală plătită în cadrul datoriei publice interne.

Finanțarea deficitului bugetar

Finanțarea deficitului bugetului general consolidat se face, în principal, din surse interne și în completare din surse externe.

Finanțarea deficitului bugetar se realizează, de regulă, prin:

- emisiuni de titluri de stat în lei, respectiv certificate de trezorerie cu discount, cu scadențe la 1, 3, 6 și 12 luni;
- obligațiuni de stat de tip benchmark pe piața internă, cu scadențe pe termen mediu, la 3 și 5 ani;
- emisiuni de titluri de stat sub formă de subscripție publică, în valută pe termen mediu;
- împrumuturi deja contractate (în derulare) destinate finanțării de proiecte;
- contractarea unor finanțări externe noi în cadrul pachetului financiar extern încheiat cu FMI, UE și Banca Mondială;
- împrumuturi contractate de autoritățile administrației publice locale; etc

Având în vedere efectele crizei financiare globale asupra accesului, termenilor și condițiilor de împrumut pentru companiile care implementează proiecte de interes strategic în România, cu efect multiplicator în economie, Ministerul Finanțelor Publice are în vedere acordarea de garanții de stat pentru atragerea de resurse financiare pentru astfel de proiecte.

Echilibrul financiar reprezintă starea către care tinde economia, în vederea alocării optime a resurselor.

Echilibrul general economic este expresia generalizată a echilibrului material al economiei naționale, a echilibrului forței de muncă și a echilibrului valoric.

Echilibrul financiar presupune egalitatea între resursele financiare care pot fi mobilizate la nivel macroeconomic și resursele necesare pentru acțiunile economice, sociale sau de altă natură.

Instrumentele folosite pentru determinarea echilibrului financiar servesc la dimensionarea resurselor financiare, la precizarea destinațiilor acestora, la fundamentarea echilibrului, la modalitatea de acoperire a deficitului sau de valorificare a excedentului de resurse.

O expresie a dezechilibrului este deficitul bugetar, care poate avea una din următoarele semnificații:

1. *deficit de criză* (statul nu poate să-și acopere cheltuielile curente - se acoperă deficitul prin împrumuturi);
 2. *deficit de dezvoltare* (state care produc resurse în plus realizate în afara sectorului public. De exemplu, în sectorul bancar și la populație se preconizează venituri în plus);
- De asemenea, poate fi:
3. *deficit acut*, dacă apare întâmplător, într-un anumit exercițiu financiar, ca o consecință a creșterii ieșirilor (cheltuielilor) sau a micșorării intrărilor (veniturilor).
 4. *deficit cronic*, dacă apare constant, pe parcursul mai multor exerciții financiare succesive.

Sursa: Moșteanu T. și colectivul, *Finanțe publice*, Editura Universitară, București, 2008, p.326.

Fig. nr. 5 Cauzele deficitelor bugetare

Deficitul bugetar se acoperă prin:

- * încasarea de venituri de dimensiuni mai mari decât cele prevăzute de legea bugetară;
- * împrumuturi pe termen mediu și lung, prin emisiuni de titluri de credit public (datorie publică);
- * împrumuturi externe generează datorie publică;

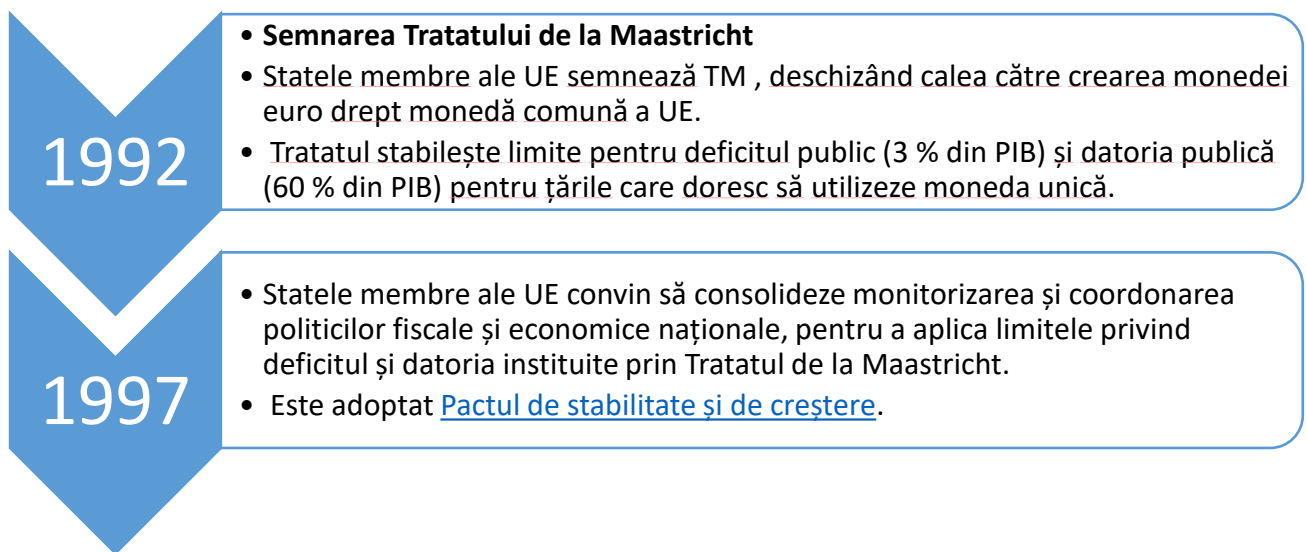
* emisiune monetară strict limitată și controlată de către Banca Națională.

8.4 Cadrul European de Guvernanță

Cadrul de guvernanță economică al Uniunii Europene își propune:

- ▶ să detecteze, să prevină și să corecteze tendințele economice problematice, cum ar fi deficitele excesive sau nivelurile ridicate ale datoriei publice, care îngreunează creșterea și pun economia în pericol.

Evoluția reglementărilor bugetare europene:

1998

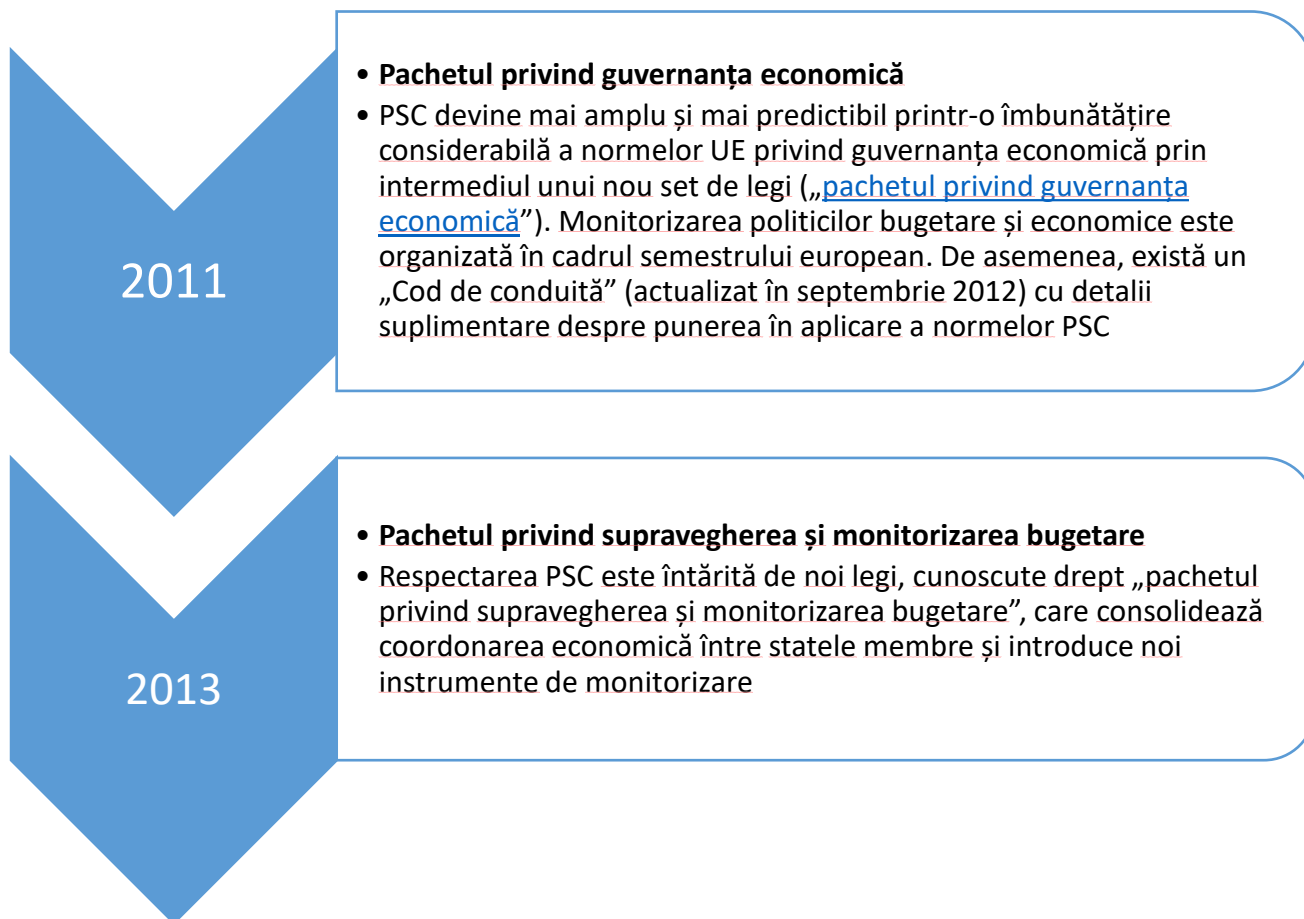
- Intră în vigoare [normele de prevenire](#) ale PSC

1999

- Intră în vigoare [normele corective](#) ale PSC.

2005

- Legiuitorii UE modifică PSC pentru a permite luarea în considerare, într-o mai mare măsură, a circumstanțelor naționale individuale și pentru a aduce mai multă logică economică în normele care trebuie respectate.
- [Supravegherea și coordonarea sunt consolidate.](#)
- [Procedura deficitului excesiv este accelerată și clarificată.](#)

Odată cu criza SARS COV – 2, UE a luat diverse măsuri prin care să ajute țările UE să facă față cheltuielilor crescânde cu finanțarea sănătății. Astfel regulile privind ponderea deficitului în PIB și gradul de îndatorare au fost suspendate.

8.5 Rezumat

Statele moderne se caracterizează prin deficite bugetare ridicate, ceea ce face necesară căutarea unor surse de finanțare pe termen lung, surse ce nu trebuie să afecteze dezvoltarea viitoare. Îmbătrânirea populației, creșterea cheltuielilor cu sănătatea, a celor sociale (cu pensiile) pun presiune pe finanțele publice și afectează și veniturile și cheltuielile publice, ceea ce afectează deficitul public.

Bibliografie

1. Văcărel Iulian și colectivul, *Finanțe publice*, ediția a VI-a, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007;
2. Moșteanu Tatiana și colectivul, *Buget și trezorerie publică*, Ediția a III-a, Editura Universitară, București, 2008;
3. Călin Magdalena, *Datoria publică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006.

Lucrare de verificare nr. 8

1. Se dau următoarele date referitoare la datoria publică:

- mil. u.m. -

Indicatori	N	N+1
Datoria publica totala ($DP_T = DP_I + DP_E$), din care:	2.570	3.890
- interna (DP_I)	1.670,5	2.917,5
- externa (DP_E)	899,5	972,5
Cheltuieli cu dobanzile ($Ch.Dob_T$), din care:	370,09	602,95
- aferente datoriei publice interne ($Ch.Dob_I$)	217,17	408,45
- aferente datoriei publice externe ($Ch.Dob_E$)	152,92	194,5
Plati in contul ratelor scadente la imprumuturile de stat externe (R_E)	250	360
Cheltuieli bugetare ($Ch.B$)	9.890	10.257
PIB	55.900	62.850

Determinați:

- a) ponderea în PIB a datoriei publice totale,
- b) ponderea în PIB a datoriei publice interne și
- c) ponderea în PIB a datoriei publice externe;

d) Serviciul datoriei publice publice externe

Răspunsuri : a. N: 4,57% , N+1 : 6,18%

b. n: 2.99% n+1 4.64%

c. n: 1.61% n+1 1.55%

d. n: 402,92 mil n+1 554,5 mil

